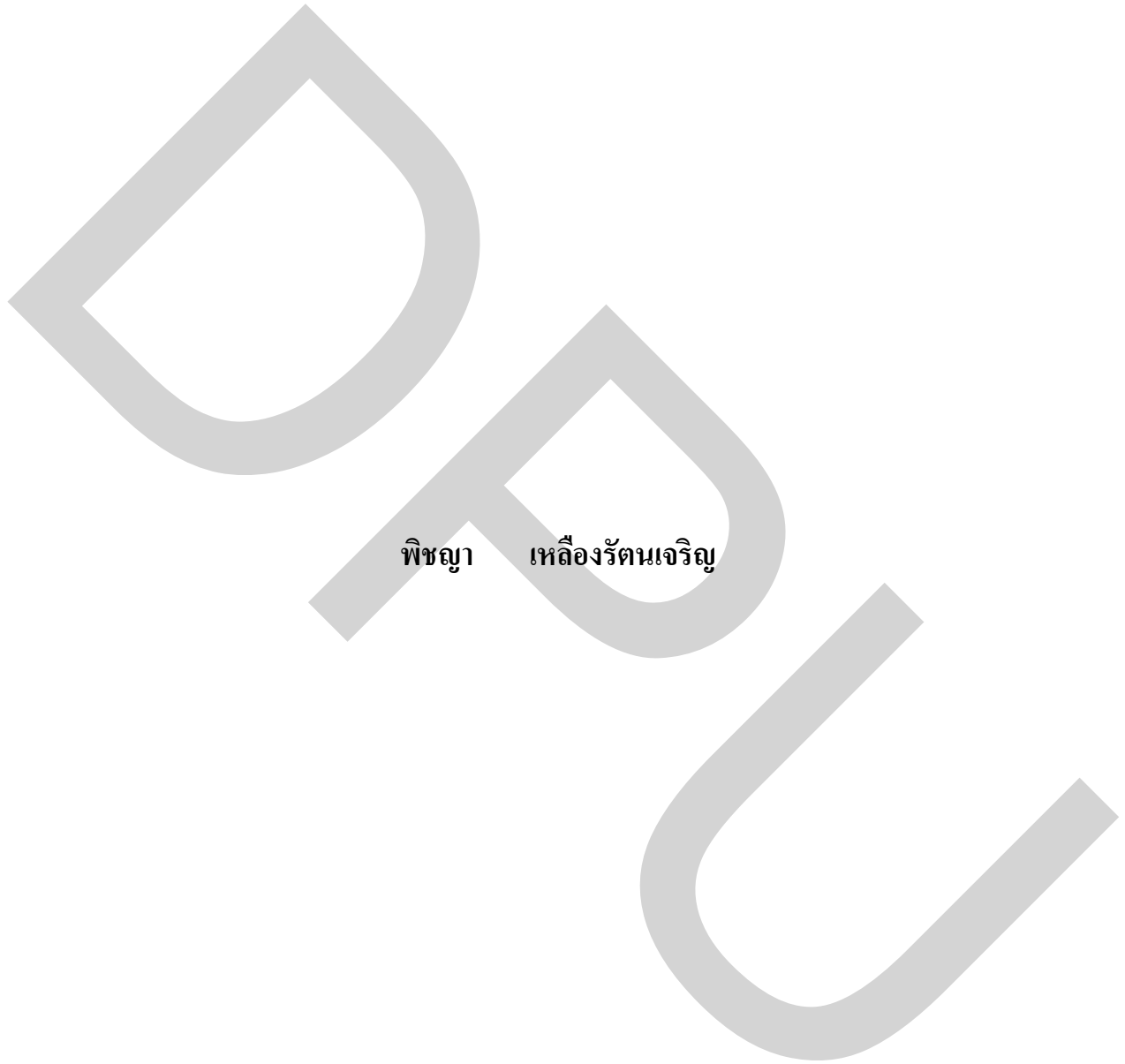

การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ : ศึกษาเฉพาะกรณีการรื้อฟื้นคดีที่เป็นคุณแก่จำเลย

พิชญา เหลืองรัตนเจริญ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2548

ISBN 974 - 9746 - 72 - 4

**Retrial of Criminal Case : A Study of Retrial of Cases
Which are Beneficial for the Accused**

PITCHAYA LUANGRATTANAJAROEN

**A Thesis Submitted in partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws**

Department of Law

Graduate School, Dhurakij Pundit University

2005

ISBN 974 - 9746 - 72 - 4

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความกรุณาอย่างสูงสุดจากท่าน ศ.ดร.คณิต ณ นคร ที่ได้กรุณาให้ข้อคิดในหัวข้อวิทยานิพนธ์นี้ และได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นประธานสอบวิทยานิพนธ์ และขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ชาญเชาว์ ไชยานุกิจ ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รวมทั้งให้คำปรึกษาและแนะนำข้อคิด และประเด็นในทางกฎหมายที่สำคัญในเรื่องต่างๆ ตลอดจนช่วยตรวจและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอกราบขอบพระคุณ รศ.ดร.อุดม รัฐอมฤต ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รวมทั้งให้คำปรึกษาและช่วยแปลภาษาฝรั่งเศส และขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ (พิเศษ) จริญญา ภักดีธนากุล ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และได้ให้ความกรุณาชี้แนะแนวทางอันเป็นประโยชน์ และขอกราบขอบพระคุณ รศ.ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนชี้แนะแนวทางต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ในหัวข้อวิทยานิพนธ์นี้ ตั้งแต่ในชั้นบัณฑิตสัมมนาจนสามารถพัฒนามาเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ และขอกราบขอบพระคุณ ดร.อุทัย อาทิวา ที่ให้คำปรึกษาในเรื่องระบบการดำเนินคดีในประเทศฝรั่งเศสและให้ข้อคิดเกี่ยวกับการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยดีเสมอมา

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่ให้ความรักความห่วงใย และได้สนับสนุนและให้กำลังใจผู้เขียนตลอดมา ขอขอบคุณเนาวรัตน์และคุณวรวิทย์ เหลืองรัตนเจริญ ที่ให้ความช่วยเหลือในการแปลภาษาต่างประเทศด้วยดีเสมอมา

ผู้เขียนขอบคุณที่ ๆ น้อง ๆ ในสาขาอาญาที่ให้ความช่วยเหลือในการแปลภาษาอังกฤษ รวมตลอดไปถึงการให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น คุณภาวิน คุณธนกร คุณพรชนิส คุณฉัตรนัย คุณนรินทร์ คุณอาริยา คุณธนา (ศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์) และที่ขาดเสียมิได้ คือ คุณจริยา วดี มิตรสูงเนิน คุณกฤฎิฎีกา ทองเพชร คุณนิรมัย พิศแข (ศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) ที่ให้ความช่วยเหลือด้วยดีเสมอมา รวมตลอดไปถึงบุคคลที่มีได้กล่าวมาในที่นี้ โดยหากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อผิดพลาดประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้ในโอกาสนี้แต่ผู้เดียว

พิชญา เหลืองรัตนเจริญ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ซ
บทที่	
1. บทนำ	1
1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	6
3 ขอบเขตการศึกษา.....	6
4 สมมติฐานของการศึกษา	7
5 วิธีการศึกษา	7
6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
2. แนวความคิดในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่	8
1 แนวความคิดและเหตุแห่งการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่	8
2 บทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญา.....	14
3 มาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาความผิดพลาด.....	20
3.1 การนิรโทษกรรม	20
3.2 การอภัยโทษ	21
3.3 การชดเชยโดยรัฐ	22
3.4 การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่	25
3. การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในต่างประเทศ	26
1 การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศฝรั่งเศส	26
1.1 เงื่อนไขในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่.....	27
1.2 ผู้มีสิทธิและผู้มีอำนาจขอรื้อฟื้นคดีอาญา	

ขึ้นพิจารณาใหม่	30
	ญ

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

1.3 กระบวนการร้องขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่.....	31
1.4 ผลเมื่อมีการร้องฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่	32
2 การร้องฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศสหรัฐอเมริกา	34
2.1 เจาะใจในการร้องฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่.....	34
2.2 ผู้มีสิทธิและผู้มีอำนาจขอหรือฟื้นคดีอาญา ขึ้นพิจารณาใหม่	38
2.3 กระบวนการร้องขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่.....	40
2.4 ผลเมื่อมีการร้องฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่	42
4. วิเคราะห์สภาพปัญหาการร้องฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามกฎหมายไทย และแนวทางแก้ไข.....	45
1. การร้องฟื้นคดีอาญาในประเทศไทย.....	45
1.1 เจาะใจในการร้องฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่	46
1.2 ผู้มีสิทธิและผู้มีอำนาจขอหรือฟื้นคดีอาญา ขึ้นพิจารณาใหม่	51
1.2.1 ผู้มีสิทธิขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่	52
1.2.2 ผู้มีอำนาจขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่.....	52
1.3 กระบวนการร้องขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่.....	54
1.4 ผลของการร้องฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่.....	56
2. วิเคราะห์สภาพปัญหาตามพระราชบัญญัติการร้องฟื้นคดีอาญา ขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 และแนวทางแก้ไข.....	58
2.1 วิเคราะห์สภาพปัญหาเกี่ยวกับเจาะใจในการ ร้องฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่	58

2.2 วิเคราะห์สภาพปัญหาเกี่ยวกับผู้มีสิทธิขอ	
รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่	60
2.3 วิเคราะห์สภาพปัญหาเกี่ยวกับผู้มีอำนาจขอ	
รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่	64

ฎ

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

2.4 วิเคราะห์สภาพปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการวิธีการร้องขอ	
รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาคดีใหม่.....	68
2.5 วิเคราะห์สภาพปัญหาเกี่ยวกับผลเมื่อมีการ	
รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่.....	70
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	74
1. บทสรุป.....	74
2. ข้อเสนอแนะ.....	76
บรรณานุกรม	78
ภาคผนวก	83
ประวัติผู้เขียน.....	89

ชื่อวิทยานิพนธ์	การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ : ศึกษาเฉพาะกรณีการรื้อฟื้นคดีที่เป็นคุณแก่จำเลย
ชื่อนักศึกษา	พิชญา เหลืองรัตนเจริญ
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	รองศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2548

บทคัดย่อ

การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เป็นมาตรการแก้ไขผลของคำพิพากษาในคดีอาญาซึ่งมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว อันเป็นข้อยกเว้นของเรื่องสภาพบังคับเด็ดขาดทางกฎหมาย โดยกำหนดให้ศาลเป็นผู้พิจารณา ทบทวนคำพิพากษาที่ถึงที่สุดนั้นใหม่ โดยการขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่นั้น จะต้องเกิดจากสาเหตุอันเนื่องมาจากความบกพร่องของพยานหลักฐาน หรือความผิดพลาดในข้อเท็จจริง เป็นเหตุให้เกิดความไม่สมบูรณ์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และด้วยข้อเท็จจริงที่ไม่สมบูรณ์ดังกล่าว เป็นเหตุให้ผู้ต้องคำพิพากษาต้องรับโทษโดยที่บุคคลดังกล่าวมิใช่ผู้กระทำความผิดที่แท้จริง ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่า แม้รัฐจะบริหารกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้ได้อย่างไรก็ตาม ก็ยังไม่อาจยืนยันในทางปฏิบัติว่ามีประสิทธิภาพที่สมบูรณ์เพียงพอ เพราะอาจมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นได้เสมอ โดยเฉพาะข้อผิดพลาดซึ่งส่งผลร้ายให้แก่จำเลยผู้บริสุทธิ์ต้องรับโทษทางอาญาโดยบุคคลดังกล่าวมิได้เป็นผู้กระทำความผิดที่แท้จริง ทำให้รัฐต้องกำหนดให้มีมาตรการแก้ไขความผิดพลาด ได้แก่ การนิรโทษกรรม การอภัยโทษ การจ่ายค่าชดเชย เป็นต้น แต่มาตรการต่างๆ ก็มีวัตถุประสงค์และความมุ่งหมายที่จะนำมาใช้แตกต่างกัน อันส่งผลให้การนำมาตราการเยียวยาความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาดังกล่าว ไม่สามารถเยียวยาให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาได้อย่างตรงเป้าหมาย รัฐธรรมนูญจึงได้กำหนดมาตรการแก้ไขความผิดพลาดหรือความไม่สมบูรณ์ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยยอมให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เมื่อมีข้อเท็จจริงใหม่

อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2526 ยังไม่เคยมีคดีอาญาเรื่องใดได้รับอนุญาตให้รื้อฟื้นเลย เนื่องจากการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่มีเงื่อนไขในการที่จะขอรื้อฟื้นคดีก่อนข้างจะจำกัด เป็นเหตุให้การรื้อฟื้นคดีอาญาเป็นไปได้โดยยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่สอดคล้องกับหลักการในการ

ที่จะเยียวยาให้แก่ผู้ต้องรับโทษตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ วิทยานิพนธ์นี้นำเสนอให้เห็นว่าการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามกฎหมายไทยนั้นขาดความชัดเจน และมีข้อจำกัดอยู่บางประการ กล่าวคือ ในเรื่องของการพิสูจน์พยานหลักฐานว่าเท็จหรือปลอม ซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่ใช้ลงโทษผู้ต้องคำพิพากษาควรที่จะพิสูจน์ที่ศาลฎีกาแต่เพียงศาลเดียว หรือในเรื่องของบุคคลที่จะทำการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ต้องบัญญัติให้ครอบคลุมไปถึงญาติที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้ต้องคำพิพากษาด้วย ผู้มีอำนาจในการขอรื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ตามรัฐธรรมนูญคืออัยการ ดังนั้นให้หมายรวมถึงพนักงานอัยการโจทก์เดิมด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญที่ได้ให้อำนาจไว้ หรือในกรณีของค่าทดแทน ก็จะต้องมีการชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาอย่างครบถ้วนและครอบคลุม มิใช่จะชดเชยเฉพาะความเสียหายโดยตรงอันเกิดจากคำพิพากษาของศาลแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น โดยในการแก้ไขพระราชบัญญัติดังกล่าวต้องคำนึงถึงความถูกต้อง และประโยชน์แห่งความยุติธรรมเป็นหลัก แม้ว่าผลของการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่จะทำให้ศาลต้องกลับคำพิพากษา และมีผลกระทบต่อหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษาก็ตาม แต่เมื่อเห็นอย่างชัดเจนแล้วว่าคำพิพากษาของศาลไม่ถูกต้อง รัฐต้องมีหน้าที่ที่จะทำการแก้ไขคำพิพากษานั้น เพื่อการอำนวยความยุติธรรมแก่สังคมโดยรวม

Thesis Title : Retrial of Criminal Case : A Study of Retrial of Cases Which
Are Beneficial for the Accused

Name : Pitchaya Luangrattanajaroen

Thesis Advisor : Mr. Charnchao Chaiyanukij

Co. Thesis Advisor : Assoc. Prof. Dr. Udom Rathamarit

Department : Law

Academic Year : 2005

ABSTRACT

The retrials of criminal cases are measures to amend the result of final judgments in criminal cases. This is an exception to legal absolute sanction by prescribing the courts to reconsider and review the said final judgements. The retrials of criminal cases must be raised due to the defectiveness of evidence or factual mistake, which causes imperfection in the administration of criminal justice. In addition, the said defective fact causes the convicted persons to be punished despite such persons not being the true wrongdoers. It is widely accepted that no matter how well the State runs the administration of criminal justice, in practice this cannot guarantee the State's perfect and sufficient effectiveness because there may certainly be mistakes. This is especially so for mistakes which lead to a wrongful conviction and punishment of innocent persons, despite such persons not being the true wrongdoers. Consequently, the State requires measures to amend mistakes viz. amnesty, pardon of punishment, compensation payment etc. However, all measures have different

purposes and intentions in their application. Consequently, the implementation of measures amending mistakes in the said administration of criminal justice

๑

can not help the convicted persons in order to serve the true objectives. Hence, the Constitution prescribes the measures to amend mistakes or imperfections in the administration of criminal justice through the admission of retrial of criminal cases when there are new facts.

However, since the Retrial of Criminal Case Act, B.E. 2526 (1983) was promulgated on April 8, 2526 (1983), there has not yet been any criminal case which was permitted to be retried because the retrial of criminal cases has restricted conditions on case retrials. This causes difficulty for the retrial of criminal cases. Particularly, this does not accord with the principle of helping the convicted persons in accordance with the intention of the Constitution. This thesis aims to display that the retrial of criminal cases under Thai laws has uncertainty and certain restrictions. In other words, with regard to the proof of fake or untrue evidence used for the punishment of convicted persons, the evidence should be only proved at the Supreme Court (Dika Court) or with regard to the persons who involve with the retrial of criminal cases, the laws should be prescribed to include close relatives of convicted persons. The persons who have power to submit a motion for a retrial of criminal cases under the Constitution are public prosecutors. They, therefore, include the former public prosecutors to be in line with the power as provided in the Constitution. With regard to compensation, moreover, compensation should be fully and sufficiently paid to the convicted persons; not only compensation for direct damage arising from the judgements should be paid. To amend the abovementioned act, the legality and interests of justice should be considered. Although the result of the retrial

of criminal cases causes the courts to reverse their judgements and affects the principle of stability of judgements, when it is clearly

¶

seen that the judgments are not right, the State should be responsible for the amendment of such judgements for the sake of justice to the general public.

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระบวนการยุติธรรมที่ดีของรัฐคือ การบริหารจัดการเพื่ออำนวยความยุติธรรมที่มีคุณภาพ ให้แก่ผู้รับบริการอย่างยุติธรรม (Justice) เทียงธรรม (Equity) ซอบธรรม (Fairness) และชอบด้วยกฎหมาย (Legality) เมื่อผู้รับบริการจำเป็นต้องใช้บริการจาก “กระบวนการยุติธรรม” ไม่ว่าจะในฐานะพยาน ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย หรือผู้ที่มาขอคำปรึกษาแนะนำในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความยุติธรรมเรื่องต่างๆจากหน่วยงานของกระบวนการยุติธรรม

ปัจจุบันในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก มีการพัฒนาให้ทันสมัยมากขึ้น อันเนื่องมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งได้มีการกำหนดในเรื่องสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทยไว้ค่อนข้างกว้างขวาง ซึ่งมอบอำนาจให้รัฐเป็นผู้บังคับใช้กฎหมาย

ถึงแม้ว่ารัฐจะให้ความสะดวกต่อประชาชนดีอย่างไรก็ตาม แต่ด้วยปริมาณคดีที่มีจำนวนมาก ประกอบกับในบางคดีมีความซับซ้อนมาก จึงอาจเกิดความผิดพลาดได้ โดยกรณีอาจเป็นไปได้ว่าผู้ที่ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาของศาลนั้นอาจมิได้เป็นผู้กระทำความผิด โดยกรณีดังกล่าวอาจเกิดได้จากสาเหตุหลายประการ เช่น การใช้อำนาจบางประการของผู้มีอิทธิพล หรือถูกกลั่นแกล้งใส่ร้ายและถูกปรับปรับด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม ตลอดจนสาเหตุอื่นๆ กล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิด ทั้งๆที่มิได้มีมูลความจริงแต่ด้วยเหตุจากพยานหลักฐานต่างๆ อันได้แก่ พยานบุคคล พยานวัตถุ หรือพยานเอกสารขาดความถูกต้อง เช่น อาจเป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเท็จ ซึ่งศาลก็จำเป็นต้องลงโทษตามหลักฐานเท่าที่ปรากฏอยู่ในสำนวน ซึ่งจากกรณีเช่นนี้จะกล่าวหาว่าศาลตัดสินไปโดยมิชอบยอมไม่ได้ เนื่องจากแนวปฏิบัติของศาลในการสืบพยานหลักฐานของประเทศไทยเรานั้น ศาลจะรับรู้ข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏอยู่ในสำนวนเท่านั้น

นอกจากปัญหาดังกล่าวข้างต้นแล้ว ก็ยังมีข้อบกพร่องในบางส่วนซึ่งเกิดจากกลไกของรัฐที่บกพร่องอีกด้วย เช่น ความผิดพลาดในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญา อันเนื่องมาจากการปฏิบัติงานกันอย่างไม่เป็นระบบ กล่าวคือ เมื่อมีการร้องทุกข์เกิดขึ้นพนักงานสอบสวนก็จะเร่งไปจับตัวผู้ถูกกล่าวหาทันที และตั้งข้อกล่าวหาบุคคลดังกล่าวเหมือนว่าบุคคลคนนั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริงโดยที่มิได้มีการแสวงหาหรือค้นหาพยานหลักฐานมาก่อน และด้วยพยานหลักฐานต่างๆที่ได้มาในขั้นนี้ไม่ว่าจะได้มาโดยชอบหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย พยานหลักฐานดังกล่าวเป็นเหตุให้

ผู้ถูกกล่าวหาต้องถูกสั่งฟ้องดำเนินคดี จนกระทั่งมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้บุคคลดังกล่าวต้องรับโทษทางอาญา อันถือได้ว่าเป็นความผิดพลาดของตัวกลไกของรัฐ

จากปัญหาที่ได้กล่าวมาข้างต้น ในความเป็นจริงอาจกล่าวได้ว่ายังไม่มีกระบวนการยุติธรรมของประเทศใดเลยที่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ตามอุดมคติที่ได้ตั้งไว้ ทุกประเทศยังมีอาชญากรจำนวนไม่น้อยที่สามารถลอบย่นเวลอยู่เหนือเงื้อมมือของกระบวนการยุติธรรมได้ และยังมีคนบริสุทธิ์อีกจำนวนหนึ่งที่ต้องรับผลร้าย และโทษทัณฑ์จากการทำงานของกระบวนการยุติธรรม ทั้งคนร้ายที่ผ่านกระบวนการยุติธรรมไปโดยถูกต้องแล้วจำนวนมาก ก็ยังไม่สามารถปรับตัวสู่สังคมของสุจริตชนได้สมตามเป้าหมายของกระบวนการยุติธรรม และตรงนี้เองที่เป็นตัวปัญหาหรือตัว “ทุกซ์” ของกระบวนการยุติธรรมที่ทุกประเทศกำลังประสบอยู่¹ ดังนั้น นานาอารยประเทศ จึงได้หาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยให้มีการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ส่วนในประเทศไทยก็ได้สังเกตเห็นถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ถูกคุมขังโดยมิชอบไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 ซึ่งบัญญัติว่า มาตรา 30 “บุคคลใดต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด หากปรากฏตามคำพิพากษาของศาลหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในภายหลังว่า บุคคลนั้นมีได้เป็นผู้กระทำความผิดย่อมมีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนและได้รับบรรดาสติขที่เสียไปเพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืน ทั้งนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ”

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 เป็นเหตุให้เกิดพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 อันเป็นการรองรับหลักการในเรื่องการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามรัฐธรรมนูญ โดยในพระราชบัญญัติดังกล่าวได้วางหลักเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ไว้หลายประการ เช่น เงื่อนไขในการขอรื้อฟื้นคดีอาญา ตัวบุคคลที่จะมาขอรื้อฟื้นคดีอาญา ผลเมื่อมีการรื้อฟื้นคดีอาญาแล้วจะมีผลเป็นเช่นไร เป็นต้น โดยคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ได้รับโทษทางอาญา เพราะคำพิพากษาของศาลอันมีผลเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพที่ดี เพราะต้องถูกจำคุกที่ดี ถ้าหากภายหลังได้มีทางที่จะดำเนินเรื่องรื้อฟื้นคดีนั้นขึ้นมาเพื่อขอให้ศาลพิจารณาใหม่ และปรากฏว่าบุคคลนั้นไม่ได้กระทำความผิด บุคคลนั้นก็ยังสามารถจะเรียกค่าทดแทนสิทธิที่ได้เสียไปกลับคืนมา เช่น นาย ก ถูกลงโทษฐานฉ้อโกงทรัพย์แผ่นดิน ภายหลังนาย ก พบพยานหลักฐานว่าตนมิได้ฉ้อโกง แต่เป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย นาย ก จะรื้อฟื้นคดีขึ้นมาขอให้มีการพิพากษาใหม่ย่อมทำได้ และ การที่นาย ก เป็นข้าราชการอยู่ก็ขอเบิกเงินเดือนย้อนหลังและขอกลับเข้ารับราชการใหม่ได้ ทั้งนี้ต้องเป็นไปตาม

¹ จรัญ ภัคศิษานกุล. “ตุลาการกับกระบวนการยุติธรรม” *ตุลพาห.* ปีที่ 44, มกราคม-มีนาคม 2540, หน้า 49.

เงื่อนไขและวิธีการที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ด้วย ซึ่งเป็นเจตนารมณ์ของกฎหมายในการที่จะเยียวยาความเสียหายเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น และเป็นหลักประกันให้แก่ประชาชนชาวไทยในเรื่องของสิทธิของบุคคลต่างๆไม่ให้ต้องไปถูกคุมขัง หรือต้องโทษโดยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดให้ได้รับเงินชดเชยความเสียหาย² เพื่อจะชดเชยการที่ผู้ต้องขังถูกจำกัดเสรีภาพ

การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่มีทั้งการรื้อฟื้นคดีอาญาแก่ที่เป็นคุณ และการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในแง่ที่เป็นโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษา ซึ่งการรื้อฟื้นในแง่ที่เป็นโทษจะมีผลบังคับใช้อยู่ในประเทศเยอรมันบางแคว้น และในประเทศสังคมนิยมมาร์กซ์สมิ³ เป็นต้น ส่วนการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่อันเป็นคุณแก่ผู้ต้องคำพิพากษานั้น จะปรากฏอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศฝรั่งเศส และประเทศไทย เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ทั้งการรื้อฟื้นที่เป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษา ก็ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นความพยายามที่จะรักษาความยุติธรรม ซึ่งในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้เขียนจะศึกษาเฉพาะ แนวความคิดในเรื่องการรื้อฟื้นคดีอาญาที่เป็นคุณแก่ผู้ต้องคำพิพากษา ซึ่งสอดคล้องกับการรื้อฟื้นในประเทศไทยเท่านั้น

การดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ผิดพลาดนั้น ยังผลให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ที่ถูกดำเนินคดีเอง และต่อทายาทของบุคคลดังกล่าวด้วย ซึ่งถ้ากระบวนการยุติธรรมมีการตรวจสอบ มีการถ่วงดุลที่ถูกต้อง มีความละเอียดรอบคอบมากกว่านี้จะไม่ทำให้บุคคลดังกล่าวตกอยู่ในสภาพที่ขาดอิสรภาพ ซึ่งระยะเวลาที่บุคคลดังกล่าวจะต้องถูกคุมขัง นอกจากจะสูญเสียเสรีภาพแล้ว ยังทำให้เสียถึงสภาพจิตใจด้วย อันเป็นสิ่งที่เขาไม่ควรจะได้รับเนื่องจากเขาไม่ใช่บุคคลผู้กระทำความผิด

เมื่อเกิดความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมขึ้น เป็นเหตุให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดต้องได้รับความเสียหาย ก่อนที่จะมีพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 บังคับใช้ มาตรการในการแก้ไขความผิดพลาด ได้แก่ การนิรโทษกรรม การอภัยโทษ และการล้างมลทิน เป็นต้น ซึ่งต่างก็มีวัตถุประสงค์และหลักการที่แตกต่างกันออกไป แต่ก็ไม่อาจนำมาใช้แก้ไขความผิดพลาด หรือความบกพร่องของกระบวนการยุติธรรมได้อย่างตรงเป้าหมาย กล่าวคือ การอภัยโทษ เป็นดุลพินิจของฝ่ายบริหารที่จะให้การอภัยโทษ ผลของการได้รับการอภัยโทษเพียงแต่ไม่ต้องรับโทษหรือได้รับโทษน้อยลงเท่านั้น ผู้ได้รับการอภัยโทษยังอยู่ในฐานะเป็นผู้กระทำความผิดอยู่ ส่วนการนิรโทษกรรมแม้มีผลเป็นการลบล้างคำพิพากษาทำให้ผู้ได้รับการนิร

² สุพร อิศรเสนา. การขอพิจารณาคดีใหม่ พ.ร.บ.รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่การทำหนังสือ ทูลเกล้าถวายฎีกา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2540, หน้า 83.

³ โกแมน ภัทรภิมย์. “การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่” วารสารอัยการ. ปีที่ 14, ฉบับที่ 163. กันยายน 2534, หน้า 94.

โทษกรรมอยู่ในฐานะไม่เคยกระทำความผิดหรือต้องโทษทางอาญามาก่อนก็ตาม แต่ความผิดที่จะได้รับการนิรโทษกรรมมักจะเป็นความผิดเกี่ยวกับการเมืองเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการล้างมลทินโดยหลักแล้วเป็นวิธีการนำตัวผู้กระทำความผิดที่พ้นโทษแล้วกลับคืนสังคม โดยการลบล้างการกระทำ ความผิดและโทษให้แก่บุคคลดังกล่าว โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญก็คือเพื่อให้ผู้กระทำผิดที่พ้นโทษแล้วสามารถกลับเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้ เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปที่ไม่เคยกระทำความผิดหรือเคยต้องโทษมาก่อน ซึ่งวิธีการต่างๆดังกล่าวถือว่าการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้ต้องขังทางหนึ่ง แต่ก็ไม่เป็นการแก้ไขความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอันถือได้ว่าเป็นการเยียวยาความเสียหายอย่างแท้จริง

ดังนั้น ในปีพ.ศ. 2526 จึงได้มีพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่โดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2526 ซึ่งตามพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นทางแก้ไขกระบวนการพิจารณาความอาญาที่ไม่สมบูรณ์ อันเป็นเหตุให้ผู้บริสุทธิ์ต้องได้รับโทษในเมื่อเขามิได้เป็นผู้กระทำความผิดที่แท้จริง โดยตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้วางหลักเกณฑ์ในเรื่องของการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ไว้ว่า เมื่อมีพยานหลักฐานใหม่อันจะพิสูจน์ได้ว่าบุคคลดังกล่าวมิได้กระทำความผิดก็สามารถทำการรื้อฟื้นคดีได้⁴ ซึ่งในประเด็นพยานหลักฐานใหม่ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นใหม่ แต่ไม่จำเป็นจะต้องเกิดขึ้นภายหลังจากที่ได้มีการพิจารณาพิพากษาตัดสินคดีไปแล้วและจะต้องเป็นพยานหลักฐานสำคัญที่ยืนยันได้ว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด

นอกจากประเด็นในเรื่องของพยานหลักฐานใหม่แล้ว ก็ยังมีเรื่องที่น่าจะศึกษาตามพระราชบัญญัติฉบับนี้อยู่อีกมากมาย เช่น ในเรื่องของตัวบุคคลที่มีสิทธิและผู้มีอำนาจในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่หรือในประเด็นเรื่องค่าทดแทนเป็นต้น

สำหรับกรณีในเรื่องของสิทธิที่จะรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่นั้นจะเห็นได้ว่า เป็นสิทธิที่มีบัญญัติในรัฐธรรมนูญไทยเกือบทุกฉบับ ซึ่งมีผลบังคับใช้มาจนกระทั่งถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ก็ยังได้บัญญัติในเรื่องสิทธิการขอรื้อฟื้น

⁴ การรื้อฟื้นในประเด็นปัญหาข้อเท็จจริง อย่างเช่น ศาลเคยพิพากษาว่าจำเลยนี้เป็นผู้ฆ่าผู้ตาย ตอนหลังปรากฏพยานหลักฐานใหม่ว่า คนที่ฆ่าผู้ตายนั้นไม่ใช่จำเลยถึงจะมารื้อฟื้นคดีนั้นได้... จากรายงานการประชุมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ วันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2540

คดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ไว้ในมาตรา 247⁵ ซึ่งกรณีดังกล่าวเป็นการยืนยันว่า รัฐให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิในการที่ดำเนินคดีอาญาอย่างเป็นธรรมให้แก่บุคคลที่มีได้เป็นผู้กระทำความผิด แต่อย่างไรก็ตาม การชดใช้โดยรัฐตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ก็ไม่สามารถชดใช้ให้แก่บุคคลที่ต้องรับโทษและทายาทของเขาได้ เพราะเมื่อบุคคลดังกล่าวได้เสียชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถจะคิดค่าทดแทนเป็นตัวแทนได้ หรือในกรณีที่ผู้ต้องหาเสียชีวิตก่อนที่จะได้รับอิสรภาพ เช่นนี้ก็ได้เพียงค่าทดแทนเป็นตัวแทนเท่านั้นแต่ชื่อเสียงของเขาหาได้กลับมาไม่ แต่การชดเชยดังกล่าวเป็นแต่เพียงการบรรเทาเบาบางความเสียหายเท่านั้น

ความสำคัญของปัญหา เนื่องจากการดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหาของไทย ถึงแม้ว่ากลไกของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งประกอบไปด้วย พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาล จะดำเนินการให้ได้อย่างไรก็ตาม แต่ก็เป็นการดำเนินงานโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการใช้ดุลยพินิจของบุคคลดังกล่าว ถึงแม้ว่าจะละเอียด รอบคอบ ยุติธรรมหรือเที่ยงตรงอย่างไรก็ตาม แต่ด้วยจำนวนคดีที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก และในบางคดีมีความสลับซับซ้อน ประกอบกับจำนวนบุคลากรของแต่ละหน่วยงานที่มีจำนวนจำกัด อันอาจเป็นเหตุให้เกิดความผิดพลาดในการใช้ดุลยพินิจ เมื่อเกิดความผิดพลาดขึ้นรัฐจึงได้หาวิธีการเยียวยาให้แก่ผู้เสียหาย โดยเมื่อคดีอาญาถึงที่สุดแล้วโดยหลักการห้ามทำการอุทธรณ์หรือฎีกาอีก แต่เมื่อเกิดความผิดพลาดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา รัฐจึงจำเป็นต้องทำการแก้ไขเพื่อไม่ให้ศรัทธาของประชาชนที่มีต่อรัฐต้องเสียไป ดังนั้นจึงได้ออกพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 เพื่อมาแก้ไขความผิดพลาดดังกล่าวอันถือได้ว่าเป็นการยกเว้นสภาพบังคับตามกฎหมาย

พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อเยียวยาความเสียหายให้แก่บุคคลที่มีได้กระทำความผิด ให้กลับคืนสู่ฐานะเดิมให้ได้มากที่สุด จึงถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยให้โอกาสบุคคลดังกล่าวร้องขอต่อศาลให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ถึงแม้ว่าคดีจะถึงที่สุดแล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฉบับนี้มีกฎเกณฑ์เงื่อนไขยุ่งยากมาก จนโอกาสที่จะมีการรื้อฟื้นแทบจะกระทำมิได้หรือกระทำได้ยาก อันเนื่องมาจากหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา เช่น ในเรื่องเงื่อนไขในการที่จะทำการรื้อฟื้น จะต้องมีการพิพากษาถึงที่สุดยืนยันพยานหลักฐานที่ไต่สวนโทษจำเลยในคดีเดิมว่า พยานหลักฐานดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานเท็จหรือปลอม เป็นต้น ซึ่งบัญญัติ

⁵ มาตรา 247 “บุคคลใดต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด หากปรากฏตามคำพิพากษาของศาล รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในภายหลังว่า บุคคลนั้นมีได้เป็นผู้กระทำความผิดย่อมมีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทน และได้รับบรรดาศักดิ์ที่เสียไป เพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืน ทั้งนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ”

เป็นเงื่อนไขในการที่จะนำคดีอาญามาขอรื้อฟื้นคดีต่อศาล โดยขั้นตอนดังกล่าวว่าจำเลยก็ยังคงถูกกักกันสิทธิเสรีภาพอยู่เช่นเดิม นอกจากนี้ ผู้ที่ถูกลงโทษส่วนใหญ่เป็นคนยากจนไม่มีเงินค่าใช้จ่ายที่จะว่าจ้างทนายความดำเนินการให้ และจะขอให้ทางพนักงานอัยการดำเนินการให้ก็ได้ถ้าในคดีเดิมพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ซึ่งจะเห็นได้ว่ากฎหมายให้อำนาจไว้แต่ถูกจำกัด จึงควรมีการปรับปรุงกฎหมายฉบับนี้ ให้มีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญในเรื่องอำนาจพนักงานอัยการ เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลให้ดียิ่งขึ้น อันนำไปสู่การพิจารณาคดีโดยศาลไม่ถูกยกคำร้องด้วยเหตุ เช่น พิจารณาผิดศาล คดีไม่มีมูลพอที่จะทำการรื้อฟื้นเหมือนที่แล้วว่ามา เป็นต้น

อย่างไรก็ดี พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับมาตั้งแต่วันที่ 8 เมษายน พ.ศ.2526 จนถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า 20 ปีแล้วแต่ไม่เคยมีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด ทั้งที่ในระหว่าง 20 กว่าปีที่ผ่านมา ได้เกิดเหตุการณ์ต่างๆ ที่กระทบต่อกระบวนการยุติธรรมขึ้นมากมาย เช่น ในคดีเชอร์รีแอนดคันเคน อันเป็นคดีที่ทำให้มีการวิพากษ์วิจารณ์กระบวนการยุติธรรมทางอาญาขึ้นอย่างมากมาย ดังนั้นเมื่อมีรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนเกิดขึ้น และได้บัญญัติสิทธิอันเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีอาญาไว้ในมาตรา 247 โดยในตอนท้ายของมาตรานี้ได้บัญญัติว่า “ทั้งนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ” แต่เนื่องจากเงื่อนไขในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ได้บัญญัติอยู่ในพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่พ.ศ.2526จึงจำเป็นต้องทำการแก้ไขให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 อันจะยังให้เกิดความเป็นธรรมอย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงแนวความคิดและหลักการที่จะขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่
2. เพื่อศึกษาถึงอำนาจของบุคคลผู้ร้องขอในการขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับเงื่อนไข ตัวบุคคลผู้ร้องขอ กระบวนการวิธีการร้องขอ และผลในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

3. ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาในกรณีปัญหาในพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ว่าเหมาะสม และสอดคล้องกับหลักในเรื่องการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้หรือไม่

4. สมมติฐานของการศึกษา

เนื่องจากพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ.2526 ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในเรื่องของผู้มีสิทธิและผู้มีอำนาจให้ทำการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ โดยถึงแม้ว่าผู้ต้องโทษจะยังไม่ถึงแก่ความตายก็ตาม ก็ไม่ควรจะตัดสิทธิผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งเป็นผู้อยู่ใกล้ชิดกับผู้ต้องคำพิพากษาในการที่จะรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ รวมทั้งกรณีของพนักงานอัยการ ถึงแม้ว่าพนักงานอัยการจะเป็นผู้ฟ้องร้องดำเนินคดีก็ไม่ควรตัดอำนาจขององค์กรอัยการทั้งหมดในการขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ อันจะทำให้เกิดหลักการที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ในส่วนของเงื่อนไขในการรื้อฟื้นคดี ควรจะเป็นการเยียวยาแก่ผู้เสียหายในทันที การที่จะพิสูจน์พยานหลักฐานในชั้นตอนของศาลจนมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่า พยานหลักฐานดังกล่าวเท็จหรือปลอมจะเป็นการใช้เวลานาน อันจะไม่ตรงกับหลักการเยียวยาซึ่งจะต้องรวดเร็วและเป็นธรรมแก่ผู้ต้องคำพิพากษา

5. วิธีการศึกษา

การศึกษาที่ใช้จะเป็นการศึกษาโดยอาศัยการวิจัยเอกสาร ทั้งเอกสารภาษาไทยและเอกสารภาษาต่างประเทศ โดยการนำมาจัดรวบรวมให้เป็นระบบ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์และชี้ให้เห็นถึงหลักเกณฑ์ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ว่าไม่สอดคล้องกันอย่างไร

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบหลักการในเรื่องรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้อย่างชัดเจนมากขึ้น และสามารถปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขได้อย่างถูกต้อง
2. ทำให้ทราบถึงอำนาจ และขอบเขตของบุคคลผู้ร้องขอในการทำการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่
3. ทำให้ทราบปัญหาเกี่ยวกับเงื่อนไข ตัวบุคคลผู้ร้องขอ กระบวนวิธีการร้องขอ และผลของการรื้อฟื้นคดีนั้น จะได้รับการพิจารณาจากศาลได้อย่างถูกต้องโดยไม่ถูกศาลยกคำร้อง

บทที่ 2

แนวความคิดในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลักที่ถือกันว่า การคุ้มครองและการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมหรือรัฐนั้นเป็นหน้าที่ของรัฐไม่ใช่ของผู้เสียหาย เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นรัฐมีหน้าที่ต้องป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอาญานั้น เพราะความผิดอาญาเป็นความผิดต่อสังคมหรือรัฐ เนื่องจากในหลักนี้เห็นว่าผู้เสียหายไม่มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมหรือรัฐ แต่เป็นหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกโดยเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญา¹

ปัจจุบัน กระบวนการพิสูจน์ความจริงว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่นั้น เรียกว่า “กระบวนการยุติธรรม” (Criminal Justice) หรือกระบวนการพิสูจน์ความจริงตามกฎหมาย ซึ่งมีความหมายว่า แบบแผนของการดำเนินงานเพื่อให้ความยุติธรรมแก่ผู้กระทำผิดกฎหมาย และให้ความยุติธรรมแก่สังคม เพราะฉะนั้น หน้าที่หลักของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็คือการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม และการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดกฎหมายอย่างเป็นธรรม ในทางปฏิบัติระบบงานซึ่งรับผิดชอบในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จึงประกอบด้วย ตำรวจ พนักงานอัยการ ศาล และราชทัณฑ์²

1. แนวความคิดและเหตุแห่งการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ซึ่งอาจเป็นการก่ออาชญากรรมอันเป็นการพบเห็นโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจเอง หรือจากการที่ประชาชนมาแจ้งความร้องทุกข์ขอให้ตำรวจจัดการ หรือเมื่อมีคำร้องทุกข์หรือมีคำกล่าวโทษโดยผู้เสียหายหรือผู้อื่นก็ดี เมื่อสังคมหรือประชาชนเกิดความเดือดร้อน เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจจะต้องดำเนินการตามกฎหมายในฐานะผู้บังคับใช้กฎหมายทันที กล่าวคือ จะต้องมีการรับแจ้งความ สืบสวนสอบสวน ชันสูตรพลิกศพ มีการจับกุมคุมขัง คั่น หรือยึด เป็นต้น เพื่อเป็นการระงับหรือปราบปรามการประกอบอาชญากรรม และเพื่อเป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงตลอดจนหลักฐานในการกระทำความผิด เก็บ

¹ พรศักดิ์ พลสมบัณฑิต. “อำนาจดำเนินคดีอาญาโดยรัฐและผู้เสียหาย” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2545, หน้า 9 – 10.

² วีระพงษ์ บุญโญภาส. “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา” วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์. ปีที่ 5, ฉบับที่ 2. 2523, หน้า 149.

รวบรวมรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเอาไว้สำหรับการพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหาหากเป็นเหตุการณ์ควรเชื่อได้ว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดจริง ก็จะมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล และให้ตำรวจนำตัวผู้ต้องหามาดำเนินการต่อไป หรือเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีเหตุอันควรเชื่อว่าได้กระทำความผิดจริง จะออกคำสั่งไม่ฟ้องหรืออาจให้คำวินิจฉัยว่าควรปล่อยผู้ต้องหา ถ้ามีคำสั่งให้ฟ้อง อัยการก็จะดำเนินการเตรียมคดีเพื่อฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล และอัยการก็จะเป็นผู้ดำเนินคดีต่อไปในศาลในฐานะที่เป็นทนายของแผ่นดิน ซึ่งเป็นหลักการดำเนินคดีโดยรัฐที่ใช้ในการดำเนินคดีอาญาในหลายประเทศ

เมื่อคดีมาถึงศาลซึ่งอาจมาได้ 2 ทาง คือ โดยอัยการเป็นผู้ฟ้องและคำฟ้องที่มาจากผู้เสียหายโดยตรง ซึ่งในกรณีหลังนี้ศาลจะต้องมีการไต่สวนมูลฟ้องก่อนที่จะทำการประทับรับฟ้อง จากนั้นศาลจะเป็นผู้ดำเนินการพิจารณาสืบพยานโจทก์และจำเลยโดยเปิดเผย ซึ่งขั้นตอนการพิจารณาคดีของศาลก็จะทำไปจนกว่าจะเสร็จสิ้นการสืบพยาน และเมื่อมีการแถลงปิดสำนวนของแต่ละฝ่ายแล้วศาลจะนัดฟังคำพิพากษาคัดสินชี้ขาด ถ้าคำพิพากษาคัดสินระบุว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงและต้องถูกลงโทษตามกฎหมาย ก็จะมีหน่วยงานอีกหน่วยงานหนึ่งคือราชทัณฑ์มารับไปดำเนินการลงโทษตามคำสั่งของศาล หรือตัดสินว่าไม่ผิดตามฟ้องหรือยกฟ้องจำเลยก็จะเป็นอิสระ แต่ก็ยังมีการยื่นอุทธรณ์และฎีกาคำตัดสินของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ได้อีก ถ้าไม่มีกฎหมายอุทธรณ์หรือฎีกาเอาไว้ภายหลังการตัดสินออกมาเป็นเช่นไร คดีนั้นก็จะเป็นอันสิ้นสุดลงและหมดภาระหน้าที่ของศาลไป

ดังนั้นเมื่อพิจารณาการดำเนินคดีอาญาตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นกระบวนการพิจารณาจะเห็นได้ว่า เมื่อบุคคลใดเป็นผู้บริสุทธิ์บุคคลนั้นไม่ควรถูกดำเนินคดีอาญา อันเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพอันทำให้ผู้บริสุทธิ์ต้องได้รับความทุกข์ทรมาน ดังนั้นเมื่อมีคำพิพากษาให้บุคคลที่มีได้กระทำความผิดจะต้องรับโทษทางอาญาอย่างหนึ่งอย่างใด โดยบุคคลนั้นมิใช่เป็นผู้กระทำความผิดที่แท้จริง แต่จำต้องรับโทษเพราะความไม่สมบูรณ์ของข้อเท็จจริงเกิดความผิดพลาด และข้อเท็จจริงดังกล่าวใช้ในการพิจารณาโทษของจำเลย ศาลจะต้องกลับคำพิพากษาว่าบุคคลดังกล่าวมิใช่ผู้กระทำความผิด เมื่อพิสูจน์ได้ว่าผู้ต้องคำพิพากษามิใช่ผู้กระทำความผิด อันเป็นจุดประสงค์หลักที่สำคัญในการแก้ไขความไม่สมบูรณ์ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และเป็นการเยียวยาข้อผิดพลาดในคดีอาญา³

อย่างไรก็ตาม ความไม่สมบูรณ์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอาจเกิดขึ้นได้ เพราะการแสวงหาพยานหลักฐานนั้น ยังต้องพิจารณาโดยใช้ดุลยพินิจของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก ถึงแม้ว่าจะมีความเที่ยงธรรมหรือรอบคอบเพียงใดก็ตามก็อาจมีความผิดพลาดได้ เช่น ในเรื่อง

³ J.C. Smith. *Criminal Evidence* . London : Sweet & Maxwell , 1995 , p. 38.

ของการแสวงหาพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ ในบางกรณีก็ได้พยานหลักฐานที่เชื่อได้ว่าผู้ต้องหา เป็นผู้กระทำความผิดจริงแต่โดยความเป็นจริงแล้วเป็นพยานหลักฐานเท็จหรือปลอม⁴ ซึ่งในการ แสวงหาพยานหลักฐานดังกล่าว ได้พยานหลักฐานที่ไม่ถูกต้องเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทาง อาญา และความไม่ถูกต้องของพยานหลักฐานเป็นเหตุให้ผู้ถูกกล่าวหาต้องรับโทษต่างๆ ที่เขาเป็นผู้ บริสุทธิ์

จากเหตุผลดังกล่าวมานาอารยประเทศได้พัฒนากฎหมายของตน ให้ทันสมัยสอดคล้อง กับชีวิตความเป็นอยู่ เมื่อเล็งเห็นถึงเรื่องความไม่สมบูรณ์ในการนำเสนอพยานหลักฐาน จึงได้เกิด แนวความคิดในเรื่องเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของราษฎร โดยมีแนวความคิดว่าเมื่อเกิด ความผิดพลาดในกระบวนการทางกฎหมายอันเป็นเหตุให้บุคคลใดได้รับความเสียหาย รัฐจำต้อง หาทางเยียวยาความเสียหายดังกล่าว โดยแต่ละประเทศก็จะมีการเยียวยาที่แตกต่างกันออกไป รวม ตลอดไปถึงวิธีการและขั้นตอนที่แตกต่างกันออกไปด้วย แต่สิ่งทีทุกประเทศจะต้องคำนึงถึงในการ เยียวยาดังกล่าวคือ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในประเทศของตนอันเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ ระหว่างรัฐกับประชาชน ในหลายๆ ประเทศจึงได้ตรากฎหมายว่าด้วยการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้น พิจารณาใหม่ อันถือได้ว่าเป็นการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ต้องหาได้ในทางหนึ่ง โดยวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้ จะศึกษาเฉพาะแนวความคิดที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณา ใหม่พ.ศ.2526 เท่านั้น

ในหลายๆ ประเทศได้กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องการรื้อฟื้นคดีอาญาไว้ โดยตราขึ้นเป็น กฎหมาย การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เป็นกฎหมายพิเศษและมีความสำคัญต่อกระบวนการ ยุติธรรมเป็นอันมาก เพราะเป็นการแก้ไขความไม่สมบูรณ์ในคำพิพากษาของศาล กล่าวได้ว่า การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่นั้น ไม่ใช่ขั้นตอนที่เป็นปกติในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เป็นสิ่งที่กำหนดไว้เป็นพิเศษ กล่าวคือเมื่อมีข้อเท็จจริง ขึ้นมาใหม่อันเป็นข้อเท็จจริงที่สำคัญแก่คดี ข้อเท็จจริงดังกล่าวจะต้องพิสูจน์ถึงความบริสุทธิ์ของผู้ ต้องคำพิพากษา ซึ่งในคดีเดิมถึงที่สุดแล้วหรือไม่สามารถที่จะโต้แย้งคำพิพากษาในชั้นอุทธรณ์หรือ ฎีกาได้อีก เมื่อไม่สามารถอุทธรณ์หรือฎีกาได้แต่ผู้ต้องคำพิพากษาไม่ได้รับความเป็นธรรม เพราะ การนำพยานหลักฐานที่ไม่ถูกต้องเข้ามาสู่คดี และทำให้จำเลยต้องรับโทษทางอาญา จึงได้มีการ กำหนดให้มีการแก้ไขโดยการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการรื้อฟื้น

⁴ Andrew Sanders Rich and Young. **Criminal Justice** . Butterworth: London , 1994, pp. 392 -393.

⁵ กล่าวคือเป็นการเยียวยาทางกฎหมายหรือเป็นขั้นตอนทางกฎหมายที่อนุญาตให้สามารถกระทำได้ ถึงแม้ว่าคดีจะถึงที่สุดไปแล้วก็ตาม

คดีอาญาชั้นพิจารณาใหม่ เป็นการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษา เมื่อบุคคลดังกล่าวไม่ได้รับความเป็นธรรม

การรื้อฟื้นคดีชั้นพิจารณาใหม่ไม่ใช่การเปิดคดีขึ้นมาใหม่ แต่เป็นการพิจารณาต่อเนื่องจากคดีเดิม โดยมีการย้อนสำนวนขึ้นมาพิจารณาใหม่เมื่อมีพยานหลักฐานใหม่⁶ ซึ่งพยานหลักฐานใหม่ไม่จำเป็นจะต้องเกิดขึ้นใหม่ภายหลังจากที่มีคำพิพากษาแล้ว แต่เป็นเพียงพยานหลักฐานที่ไม่เคยมีการนำมาพิจารณาในคดี หรือไม่เคยนำเข้ามาในสำนวนการสอบสวน ก็ถือได้ว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่ ดังนั้น เมื่อการรื้อฟื้นคดีอาญาชั้นพิจารณาใหม่เป็นกฎหมายเฉพาะจึงได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ค่อนข้างจะจำกัด และการกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ค่อนข้างจำกัดดังกล่าวจึงเป็นไปได้ยากที่จะรื้อฟื้นคดีอาญา เพราะเมื่อการรื้อฟื้นสำเร็จจะมีผลเป็นการกลับคำพิพากษาของศาล อันทำให้คำพิพากษาของศาลขาดความศักดิ์สิทธิ์⁷ และผลอีกประการหนึ่งของการรื้อฟื้นเพื่อเป็นการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากความไม่สมบูรณ์ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ดังนั้นจึงได้กำหนดในเรื่องค่าทดแทนไว้เป็นสิ่งสำคัญด้วย⁸

ในคดีอาญาพยานหลักฐานทุกชนิดรับฟังได้ ดังจะพิจารณาได้จากบทบัญญัติมาตรา 226 ที่บัญญัติว่า “พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญหลอกลวงหรือโดยมิชอบประการอื่น และให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน”

คำว่า “ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้” นั้น หมายความว่า พยานทุกชนิดรับฟังได้แต่การที่จะเชื่อถือพยานหลักฐานใดได้เพียงใดเป็นเรื่องของการซึ่งน้ำหนักหลักฐาน ซึ่งเป็นเรื่องของศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นเรื่องของตรรก⁹

สาเหตุในทางข้อเท็จจริง การใช้ดุลยพินิจไม่ถูกต้องในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงนั้น สาเหตุสำคัญสืบเนื่องมาจากข้อเท็จจริงด้วย ข้อเท็จจริงที่ทำให้การใช้ดุลยพินิจไม่ถูกต้องนั้น มา

⁶ Code De Procédure Pénale. Editions Dalloz Paris, 2004, p 848 . แปลโดย อุดม รัฐอมฤต .

⁷ หลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา (Res Judicata pro veritate accipitur) เป็นหลักที่ตั้งอยู่บนแนวความคิดที่ต้องการให้คดีซึ่งได้มีการฟ้องร้องและพิจารณาพิพากษาแล้ว ควรจะมีที่สิ้นสุดหรือมีข้อยุติ และไม่สมควรหยิบยกสิ่งที่ระงับหรือยุติไปแล้วขึ้นมาฟ้องร้องหรือพิจารณากันใหม่ แนวความคิดดังกล่าวเป็นวัตถุประสงค์สำคัญซึ่งปรากฏออกมาในรูปของหลักการฟ้องซ้ำ

⁸ Corpus Juris Secundum : a contemporary statement of American law as derived from reported cases and legislation (v.1-v.56) . St. Paul MN : West, 1985, p. 364.

⁹ คณิต ฌ นคร. วิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน , 2546, หน้า 150-151.

จากสาเหตุหลายประการด้วยกัน เช่น การนำข้อเท็จจริงที่ผิดพลาดมาสู่ศาล เป็นสิ่งที่ปรากฏมากที่สุดในการทำให้การใช้ดุลยพินิจของศาลผิดพลาดไปจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะนำเสนอข้อเท็จจริงเช่นนั้นจะโดยจงใจหรือไม่จงใจของกลุ่มความฝายที่เกี่ยวข้องก็ตาม

เกี่ยวกับการนำข้อเท็จจริงที่ไม่สมบูรณ์มาสู่ศาล โดยที่คู่ความมิได้จงใจนั้น เป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ไม่น้อยไม่ว่าในศาลไทยหรือศาลของต่างประเทศก็ตาม เพราะในข้อเท็จจริงบางประการมีเหตุผลมาจากความบังเอิญ หรือความไม่มีเจตนาของกลุ่มความในการที่จะให้ถ้อยคำที่เป็นเท็จ แม้พฤติการณ์ตามข้อเท็จจริงจะไม่เป็นความจริงก็ตาม แต่ความบังเอิญเช่นนั้นก็มีเหตุผลทำให้น่าเชื่อถือได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริง และความเข้าใจผิดที่มีต่อจำเลยดังกล่าวเป็นเหตุให้การใช้ดุลยพินิจเกิดความไม่สมบูรณ์ในส่วนของข้อเท็จจริง¹⁰ หลายครั้งเหตุผลแวดล้อมควรเชื่อและสงสัยว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากจะพิจารณาแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากกันได้ยาก เพราะในบางกรณีมีเหตุผลให้ชวนคิดว่าเป็นไปเช่นนั้นจริง¹¹

นอกจากนั้น ในทางปฏิบัติยังพบว่าคู่ความหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในคดี จงใจนำข้อเท็จจริงที่ไม่สมบูรณ์มาสู่ศาลอีกด้วย¹² ซึ่งได้แก่ ข้อเท็จจริงที่เกิดจากการใช้อำนาจโดยมิชอบของพนักงานสอบสวน หรือเจตนาทำพยานหลักฐานเท็จของกลุ่มความเพราะสาเหตุโกรธเคืองกัน หรือโดยวิธีการอื่นใดก็ตาม แต่ปัญหาการนำข้อเท็จจริงที่ผิดพลาดมาสู่ศาลโดยจงใจที่มีปรากฏมากที่สุด ได้แก่

¹⁰ เช่น การที่ศาลลงโทษตามข้อเท็จจริงที่ผิดพลาดโดยไม่ตั้งใจนั้น ได้แก่ มีชายฝรั่งเศสคนหนึ่งได้ติดตามไปแต่งงานกับหญิงอเมริกันถึงประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เข้าทำงานในโรงสวดหลายปีไม่มีทางก้าวหน้า จึงลาออกและเดินทางไปหางานใหม่ในเมืองอื่น ก่อนหน้าวันที่ชายฝรั่งเศสจะออกจากโรงสวดไป ได้มีคนร้ายลักพาถูกเศรษฐี และภายหลังที่เขาออกจากโรงสวดไปวันเดียว ตำรวจได้ค้นพบศพถูกเศรษฐีในตู้ซึ่งอยู่ในโรงสวดนั้น เพราะเหตุที่ชายฝรั่งเศสออกจากโรงสวดไปโดยกะทันหัน ตำรวจจึงออกติดตามจับชายฝรั่งเศสได้ และนำส่งศาลฯ ตัดสินจำคุกตลอดชีวิต เมื่อเขาถูกจำคุกมาได้ 25 ปี ทางกรมตำรวจอเมริกันได้หลักฐานแน่นอนว่า ความจริงชายฝรั่งเศสไม่ได้เป็นคนร้ายฆ่าถูกเศรษฐี จึงได้ปล่อยตัวเขาพร้อมด้วยให้เงินค่าทำขวัญ 160,000 เหรียญ และเมื่อเขากลับถึงฝรั่งเศสแล้วเขามีหนังสือไปขอจากรัฐบาลอเมริกันได้อีก 40,000 เหรียญ

¹¹ เช่น มีชายหนุ่มญี่ปุ่น 2 คนพี่น้อง บิดามารดาตายมาตั้งแต่เล็ก เขายากจนมาก เมื่อเขาโตขึ้นจึงพากันไปเช่าบ้านอยู่ ต่อมาน้องล้มเจ็บลงไม่สามารถจะไปทำงานได้ วันหนึ่งเมื่อพี่กลับมาจากทำงานได้นำอาหารเข้าไปจะให้น้องในห้อง พอเข้าไปถึงก็แลเห็นน้องนอนจมโลหิตอยู่ และพยายามลุกขึ้นนั่งเมื่อได้เห็นพี่ชายเข้ามา พลังพูดว่าฉันได้เชือดคอตนเองจะให้ตายยังไม่ตายมีค้ำลึงคาแผลอยู่ ขอให้พี่เอาปืนยิงเสียให้ตายโดยเร็ว เพื่อให้พ้นการทรมานขณะนั้นเขากำลังเอามือกุมที่คอไว้ และร้องครวญครางด้วยความเจ็บปวด จะเชื่อต่อไปด้วยตนเองไม่ไหว เมื่อพี่ชายเห็นดังนั้น จึงคุกเข่าลงดึงมือออกจากคอกน้องพอมือหลุดออกมาน้องก็หมดลมหายใจล้มลง

¹² คู่มือที่ 2093/42 คำพิพากษาศาลฎีกาประจำปี 2542 เล่ม 6. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาโครงการฝ่ายวิชาการกระทรวงยุติธรรม, 2542, หน้า 118.

การใช้อำนาจอันมิชอบของพนักงานสอบสวน¹³ แม้ว่าหลายครั้งที่พยานเหล่านั้นถูกฟ้องลงโทษฐานเบิกความเท็จ แต่ก็ยังมีจำนวนไม่น้อยที่กระทำได้แนบเนียนจนทำให้ศาลเชื่อ ถึงขนาดเป็นที่ยอมรับว่า “การที่พยานเบิกความเท็จ หรือบิดเบือนข้อเท็จจริงเสียบางส่วนนั้นมีอยู่เสมอ”¹⁴ สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้คำพิพากษาของศาลคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงหลายคดี

เมื่อศึกษาถึงแนวความคิดแล้วจะพบว่า เหตุแห่งการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เป็นมาตรการเยียวยาความเสียหายในกรณีที่ต้องคำพิพากษาไม่ได้รับความเป็นธรรม ในกรณีเกิดความไม่สมบูรณ์ในส่วนข้อเท็จจริง อันทำให้ผู้ต้องคำพิพากษาต้องรับโทษทางอาญาต่างๆที่บุคคลดังกล่าวมิใช่ผู้กระทำความผิดที่แท้จริง ดังนั้นในหลายประเทศจึงได้กำหนดเงื่อนไขอันเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ไว้ในกฎหมายของตน เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกาจะบัญญัติไว้ใน Rule 33¹⁵ ในประเทศฝรั่งเศสได้บัญญัติไว้ในมาตรา 622¹⁶ และในประเทศไทยบัญญัติไว้ในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ซึ่งในแต่ละประเทศมีเงื่อนไขแห่งการนำคดีอาญารื้อฟื้นร่วมเหมือนกันคือ เมื่อมีพยานหลักฐานใหม่พิสูจน์ถึงความบริสุทธิ์ของจำเลยก็สามารถจะทำการรื้อฟื้นคดีได้ อันจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าทุกประเทศได้มีแนวความคิดร่วมกันว่าการรื้อฟื้นคดีเป็นเรื่องของข้อเท็จจริงที่เกิดความไม่สมบูรณ์อันจำเป็นต้องมีการแก้ไข

ในประเทศที่ใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหายและเจ้าพนักงานของรัฐผู้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีอาญาคือพนักงานอัยการ อย่างไรก็ตาม รัฐไม่ได้ผูกขาดการดำเนินคดีอาญาไว้แต่ผู้เดียวโดยเด็ดขาด แม้ในประเทศที่ถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐโดยเคร่งครัดก็มีการผ่อนคลายเป็นให้เอกชนฟ้องคดีได้บ้างเช่นกัน เพียงแต่จะจำกัดประเภทและฐานความผิดไว้ สำหรับในประเทศไทยผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาได้อย่างกว้างขวาง

ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นว่า พนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีอาญานั้น หมายความว่า พนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบ “การสอบสวนฟ้องร้อง” อันเป็นหลักเกณฑ์ของระบบอัยการที่สมบูรณ์ กล่าวคือ ตามระบบอัยการที่สมบูรณ์ถือว่าการสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการดำเนินคดีอาญากระบวนการเดียวที่แบ่งแยกไม่ได้ เจ้าพนักงานตำรวจเป็นเพียงเจ้า

¹³ นพพร โปสิริสังขการ. “การใช้ดุลยพินิจของศาลในการลงโทษ” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524, หน้า 87 – 89.

¹⁴ ชานินทร์ กรัยวิเชียร. ศาลกับพยานบุคคล. กรุงเทพมหานคร : นานอักษรการพิมพ์, 2521, หน้า 40.

¹⁵ **United States Code Annotated, Title 18 Federal Rules of Criminal Procedure Rule 32 to 42.** St. Paul, Minn. : West Publishing Co, 1976, p. 192.

¹⁶ **Code De Procédure Pénale.** Editions Dalloz Paris, 2004, p.847 . แปลโดย อุดม รัฐอมฤต .

พนักงานผู้มีหน้าที่ช่วยเหลืออัยการ แต่การดำเนินคดีอาญาชั้นสอบสวนฟ้องร้องในประเทศไทย ในทางปฏิบัติแยกความรับผิดชอบออกเป็นการดำเนินคดีอาญาของพนักงานสอบสวน แล้วต่อด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ และการแยกความรับผิดชอบนี้เป็นการแยกที่ค่อนข้างเด็ดขาด ซึ่งผิดระบบ

การดำเนินคดีอาญาของเจ้าพนักงานอาจเป็นไปตาม “หลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย” (Legalitätsprinzip หรือ Legality Principle) หรือไม่ก็เป็นไปตาม “หลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจ” (Opportunity Principle) สำหรับประเทศไทยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานสอบสวนใช้หลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย ส่วนการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการใช้หลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจ¹⁷

2. บทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญา

โดยมติที่ 7 ของการประชุมองค์การสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรม และการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดครั้งที่ 7 คณะกรรมาธิการได้วางหลักในเรื่องภารกิจและการปฏิบัติที่พึงประสงค์ของพนักงานอัยการไว้ บทบาทในการดำเนินคดีอาญามีดังนี้¹⁸

1. หน่วยงานของอัยการจะต้องแยกขาดจากองค์กรศาลโดยเด็ดขาด
2. อัยการพึงดำเนินบทบาทเชิงรุกในการดำเนินคดีอาญาและการดำเนินงานอื่นๆ ในสถาบันอัยการ ตลอดจนในกรณีที่กฎหมายหรือทางปฏิบัติกำหนดให้อัยการมีบทบาท หรือควบคุมในการสอบสวนคดีอาญา การควบคุมการบังคับคดีตามคำพิพากษาลงโทษของศาล ตลอดจนการดำเนินบทบาทหน้าที่ในฐานะผู้แทนเกี่ยวกับการรักษาผลประโยชน์ของสาธารณชน
3. อัยการพึงปฏิบัติหน้าที่อย่างเที่ยงธรรมต่อเนื่องและประหัด ตลอดจนเคารพและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้โดยเป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งในการนี้ อัยการจะต้องส่งเสริมมาตรการที่จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในหลักนิติธรรม และประสิทธิภาพของระบบในกระบวนการยุติธรรม
4. ในการดำเนินบทบาทหน้าที่ อัยการจะต้องถือปฏิบัติดังนี้

¹⁷ คณิต ฒ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2546, หน้า 46 -48.

¹⁸ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. มาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2547, หน้า 154 - 155.

(ก) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรม และหลีกเลี่ยงการเลือกปฏิบัติทุกกรณีไม่ว่าจะเป็นการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุผลทางการเมือง สังคม ศาสนา เชื้อชาติ วัฒนธรรม เพศ หรือเหตุใด ๆ

(ข) กู้มครองผลประโยชน์ของสาธารณชน ดำรงในความยุติธรรมโดยปราศจากอคติ ปฏิบัติอย่างเหมาะสมทั้งต่อผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหาย ให้ความใส่ใจอย่างละเอียดรอบคอบต่อพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในคดี โดยไม่คำนึงว่าตนจะได้รับผลกระทบในทางที่เป็นคุณหรือโทษจากผู้ต้องสงสัยหรือผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด

(ค) เก็บรักษาความลับที่ได้รับรู้มาจากการทำหน้าที่ในวิชาชีพ เว้นแต่กรณีที่ต้องเปิดเผยตามหน้าที่ หรือโดยความจำเป็นในการอำนวยความสะดวกกำหนดให้ต้องเปิดเผยข้อมูลนั้น

(ง) คำนึงถึงความรู้สึกนึกคิดและฐานะของผู้เสียหายซึ่งถูกระทบ หรือได้รับความเสียหายโดยเฉพาะนั้น และจะต้องจัดวางมาตรการให้ผู้เสียหายได้ทราบถึงสิทธิที่พึงจะได้รับตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในปฎิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวก แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง

5. อัยการจะต้องไม่สั่งฟ้องหรือดำเนินการฟ้องร้องในกรณีที่ เมื่อพิจารณาจากการสอบสวนโดยชอบพบว่า ข้อกล่าวหาอันยังไม่มีมูลเพียงพอ หากแต่อัยการจะต้องใช้ความพยายามให้มีการค้นหาความจริงหรือสอบสวนเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ความแน่ชัด

6. อัยการพึงให้ความใส่ใจในการดำเนินคดีกับอาชญากรรม ที่กระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีการทุจริตหรือประพฤตินิยมชอบในวงราชการ การใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรง และอาชญากรรมอื่น ๆ ที่เป็นความผิดตามกฎหมายระหว่างประเทศที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ที่จะดำเนินการตามกฎหมายและแนวทางปฏิบัติ ตลอดจนให้ความใส่ใจกับการสอบสวนในคดีดังกล่าว

7. ในกรณีที่อัยการได้รับพยานหลักฐานที่ใช้ในการดำเนินคดีกับผู้ต้องสงสัย หรือผู้ถูกกล่าวหา และอัยการได้รู้หรือมีเหตุผลอันควรเชื่อได้ว่าพยานหลักฐานดังกล่าวมีการได้มาโดยวิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือมีการใช้วิธีที่ล่วงละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องสงสัย หรือผู้ถูกกล่าวหาอันอย่างร้ายแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่มีการกระทำความผิด หรือการปฏิบัติ หรือการลงโทษที่เป็นการทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือการล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชนในรูปแบบอื่น ๆ อัยการนั้นจะต้องปฏิเสธไม่ใช้พยานหลักฐานเช่นนั้นในการดำเนินคดีกับบุคคลใด ๆ นอกเหนือจากจะใช้สำหรับดำเนินคดีกับผู้กระทำการล่วงละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนดังกล่าว นั้น หรือแจ้งเหตุดังกล่าวให้ศาลได้ทราบ กับจะต้องดำเนินการ

ทุกอย่างที่จำเป็น เพื่อให้มีการดำเนินคดีกับบุคคลที่กระทำล่วงละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนดังกล่าวนั้น ตามกระบวนการยุติธรรม

จากข้างต้นจะเห็นว่า บทบาทของพนักงานอัยการที่องค์การสหประชาชาติได้กำหนดไว้ ทำให้อัยการมีความเป็นกลางในการดำเนินคดีอาญาโดยมีอำนาจเป็นการเฉพาะตัว ในแต่ละประเทศจึงได้มีการออกกฎหมายภายในอันเกี่ยวกับอำนาจของพนักงานอัยการ เพื่อใช้บังคับภายในประเทศ

พนักงานอัยการของประเทศฝรั่งเศสถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม และมีฐานะเป็นตุลาการ (magistrate) เหมือนกับผู้พิพากษาเพียงแต่ปฏิบัติหน้าที่ต่างกันเท่านั้น¹⁹ แต่อัยการมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากผู้พิพากษาอยู่บ้าง ลักษณะที่กล่าวนี้เนื่องมาจากหลักสองประการ คือ

ประการแรก อัยการเป็นตัวแทนของอำนาจบริหาร จากหลักนี้ทำให้อัยการมีการบังคับบัญชาตามลำดับอาวุโส อัยการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแบ่งแยกไม่ได้ และอัยการเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อศาล

ประการที่สอง อัยการเป็นคู่ความสำคัญและจำเป็นในคดีอาญา จากหลักนี้ทำให้อัยการไม่อาจถูกคัดค้านได้ (ผู้พิพากษาอาจถูกคัดค้านได้) และอัยการไม่ต้องรับผิดชอบในการฟ้องคดี²⁰

อำนาจและหน้าที่ของอัยการในประเทศฝรั่งเศสในทางคดีอาญา คือ

1. อำนาจหน้าที่ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีชั้นผู้ใหญ่ กิจการของตำรวจฝ่ายคดี (la police judiciaire) ในเขตศาลชั้นต้น อยู่ในความอำนวยการของอัยการประจำศาลชั้นต้นนั้น ซึ่งอัยการมีอำนาจรับคำร้องทุกข์และคำกล่าวโทษ อัยการศาลชั้นต้นอาจทำการสอบสวนความผิดที่มีโทษสูงและโทษปานกลางด้วยตนเองได้ อัยการรับและพิจารณาสั่งสำนวนการสอบสวนที่นายตำรวจฝ่ายคดีส่งมาให้ ทำการไต่สวนเบื้องต้นในกรณีความผิดอุกฤษโทษซึ่งหน้า และสั่งให้ตำรวจสืบสวนสอบสวนเพื่อรวบรวมหลักฐานประกอบการพิจารณาสั่งคดี และเมื่อจำเป็นอัยการอาจร้องขอคำสั่งตำรวจหรือทหารเพื่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ได้ ในกรณีที่เกิดความผิดร้ายแรง เช่น มีการตายโดยมีเหตุน่าสงสัย เมื่อมีอุบัติเหตุที่มีคนตายหรือบาดเจ็บ เมื่อเกิดเพลิงไหม้ เมื่อมีการทำความผิดหรือเกิดอุบัติเหตุร้ายแรงในรถไฟ เป็นต้น เหล่านี้จะต้องแจ้งให้อัยการทราบ ถ้าอัยการเห็นสมควรจะไปยังที่เกิดเหตุเพื่อสอบสวนด้วยตนเองก็ได้ นอกจากนี้อธิบดีอัยการศาลอุทธรณ์ยังเป็นผู้อำนวยการงานตำรวจฝ่ายคดีทั้งหมดภายในเขตอีกด้วย

¹⁹ ชาญชัย แสงศักดิ์. “การไม่ยอมฟ้องคดีอาจมิใช่ดุลพินิจ” วารสารกฎหมายปกครอง 2,3 ธันวาคม 2526, หน้า 643.

²⁰ โกเมน ภัทรภิรมย์. อัยการฝรั่งเศส. กรุงเทพมหานคร : ศรีสมมติการพิมพ์, 2536, หน้า 221.

2. อำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญา ในประเทศฝรั่งเศสการฟ้องคดีอาญาเป็นอำนาจของรัฐแต่ผู้เดียว พนักงานอัยการเป็นผู้ใช้อำนาจนี้ในนามของสังคม เอกชนจะฟ้องคดีอาญาเองโดยตรงไม่ได้ แต่ผู้เสียหายอาจฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องเพื่อบังคับให้อัยการฟ้องคดีอาญาได้

ประเทศฝรั่งเศส เป็นประเทศที่ให้อำนาจสอบสวนคดีอาญากับอำนาจฟ้องคดีอาญารวมกัน กล่าวคือ อำนาจการสอบสวนอยู่ใต้การควบคุมของพนักงานอัยการและพนักงานอัยการเป็นพนักงานสอบสวนด้วย²¹ อัยการจะขอให้ทำการสอบสวน เมื่อได้พิจารณาผลการสอบสวนเบื้องต้นแล้ว หรือในกรณีความผิดซึ่งหน้าเมื่อเห็นว่าจำเป็นต้องให้มีการสอบสวน หรือเมื่อพิจารณาเห็นว่าควรให้มีการสอบสวน อัยการไม่ผูกพันที่จะต้องขอให้สอบสวนตามฐานความผิดที่คู่ความทางแพ่งขอมา อาจเปลี่ยนเป็นฐานความผิดอื่นได้ตามที่เห็นสมควร ในระหว่างการสอบสวน อัยการอาจขออุทธรณ์ได้ทุกขณะ แต่จะต้องส่งคืนภายใน 24 ชั่วโมง

การขอให้สอบสวนใหม่จะขอได้ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่นั้น จะทำได้โดยอัยการเท่านั้น อาจเป็นอัยการศาลชั้นต้นหรืออัยการศาลอุทธรณ์ แล้วแต่ว่าจะปรากฏขึ้นในชั้นใด และถ้าอัยการปฏิเสธไม่ขอให้สอบสวนใหม่ จะฟ้องขอให้อัยการสอบสวนใหม่ไม่ได้²²

อัยการอาจอุทธรณ์คำสั่งผู้พิพากษาไต่สวนได้ทุกชนิด ไม่ว่าคำสั่งนั้นจะได้ออกให้ตามคำขอหรือขัดกับคำขอของอัยการ ฉะนั้น อัยการแต่ผู้เดียวเท่านั้นที่อาจอุทธรณ์คำสั่งให้รับคู่ความฝ่ายแพ่งและคำสั่งให้ส่งไปฟ้องยังศาลที่มีอำนาจ อัยการศาลชั้นต้นจะต้องอุทธรณ์ภายใน 24 ชั่วโมงนับแต่สั่งผู้ต้องหาและคู่ความฝ่ายแพ่ง อุทธรณ์ภายใน 3 วันนับแต่ได้รับแจ้งคำสั่ง เฉพาะอธิบดีอัยการศาลอุทธรณ์ผู้เดียวมีอำนาจอุทธรณ์ได้ภายใน 10 วัน อย่างไรก็ดี ถ้าเป็นคำสั่งเกี่ยวกับการคืนของกลาง คู่ความที่เกี่ยวข้องอุทธรณ์ได้ภายใน 10 วัน²³

ในระบบอัยการสหรัฐอเมริกาเป็นระบบการเมือง มีการเลือกตั้งเป็นพื้นฐาน ทำให้การเมืองมีโอกาสแทรกแซงการดำเนินคดีของอัยการได้ง่าย แต่เนื่องจากว่าอัยการเป็นตำแหน่งทางการเมืองและได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน หากประพฤติดนไม่เหมาะสมก็อาจจะไม่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในการเลือกตั้งเป็นอัยการครั้งต่อไป เพราะคนอเมริกันเชื่อว่า เจ้าหน้าที่ที่

²¹ วรจิต แสงสุก. “มาตรการกั้นกรงมุลคดีอาญาก่อนการพิจารณาของศาล” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529, หน้า 123.

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 74.

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 76.

อยู่ในฐานะที่ได้รับความเชื่อถือจากสาธารณชน จะต้องสามารถออกคำสั่งชี้ขาดได้เป็นการยุติธรรมมากกว่าผู้เสียหายหรือผู้กล่าวโทษส่วนตัวเอกชนจะมีได้²⁴

ในสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วยมลรัฐต่างๆ รวมกันเข้าโดยที่แต่ละมลรัฐมีการปกครองของตนเอง มีอำนาจออกกฎหมายและกฎข้อบังคับใดๆ ขึ้นใช้ในมลรัฐนั้นๆ ได้ แต่รัฐบาลกลางซึ่งเป็นรัฐบาลที่รวมผู้แทนของแต่ละรัฐ จะออกกฎหมายขึ้นใช้บังคับทั่วประเทศ และทุกมลรัฐจะต้องเคารพนับถือกฎหมายที่ออกโดยรัฐบาลกลาง ซึ่งเรียกว่า กฎหมายของสหรัฐ ถ้ากฎหมายที่ออกโดยฝ่ายบริหารของมลรัฐนั้นขัดกับกฎหมายของสหรัฐ กฎหมายนั้นจะใช้ในมลรัฐไม่ได้ทั้งหมดนี้มิได้อยู่ในรัฐธรรมนูญอเมริกา²⁵

พนักงานอัยการมีอำนาจแต่เพียงผู้เดียวในการเริ่มการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญา เจ้าพนักงานตำรวจไม่มีอำนาจฟ้องดำเนินคดีอาญาด้วยตนเอง ทั้งลูกขุนคณะใหญ่ (grand juries) ก็ไม่อาจกระทำการดังกล่าวได้ พนักงานอัยการของสหรัฐอเมริกาทำหน้าที่สอบสวนคดีอาญาไปพร้อมๆ กับองค์กรตำรวจ และใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวางในการสอบสวน การฟ้องดำเนินคดีและการจับกุมผู้ต้องสงสัย ทั้งนี้ที่มีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอาชญากรรมปรากฏ พนักงานอัยการจะเข้าควบคุมการสอบสวนและการฟ้องดำเนินคดีอาญา จะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ หน้าที่ของพนักงานอัยการในสหรัฐอเมริกา จะรวมเอาหน้าที่ในการให้คำปรึกษากับเจ้าพนักงานตำรวจในระหว่างการสอบสวน และหน้าที่ในการฟ้องดำเนินคดีอาญาในการพิจารณาคดีที่ศาลเข้าด้วยกัน ดังนั้นพอจะสรุปได้ว่าอำนาจของอัยการสหรัฐพอแยกได้ดังนี้

1. เป็นผู้รับผิดชอบในการบังคับการตามกฎหมาย
2. เป็นผู้ฟ้องคดีอาญาแทนราษฎรในสหรัฐอเมริกา และในทุกรัฐอัยการจะดำเนินคดีในนามของประชาชน²⁶

โดยธรรมเนียมปฏิบัติแล้ว พนักงานอัยการมิได้เริ่มคดีอาญาหรือสอบสวนอาชญากรด้วยตนเอง พนักงานอัยการจะเข้าควบคุมการสอบสวนโดยตรงก็เฉพาะแต่กรณีที่มีความผิดมีลักษณะค่อนข้างซับซ้อน เช่น การหลอกลวงผู้บริโภคร การทุจริตประพฤติมิชอบของเจ้าพนักงานของรัฐหรือองค์กรอาชญากรรม เป็นต้น ซึ่งมักจะมีปัญหายุ่งยากในเรื่องพยานหลักฐานและจำเป็นต้องทำ

²⁴ Frank W. Miller. **Prosecution : The Decision to Charge a Suspect with a Crime.** U.S.A.: Brown & CO. (Canada) Ltd., 1974, p.295.

²⁵ สัตยา อรุณชรี . “อำนาจของอัยการเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญา” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520, หน้า 88 .

²⁶ กมล พัทธนิช. “ระบบอัยการของสหรัฐอเมริกา” วารสารอัยการ. ปีที่ 1 , ฉบับที่ 12 .ธันวาคม 2521, หน้า 17.

การสอบสวนเป็นระยะเวลาอันยาวนานและด้วยความระมัดระวัง โดยส่วนใหญ่แล้ว เจ้าพนักงานตำรวจจะปรึกษาเป็นส่วนตัวกับพนักงานอัยการหรือผู้ช่วยของพนักงานอัยการก่อนที่จะเตรียมการกล่าวหาอย่างเป็นทางการ (formal accusation) หากมีความจำเป็นต้องใช้หมายค้นหรือหมายจับ เจ้าพนักงานตำรวจจะเสนอข้อเท็จจริงทั้งหมดที่เกี่ยวข้องในคดีนั้นต่อพนักงานอัยการ เพื่อพิจารณาต่อไป

อัยการมีดุลพินิจอันกว้างขวางที่จะฟ้องเมื่อมีคำวินิจฉัยว่า การใช้อำนาจของอัยการในคดีนี้ไม่มีกฎหมายบังคับศาลก็บังคับไม่ได้ เมื่อมีการเรียกร้องให้ศาลเข้ามาตรวจสอบดุลพินิจของอัยการ ศาลมักจะปฏิเสธโดยอ้างหลักทฤษฎีแบ่งแยกอำนาจ (separation of powers) และแนวความคิดเรื่องการจำกัดบทบาทของศาล (judicial restraint) แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าพนักงานอัยการจะมีดุลพินิจที่กว้างขวางเพียงใดก็ตาม ในระบบการดำเนินกระบวนการพิจารณาความจะต้องมีการถ่วงดุลย์อำนาจ เพื่อป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบ และผู้ที่มาถ่วงดุลย์อำนาจฟ้องร้องของอัยการก็คือลูกขุน²⁷

ในประเทศไทย เมื่อได้ศึกษาอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการแล้วพอจะสรุปได้ว่าการทำงานขององค์กรอัยการจะเป็นไปโดยอิสระ และกระทำการเพื่อประชาชนและเพื่อส่วนรวมเป็นหลัก อัยการต้องวางตัวเป็นกลางจึงเป็นคู่ความกับจำเลยในทางเนื้อหาไม่ได้ เพราะมีฉะนั้นแล้ว พนักงานอัยการก็จะมีสภาพไม่ต่างกับผู้เสียหาย ด้วยเหตุนี้พนักงานอัยการคงหมายถึงคู่ความตามแบบพิธีเท่านั้น และมีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีเพื่อประโยชน์ของจำเลย²⁸ ดังนั้น อัยการจึงเป็นองค์กรที่มีความเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำคดีอาญาขึ้นสู่ศาลเพื่อขอหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ เพราะอัยการกระทำการในนามของรัฐ โดยอาศัยแนวความคิดที่ว่า รัฐต้องนำเสนอพยานหลักฐานทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นคุณหรือเป็นโทษกับจำเลย เพราะเป้าหมายสูงสุดของการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐคือการค้นหาความจริง ความจริงที่มีอยู่คืออะไรเป็นหน้าที่ของรัฐทั้งหมดที่จะต้องแสวงหาเมื่อค้นพบพยานหลักฐานใหม่ในภายหลังอันเป็นคุณกับจำเลย อัยการในฐานะตัวแทนของรัฐก็จำเป็นต้องนำพยานหลักฐานดังกล่าวเสนอต่อศาล เพื่อทำการรื้อฟื้นคดีอาญาให้เป็นคุณแก่จำเลยด้วย อันถือได้ว่าเป็นการเยียวยาความไม่สมบูรณ์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

²⁷ เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์. “บทบาทของอัยการในการควบคุมอำนาจตำรวจในสหรัฐอเมริกา” วารสารอัยการ. กันยายน 2521, หน้า 10.

²⁸ คณิต ฅ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2546, หน้า 78 – 76.

3 มาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาความผิดพลาด

ปัจจุบันในหลายประเทศได้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายไว้ ซึ่งขึ้นอยู่กับมาตรการของแต่ละประเทศในการชดเชยความเสียหายว่าจะเป็นแบบใด แต่จุดหนึ่งที่มีความคิดร่วมกันคือการชดเชยทางด้านตัวเงิน และในบางประเทศยังมีการชดเชยทางด้านชื่อเสียง หรือการชดเชยทางด้านจิตใจ เช่นให้มีการประกาศในหนังสือพิมพ์ หรือในบางประเทศก็มีการเยียวยาโดยให้มีคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายเป็นต้น²⁹

ในประเทศไทยนั้นมีการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายเช่นเดียวกัน โดยอาศัยหลักการที่ว่า เมื่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกิดความไม่สมบูรณ์ อันก่อปัญหาให้ผู้บริสุทธิ์ต้องถูกจำกัดสิทธิโดยการถูกคุมขัง หรือถูกจำกัดอิสรภาพโดยที่บุคคลดังกล่าวมิใช่ผู้ที่กระทำ ความผิดที่แท้จริง ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าบุคคลดังกล่าวถือว่าเป็นผู้เสียหายอันเกิดจากการใช้อำนาจ ของรัฐที่มีขอบข่ายกฎหมาย ดังนั้นรัฐจึงต้องมีมาตรการเยียวยาความเสียหายให้บุคคลดังกล่าว ถึงแม้ว่าจะไม่สามารถชดเชยความเสียหายได้ทั้งหมดที่ผู้ต้องคำพิพากษาต้องสูญเสียไปก็ตาม แต่เมื่อเกิดความไม่สมบูรณ์ขึ้น รัฐจะต้องรับผิดชอบและหาทางชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ได้แก่ การนิรโทษกรรม การอภัยโทษ การชดเชยโดยรัฐ และการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ซึ่งแต่ละมาตรการต่างมีแนวความคิด วัตถุประสงค์ และวิธีการที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับ ความมุ่งหมายที่จะนำมาใช้

3.1 การนิรโทษกรรม

การนิรโทษกรรม หมายถึง มาตรการที่สังคมต้องการลบล้างซึ่งการกระทำที่มีโทษทาง อาญา โดยการที่รัฐรัฐาธิปไตยยกเลิกและลืมเสียซึ่งการกระทำซึ่งเป็นความผิดอาญาในอดีตของบุคคล ทั้งหลายหรือบุคคลบางประเภท ซึ่งโดยปกติเป็นความผิดเกี่ยวกับด้านการเมือง (Political offenses) การล้มล้างรัฐบาล (treason) การคบคิดเป็นกบฏ (sedition) หรือ การกบฏ (rebellion) ดังนั้นการนิร โทษกรรมจึงมุ่งถึงประโยชน์ที่จะลืมเสียซึ่งข้อขัดแย้งทางการเมืองอย่างแท้จริง การนิรโทษกรรมจึงมี ผลยกเว้นซึ่งความผิด โดยไม่ถือว่าเป็นความผิดตามกฎหมายที่กำหนดไว้ และการนิรโทษกรรม อาจจะกระทำได้ทั้งก่อนหรือหลังการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล

อำนาจในการนิรโทษกรรม เป็นอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติ เพราะเป็นการยกเว้นไม่เป็น ความผิดตามกฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติกำหนดไว้ ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งถือว่า

²⁹ http://canada.justice.gc.ca/en/news/nr/2000/doc_25319.html

อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน การนิรโทษกรรมจึงเป็นอำนาจของรัฐสภาในฐานะเป็นองค์กรผู้ใช้ อำนาจนิติบัญญัติแทนประชาชน

ผลของการนิรโทษกรรม เมื่อผู้กระทำความผิดได้รับการนิรโทษกรรมแล้ว จะมีผล เหมือนหนึ่งว่า ผู้กระทำความผิดไม่เคยต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิด หรือต้องโทษในความผิด นั้นเลย ดังนั้น หากผู้นั้นไปกระทำความผิด ศาลจะเพิ่มโทษสำหรับการกระทำความผิดอีกไม่ได้ และไม่เป็นเหตุที่จะไม่ได้รับการรอลงอาญา³⁰

3.2 การอภัยโทษ

การอภัยโทษ เป็นการเยียวยาความเสียหายโดยการใช้กฎหมายอันเกี่ยวกับการอภัยโทษ ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ อันได้รับอิทธิพลมาจากหลักกฎหมายเองโกลแซกซอน โดยให้อำนาจ ผู้บริหารหรือเจ้าผู้ครองนครรัฐนั้นๆ (Principle of Feudal Justice) ที่จะอนุญาตให้อภัยโทษที่มีมา จากสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolutr Monazchy)³¹ เช่น การอภัยโทษในประเทศอเมริกา ผู้ว่าราชการแทนพระองค์เป็นผู้มีอำนาจให้อภัยโทษ โดยจะปรึกษากับคณะที่ปรึกษาหรือไม่ก็ได้ หลังจากที่มีการปฏิบัติในอเมริกา เมื่อพ้นจากการเป็นอาณานิคมโดยประกาศอิสรภาพ อำนาจในการให้อภัยโทษขึ้นอยู่กับสภานิติบัญญัติ ต่อมาได้มอบอำนาจนี้ให้แก่ผู้ว่าการรัฐตามหลักการ แบ่งแยกอำนาจอธิปไตย ผู้ว่าการรัฐมีอำนาจให้อภัยโทษแต่เพียงผู้เดียว โดยมีคณะกรรมการอภัยโทษเป็นที่ปรึกษา³²

โดยทั่วไปอำนาจในการให้อภัยโทษเป็นอำนาจของประมุขแห่งรัฐ ทั้งนี้เพราะการอภัยโทษเป็นส่วนประกอบหนึ่งของอำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นที่รับรู้กันทั่วโลกว่า ผู้ที่ใช้อำนาจอธิปไตย นั้นจะอยู่ในฐานะใดก็ได้ เช่น ในประเทศฝรั่งเศสประธานาธิบดีจะเป็นผู้ใช้อำนาจนี้ หรือในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นอำนาจของประธานาธิบดีและผู้ว่าการรัฐ หรือมีการกระจายอำนาจไป ส่วนท้องถิ่น ให้นายกเทศมนตรีเป็นผู้ใช้อำนาจอภัยโทษ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระบบการปกครองของแต่ละประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์ในการขออภัยโทษคือ

³⁰ สันตต์ สุจริต . “ การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527, หน้า 40-45.

³¹ Burns Edward McNall. **Western Civilizations** , Sixth Edition. New York : W. W. Norton & Company, Inc., 1963 , pp. 314-316.

³² Sutherland and Cressey. **Principles of Criminology**. Philadelphia: Lippincott , 1960, pp.621-622.

1. เพื่อเป็นการแก้ไขความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม
2. เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดของการบังคับผลทางกฎหมาย
3. เพื่อประโยชน์ทางการบริการและการเมือง

ความสำคัญของการอภัยโทษ

1. เพื่อเป็นการแก้ไขกรณีศาลได้มีคำพิพากษาคดีผิดพลาดไป ความผิดพลาดดังกล่าวอาจแยกพิจารณาได้ดังนี้

- 1.1 พิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดต่างๆที่ยังมีข้อสงสัยหรือหลักฐานไม่เพียงพอ³³
- 1.2 เมื่อยังมีข้อสงสัยในโทษที่ลงว่าเป็นกรรมหรือไม่

2. เพื่อให้มีที่ว่างในเรือนจำสำหรับนักโทษที่จะมาอยู่ใหม่ เนื่องจากเรือนจำไม่มีที่ควบคุมผู้ต้องโทษเพียงพอ เพื่อปลดปล่อยภาระสิ้นเปลืองในการคุมขังแต่เพียงส่วนเดียว³⁴

3. เพื่อเป็นการบำรุงขวัญผู้ต้องโทษให้มีความอดสาหะวิริยะและประพฤติคนดี อันจะเป็นผลในการได้รับการอภัยโทษมากยิ่งขึ้น

4. เพื่อเป็นการเจริญสัมพันธไมตรีระหว่างประมุขของมิตรประเทศ ถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกันในกรณีที่เกี่ยวข้องกับนักโทษต่างชาติ

5. เพื่อเป็นการบรรเทาผลร้ายของโทษที่ได้รับ

3.3 การชดเชยโดยรัฐ

คำว่า “รัฐสวัสดิการ” (State Welfare) หรือ “สวัสดิการสังคม” (Social Welfare) หมายถึง สังคมที่ปกครองด้วยกฎหมาย (Society of legal) ซึ่งรัฐมีความรับผิดชอบที่ชัดเจนและเป็นทางการต่อความเป็นอยู่ที่ดีในขั้นพื้นฐานของสมาชิกทุกคนในสังคมนั้น รัฐสวัสดิการจะเกิดขึ้นเมื่อสังคมหรือกลุ่มผู้ตัดสินใจของสังคมมีความคิดว่า สวัสดิการสำหรับประชาชนแต่ละคนนั้น มีความสำคัญมากกว่าที่จะปล่อยให้เป็นเรื่องของขนบธรรมเนียมประเพณีหรือการจัดการอย่างไม่เป็นทางการ หรือหน่วยงานของเอกชนได้พิจารณาว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องของรัฐบาล ในสังคมที่เจริญ

³³ เช่น มีคนร้ายทั้งหมด 4 คน ไม่ปรากฏว่าคนไหนเป็นผู้ฆ่าผู้ตาย แม้ทางนิติินัยนักโทษเด็ดขาดนี้ จะมีความผิดฐานเป็นตัวการ แต่เมื่อพิจารณาถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิดของแต่ละคน ไม่อาจยืนยันได้ว่านักโทษเด็ดขาดผู้นี้เป็นคนร้ายที่ฆ่าผู้ตายจึงได้ยื่นเรื่องราวขออภัยโทษ

³⁴ Christopher Hibbert. *The Root of Evil A Social History of Crime and Punishment*. Minerva Press, 1968 , p. 453.

แล้ว การให้ความช่วยเหลือแบบนี้อาจให้แก่ตัวบุคคลโดยตรง หรือในรูปของผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจที่มีผลในทันทีต่อความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคลนั้น

ดังนั้นแนวความคิดและเหตุผลในการทดแทนค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ มีอยู่ด้วยกัน 3 ประการคือ³⁵

1. หน้าที่ในการรักษาความปลอดภัยให้แก่สังคมนั้น ปกติแล้วเป็นหน้าที่ของรัฐ รัฐมีหน้าที่โดยตรงในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เมื่อใดก็ตามที่เกิดคดีอาชญากรรม ขึ้นมานั้นย่อมแสดงว่ารัฐปฏิบัติหน้าที่บกพร่อง เพราะฉะนั้น เมื่อผู้เสียหายได้รับผลร้ายจากการประกอบอาชญากรรม สมควรเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เสียหายนั้นจะได้รับค่าทดแทนจากรัฐ

2. อาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ธรรมดาที่อาจเกิดในชีวิตประจำวัน เช่นเดียวกับปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาในการจ้างงาน และภัยธรรมชาติ

3. การทดแทนค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ เป็นการขยายการบริการทางด้านสวัสดิการสังคม ด้วยความคิดที่ว่ารัฐควรให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรม ซึ่งมีอาจหลีกเลี่ยงได้

การทดแทนค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ มีระบบของการทดแทน (Compensation) อยู่ 2 ระบบ³⁶

1. ระบบการทดแทนที่มีลักษณะเป็นสิทธิทางแพ่งและดำเนินคดีโดยศาลอาญา ได้มีแหล่งเงินทุนสนับสนุนโดยรัฐ อันเป็นการที่รัฐเข้ามาทำหน้าที่แก้ไขความบกพร่องที่ไม่อาจจะป้องกันผู้เสียหายจากอาชญากรรม ตัวอย่างเช่น ประเทศคิวบาได้จัดให้มีกองทุนทดแทนสะสมขึ้น ซึ่งมีแหล่งรายได้มาจากหลายทาง โดยเฉพาะจากค่าปรับที่รัฐปรับให้ผู้กระทำความผิดจ่ายให้แก่รัฐ แต่คิวบาก็มีนโยบายที่จะพยายามเรียกเงินคืนจากผู้กระทำความผิดเงินก็จะกลับเข้ามาสู่กองทุน

2. ระบบการทดแทนที่มีลักษณะเป็นกลาง โดยมีกระบวนการในการพิจารณาคำร้องเป็นพิเศษ จากการทดแทนโดยรัฐที่ช่วยเหลือผู้เสียหายที่มีความจำเป็น เนื่องจากผู้กระทำความผิดไม่สามารถจะชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายให้เป็นที่เพียงพอได้ โดยคณะกรรมการทดแทนความเสียหายพิจารณาคำร้องขอของผู้เสียหาย ประเทศที่ใช้ระบบนี้ได้แก่ ประเทศนิวซีแลนด์ เริ่มในปี

³⁵ Joseph . F . Sheley . **Understanding Crime : Concept , Issues , Decisions** . Belmont California : Wads Worth Publishing Company Inc , 1979 , p. 130.

³⁶ Stephen Schafer. **Restitution to Victim of Crime**. London : Stevens & Sons ,1960 ,p.128.

ค.ศ. 1963 ประเทศอังกฤษเริ่มในปี ค.ศ. 1964 เป็นต้น³⁷

เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า อาชญากรหรือผู้กระทำความผิดส่วนมากเป็นบุคคลซึ่งไม่อยู่ในฐานะที่จะชดเชยค่าเสียหายให้แก่เหยื่อของตนได้ ถึงแม้ว่าจะมีบทบัญญัติของกฎหมายประมวลวิธีพิจารณาความอาญา ในบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญามาตรา 40-50 อันเป็นเครื่องมือและผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งด้วยก็ตาม แต่เป็นที่รู้กันว่าผู้เสียหายมีโอกาสน้อยที่จะได้รับค่าเสียหายเป็นการชดเชย

ในประเทศไทย สิทธิที่จะได้รับค่าเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาจากรัฐ เป็นสิทธิใหม่ที่เพิ่งมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 245 สิทธิที่จะได้รับค่าเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาจากรัฐนี้ เฉพาะผู้ที่ไม่มีโอกาสได้รับการเยียวยาโดยหนทางอื่น ซึ่งการได้รับการเยียวยาหรือไม่นั้นพิจารณาในทุก ๆ ทางว่า ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาแล้วหรือไม่เป็นประการแรก ถ้าไม่ได้รับการเยียวยา รัฐจึงเข้าไปช่วยเหลือ แต่อย่างไรก็ดี มีข้อสังเกตว่า การเยียวยาโดยรัฐนี้ รัฐสามารถใช้สิทธิไล่เบียดต่อไปได้ จึงไม่เป็นการสร้างภาระแก่รัฐจนเกินไป และการเยียวยาก็มิได้จำกัดเพียงการชดเชยด้วยเงินเท่านั้น แต่หมายความรวมถึง การกระทำอย่างอื่นที่เป็นการเยียวยาด้วย

ระบบการที่ให้รัฐเข้ามาเป็นผู้ชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้ได้รับความเสียหาย อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญา มีใช้อยู่ในหลายประเทศ เช่น สวิตเซอร์แลนด์ อังกฤษ บางมลรัฐในสหรัฐอเมริกา เช่น แคลิฟอร์เนีย นิวยอร์ก เป็นต้น เหตุผลที่สนับสนุนว่ารัฐควรชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญา หรือ เหยื่ออาชญากรรม มีดังนี้

1. เพราะรัฐบาลประสบความสำเร็จในการที่จะปกป้องประชาชนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม ก็ย่อมมีข้อผูกมัดที่จะชดเชยความเสียหายแก่ผู้ที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ด้วยเหตุที่ประเทศที่มีอารยธรรมทั้งหลายจะไม่ยอมให้ประชาชนคนใดถืออำนาจตามอำเภอใจ จึงเป็นหน้าที่ของฝ่ายบังคับใช้กฎหมายที่จะพิทักษ์ประชาชนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม หมายความว่าเจ้าหน้าที่จะต้องป้องกันมิให้อาชญากรรมเกิดขึ้นด้วยการที่มีผู้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมนั้น ย่อมหมายความว่ารัฐบาลปฏิบัติหน้าที่ไม่เต็มที่ ดังนั้นเหยื่อจึงย่อมมีสิทธิที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากรัฐบาลได้ เพราะรัฐบาลล้มเหลวในการคุ้มครองเหยื่อ

³⁷ เสวก ภาศักดิ์. “สิทธิได้รับค่าตอบแทนจากรัฐของผู้เสียหายในคดีอาญาตามมาตรา 245 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2543, หน้า 59-61.

2. แผนการชดเชยค่าเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรมจะส่งเสริมความเคารพศรัทธา และความร่วมมือกับฝ่ายบังคับใช้กฎหมาย จะช่วยให้อาชญากรรมลดน้อยลงได้

3. แม้เหยื่ออาชญากรรม อาจจะได้รับเงินค่าประกันจากบริษัทประกันภัยมาแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่คุ้มค่ากับความเสียหายที่เขาได้รับ การชดเชยค่าเสียหายจากรัฐ จึงเป็นอีกส่วนหนึ่งที่จะทดแทนค่าเสียหายอันมหาศาลที่เหยื่อต้องประสบ

3.4 การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

เป็นการเยียวยาความไม่สมบูรณ์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในกรณีที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดและไม่สามารถที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาได้อีกต่อไป การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ในประเทศไทยและต่างประเทศมีแนวความคิดและวัตถุประสงค์ที่จะเยียวยาความเสียหายให้กับผู้ต้องคำพิพากษา อันเกิดจากการที่บุคคลได้รับโทษโดยที่บุคคลดังกล่าวมิใช่ผู้กระทำความผิดที่แท้จริง เนื่องจากการเสนอพยานหลักฐานใหม่ที่มีความสำคัญ และพยานหลักฐานดังกล่าวจะต้องยืนยันความบริสุทธิ์ของผู้ต้องคำพิพากษาได้ หรือเป็นการพิสูจน์ว่าผู้ต้องโทษได้รับโทษโดยไม่เป็นธรรม ดังนั้นจึงมีความจำเป็นในการที่จะต้องตรากฎหมายในเรื่องการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ อันถือได้ว่าเป็นกฎหมายพิเศษ เพราะโดยหลักแล้วเมื่อคดีอาญาถึงที่สุดแล้วจะไม่มี การดำเนินคดีกันต่อไปอีก แต่การรื้อฟื้นเป็นการขยายขั้นตอนดังกล่าวให้มีการกลับไปพิจารณาคดีอาญาที่ถึงที่สุดแล้วนั้นใหม่ โดยเมื่อมีการรื้อฟื้นคดีอาญาสำเร็จศาลจะมีการกลับคำพิพากษาที่พิพากษาว่าผู้ต้องคำพิพากษานั้นเป็นผู้กระทำความผิด และให้ค่าทดแทนแก่ผู้ต้องคำพิพากษานั้น³⁸ ซึ่งจะได้ศึกษาในรายละเอียดในบทต่อไป

³⁸ J.C. Smith. **Criminal Evidence**. London Sweet & Maxwell , 1995, p. 38.

บทที่ 3

การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในต่างประเทศ

การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ถือว่าเป็นมาตรการแก้ไขความผิดพลาด หรือความไม่สมบูรณ์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และเป็นการลดล้างผลของคำพิพากษาที่เกิดจากความผิดพลาดหรือความไม่สมบูรณ์นั้นด้วย โดยกำหนดให้ศาลซึ่งเป็นองค์กรที่มีคำพิพากษานั้นเป็นผู้แก้ไข โดยการนำคำพิพากษาที่ถึงที่สุดแล้วมาทบทวนใหม่

แม้ว่าหลักกฎหมายจะมีอยู่ว่า หลังจากมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว คำพิพากษานั้นไม่ควรนำมาพิจารณาพิพากษาใหม่อีก แต่อย่างไรก็ดี เมื่อมีการฝ่าฝืนต่อความยุติธรรมในอันที่จะทำให้ผู้ต้องคำพิพากษาได้รับความเสียหายก็ควรที่จะยึดอยู่กับหลักนี้เสมอไป เมื่อมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นอันเป็นข้อผิดพลาดในการนำเสนอข้อเท็จจริง ซึ่งทำให้มีคำพิพากษาลงโทษจำเลยผู้บริสุทธิ์ การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ถือว่าเป็นทางแก้ไขในกรณีที่มีการวินิจฉัยข้อเท็จจริงที่ไม่สมบูรณ์ อันจะถือได้ว่า ถึงแม้จะมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วก็สามารถที่จะรื้อฟื้นคดีดังกล่าวขึ้นพิจารณาใหม่ได้ เพราะเมื่อเกิดความไม่สมบูรณ์ของพยานหลักฐานที่เข้ามาสู่กระบวนการพิจารณาคดี และคำพิพากษาดังกล่าวขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ข้อสันนิษฐานถึงความบริสุทธิ์และความแท้จริงของคดีที่ถึงที่สุดจึงมีความสำคัญมาก ดังนั้นกฎหมายจึงต้องจัดให้มีการแก้ไขเยียวยาความผิดพลาด อันเกิดจากข้อเท็จจริงที่เกิดความไม่สมบูรณ์ดังกล่าว ซึ่งก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรม และเป็นผลร้ายต่อผู้ต้องคำพิพากษาจากการพิจารณาคดี นอกจากการพิจารณาคดีของศาลที่เกิดจากข้อเท็จจริงไม่สมบูรณ์อาจเกิดผลร้ายต่อสังคม ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อถือและศรัทธาในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล ดังนั้น การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่จึงมีความจำเป็นเพื่อยังให้เกิดความยุติธรรมในกระบวนการพิจารณาคดี ถึงแม้ว่าจะกระทบต่อหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษาบ้างก็ตาม

1. การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศฝรั่งเศส

กฎหมายของประเทศฝรั่งเศส การรื้อฟื้นคดีอาญาที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดขึ้นพิจารณาใหม่เรียกว่า Le pourvoi en révision ซึ่งหมายความว่า การพิจารณาใหม่ในคดีที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว แต่คำพิพากษานั้นมีความผิดพลาดในการวินิจฉัยข้อเท็จจริง การรื้อฟื้นคดีที่ถึงที่สุดแล้วขึ้นพิจารณาใหม่มีมาตั้งแต่ ค.ศ.1670 ในสมัยนั้นการขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ไม่มีเงื่อนไขหรือไม่มีกำหนดเวลาแต่อย่างใด การรื้อฟื้นกระทำได้โดยการถวายเรื่องราวต่อ

พระมหากษัตริย์ขอให้นำคดีขึ้นมาพิจารณาใหม่ ถ้าพระมหากษัตริย์ทรงโปรด คดีนั้นก็จะถูกนำขึ้นมาพิจารณาใหม่โดยคณะกรรมการรื้อฟื้นคดี การรื้อฟื้นคดีอาญาแต่เดิมจึงมีลักษณะคล้ายการอภัยโทษและการล้างมลทินผสมกัน ในปัจจุบันการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่แตกต่างจากวิธีการเดิมไปบ้าง โดยจะต้องดำเนินการผ่านทางกระทรวงยุติธรรม แล้วจึงจะไปสู่การพิจารณาของศาล ซึ่งนับว่าเป็นวิธีการผสมระหว่างวิธีการทางบริหารและทางตุลาการ และยังคงรักษาร่องรอยเดิมบางอย่างไว้ คือยังเป็นการกระทำที่ให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม และจะกระทำได้เฉพาะเมื่อเป็นคุณแก่ผู้ต้องคำพิพากษาเท่านั้น¹

1.1 เงื่อนไขในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศฝรั่งเศสนั้น จะรื้อฟื้นเป็นโทษแก่จำเลยไม่ได้² คดีที่จะขอให้รื้อฟื้นจะต้องเป็นคดีที่มีคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด คดีที่ศาลยกฟ้องจะขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ไม่ได้ แต่ศาลฎีกาฝรั่งเศสเคยวินิจฉัยว่า คดีที่ศาลยกฟ้องเพราะจำเลยมีเหตุตามกฎหมายที่จะไม่ต้องรับโทษนั้น (absolution) ก็อาจขอให้รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ได้ เพราะ จำเลยขอที่จะขอให้ลบล้างผลแห่งคำพิพากษาที่วินิจฉัยว่าเขาไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดทั้งในแง่กฎหมายและทางด้านจิตใจ³

คำพิพากษาในคดีที่จะขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ จะต้องเป็นคำพิพากษาที่ถึงที่สุดแล้ว คือไม่อาจขอให้พิจารณาใหม่หรือไม่อาจอุทธรณ์ฎีกาได้อีก แต่คำพิพากษาที่ให้ลงโทษจำเลยแม้ว่าจะไม่อาจบังคับตามคำพิพากษาได้แล้ว เพราะมีการอภัยโทษหรือนิรโทษกรรมก็ยังสามารถขอให้รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ได้ เพราะ การอภัยโทษหรือนิรโทษกรรมไม่อาจจะทำให้คำพิพากษาที่ผู้ต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิดได้ลบล้างไปไม่ จึงได้มีการขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่เพื่อให้คำพิพากษาที่ตัดสินว่าผู้ต้องคำพิพากษาเป็นผู้กระทำความผิดได้ลบล้างไป

¹ โกลแมน ภัทรภริมย์. “การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่” วารสารอัยการ. ปีที่ 14, ฉบับที่ 163. กันยายน 2534, หน้า 94.

² เช่น การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาเพื่อเอาโทษแก่ผู้ที่ถูกศาลปล่อยตัวไปโดยไม่ชอบ หรือถูกลงโทษเบาไปโดยความหลงผิดของศาล หรือจะรื้อฟื้นเพื่อเป็นการเพิ่มโทษแก่จำเลย ในกรณีดังกล่าวไม่สามารถนำมา รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เป็นต้น

³ Crim, 28 nov. 1876, โกลแมน ภัทรภริมย์. “การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่” วารสารอัยการ. ปีที่ 14, ฉบับที่ 163. กันยายน 2534, หน้า 96.

การขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ จะกระทำได้เฉพาะในคดีอาญาอุกฤษโทษ หรือความผิดอุกฉกรรจ์ (คดีที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปจนถึงประหารชีวิต)⁴ หรือ มัธยโทษ หรือความผิดปานกลาง (คดีที่มีโทษจำคุกกว่าสองเดือนจนถึงห้าปี ปรับเกินกว่า 2,000 ฟรังก์ขึ้นไป) เท่านั้น⁵ สำหรับคดีลหุโทษหรือความผิดเล็กน้อย⁶ ไม่มีความสำคัญและไม่เป็นคดีที่ทำให้เสื่อมเสีย ถึงชื่อเสียง ไม่เป็นคดีที่จะเอาไปพิจารณาในการเพิ่มโทษ กฎหมายจึงไม่นำคดีลหุโทษมารื้อฟื้น ขึ้นพิจารณาใหม่

เงื่อนไขในการขอหรือฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่มีได้เพียงสี่กรณี คือ

มาตรา 622 การร้องขอหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่เพื่อประโยชน์ของบุคคลที่ถูก พิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดอุกฤษโทษหรือมัธยโทษ อาจกระทำได้ไม่ว่าจะเป็นคำพิพากษา ของศาลใด เมื่อ

1. กรณีที่ผู้ที่ถูกอ้างว่าได้ถูกฆ่าตายไปแล้วยังมีชีวิตอยู่ ตามมาตรา 622-1 ภายหลัง ที่มีคำพิพากษาว่าจำเลยได้กระทำความผิดฐานทำให้คนตาย (ฆ่าคนตายโดยเจตนา ทำร้ายร่างกายเป็น

⁴ ในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนค่าเงินจากฟรังก์มาเป็นเงินยูโรซึ่งจะมีรายละเอียดดังนี้ ความผิดอุกฉกรรจ์ (La reclusion) หมายถึง ความผิดที่มีบทระวางโทษ ดังต่อไปนี้

1. จำคุกตลอดชีวิตหรือกักกันตลอดชีวิต
2. จำคุกหรือกักกันสูงสุดไม่เกิน 30 ปี
3. จำคุกหรือกักกันสูงสุดไม่เกิน 20 ปี
4. จำคุกหรือกักกันสูงสุดไม่เกิน 15 ปี

⁵ ความผิดปานกลาง (L'empisonnement) ได้แก่ ความผิดที่มีโทษ ดังต่อไปนี้

1. จำคุก
2. ปรับ
3. Day – Fine
4. บริการสังคม
5. ริบทรัพย์สินหรือจำกัดสิทธิ

⁶ ความผิดลหุโทษ

1. ความผิดลหุโทษชั้นที่ 1 มีโทษปรับสูงสุดไม่เกิน 38 ยูโร
2. ความผิดลหุโทษชั้นที่ 2 มีโทษปรับสูงสุดไม่เกิน 150 ยูโร
3. ความผิดลหุโทษชั้นที่ 3 มีโทษปรับสูงสุดไม่เกิน 450 ยูโร
4. ความผิดลหุโทษชั้นที่ 4 มีโทษปรับสูงสุดไม่เกิน 750 ยูโร
5. ความผิดลหุโทษชั้นที่ 5 มีโทษปรับสูงสุดไม่เกิน 1,500 ยูโร และอาจเพิ่มโทษปรับได้ถึง 3,000 ยูโร ในกรณีที่จำเลยได้กระทำความผิดซ้ำหรือในกรณีที่กฎหมายให้อำนาจไว้

เหตุให้ถึงตาย ทำให้ตายโดยประมาท) แล้ว ปรากฏพยานหลักฐานเพียงพอที่จะแสดงให้เห็นได้ว่า บุคคลที่อ้างว่าได้ถูกทำให้ตายไปแล้วนั้นยังมีชีวิตอยู่

2. กรณีที่มีคำพิพากษาขัดแย้งกัน ตามมาตรา 622-2 □ ภายหลังจากที่มีคำพิพากษาให้ลงโทษในความผิดอุกฤษโทษ หรือมรยโทษไปแล้ว ได้มีคำพิพากษาให้ลงโทษจำเลยอีกคนหนึ่งในการกระทำอันเดียวกันนั้น และคำพิพากษาที่ให้ลงโทษทั้งสองฉบับนั้นขัดแย้งกัน ซึ่งความขัดแย้งกันเป็นข้อพิสูจน์ถึงความบริสุทธิ์ของผู้ที่ถูกลงโทษคนใดคนหนึ่ง

3. กรณีที่มีคำพิพากษาลงโทษฐานเบิกความเท็จแก่พยาน ซึ่งได้ให้การเป็นผลร้ายแก่จำเลยตามมาตรา 622-3 □ หลังจากที่มีคำพิพากษาให้ลงโทษจำเลยแล้ว พยานคนใดคนหนึ่งที่ได้ให้การในคดีเป็นผลร้ายแก่จำเลย ได้ถูกศาลพิพากษาลงโทษฐานเบิกความเท็จ⁷

4. กรณีที่มี “ ข้อเท็จจริงใหม่ ” เกิดขึ้นตามมาตรา 622-4 □ ภายหลังจากที่มีคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิด แล้วได้มีข้อเท็จจริงใหม่เพิ่งเกิดหรือปรากฏขึ้น หรือพยานหลักฐานที่ไม่ได้ปรากฏในการพิจารณา ได้ปรากฏขึ้นในลักษณะที่แสดงถึงความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลย⁸

การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่กรณีนี้ที่มีกฎหมายเพิ่มเติมขึ้นภายหลังเมื่อปี ค.ศ. 1895 แต่เดิมนั้นกรณีที่จะขอให้รื้อฟื้นคดีนั้นมีได้เพียง 3 กรณีเท่านั้น สำหรับกรณีนี้ที่เข้าใจกันว่ากฎหมายประสงค์ว่า ข้อเท็จจริงใหม่จะต้องแสดงความบริสุทธิ์ของผู้ต้องคำพิพากษาอย่างแน่ชัด หรืออย่างน้อยก็แสดงว่าน่าจะบริสุทธิ์ ข้อเท็จจริงใหม่นี้ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นภายหลังคำพิพากษาเพียงแต่ในขณะที่มีการพิพากษานั้น ข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่ปรากฏ ก็เป็นการเพียงพอที่จะขอให้รื้อฟื้นคดีได้ เช่น ในคดีน็องโกซึ่งศาลตัดสินให้จำเลยมีความผิดฐานน็องโก และพยานหลักฐานดังกล่าวก็ใช้ยืนยันความผิดของจำเลย ต่อมาได้มีพยานหลักฐานใหม่ว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดก็สามารถขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ แต่ถ้าพยานหลักฐานใหม่นั้นไม่สามารถจะพิสูจน์ถึงความบริสุทธิ์ของจำเลยได้ก็ไม่สามารถจะทำการรื้อฟื้นได้

แต่แนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาฝรั่งเศสในระยะหลังๆ ได้ตีความกว้างออกไปว่า ข้อเท็จจริงใหม่นั้นเพียงแต่ทำให้เกิดความสงสัยตามสมควรว่า ผู้ต้องคำพิพากษาอาจจะเป็นผู้บริสุทธิ์ ก็ขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ และแม้แต่ข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่แล้วในขณะที่

⁷ กรณีเป็นพยานเท็จแต่ไม่อาจรื้อฟื้นได้ถ้าคดีฐานฟ้องเท็จนั้นจบลงด้วยการยกฟ้อง(Crim.26 janv. 1994)

⁸ Code De Procédure Pénale. Editions Dalloz Paris, 2004, pp. 847 -848.
แปลโดย อุดม รัฐอมฤต .

พิพากษา ซึ่งได้แปลความหมายไปในทางหนึ่งแต่ต่อมาได้มีการแปลความหมายใหม่ภายหลังที่ได้มีคำพิพากษาแล้วก็คือเป็นข้อเท็จจริงใหม่ด้วย⁹

ตัวอย่างที่ศาลฎีกาฝรั่งเศสเคยวินิจฉัยว่าเป็นข้อเท็จจริงใหม่ เช่น คำรับสารภาพของบุคคลที่สามว่าตนเป็นผู้กระทำผิดไม่ใช่จำเลยเป็นผู้กระทำ คำรับสารภาพของพยานที่ได้เคยให้การเป็นเท็จในคดีอันเป็นเหตุให้จำเลยถูกศาลพิพากษาลงโทษ แต่รับสารภาพภายหลังที่คดีเบิกความเท็จขาดอายุความแล้ว หรือในกรณีที่องค์ประกอบความผิดข้อใดข้อหนึ่งไม่ครบ เช่น หลังจากได้มีคำพิพากษาให้เนรเทศแล้ว ปรากฏว่ามีใบสูติบัตรซึ่งแสดงว่าผู้ถูกเนรเทศเป็นคนฝรั่งเศส หรือการที่พิสูจน์ได้ในภายหลังว่าผู้ถูกศาลพิพากษาลงโทษได้กระทำผิดในขณะวิกลจริต เป็นต้น

1.2 ผู้มีสิทธิและผู้มีอำนาจขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

ในประเทศฝรั่งเศสได้กำหนดให้บุคคลดังต่อไปนี้¹⁰ มีสิทธิในการขอหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ สำหรับเงื่อนไขในสามกรณีแรก¹⁰ คือ

1. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
2. ผู้ที่ถูกศาลพิพากษา หรือผู้แทนตามกฎหมายในกรณีที่ผู้ที่ถูกศาลพิพากษายกฟ้องในความสามารถ
3. คู่สมรส บุตร บิดา มารดา ผู้รับมอบอำนาจโดยทั่วไป หรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจเฉพาะของผู้ที่ถูกศาลพิพากษาในกรณีที่ผู้ถูกศาลพิพากษาถึงแก่กรรมแล้วหรือเป็นบุคคลสาบสูญ

ส่วนเงื่อนไขของการขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ในกรณีที่มีพยานหลักฐานใหม่ เป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมแต่ผู้เดียว ที่จะมียอำนาจในการขอหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ ซึ่งก่อนที่จะขอหรือฟื้นคดีได้ก็จะต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการพิเศษก่อน

⁹ เช่น ในคดีที่เกสซงชื่อ Danval ต้องคำพิพากษาว่าฆ่าภรรยาโดยการวางยาพิษโดยใช้สารหนู ภรรยาของ Danval มีอาการอย่างผู้ที่ตายโดยสารหนู และจากการผ่าศพออกตรวจได้พบสารหนูจำนวนหนึ่งในศพด้วย และเป็นที่ยืนยันในขณะนั้นว่าร่างกายของมนุษย์โดยปกติจะไม่รับสารหนูไว้ ต่อมาการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ได้พิสูจน์ว่าสารหนูอาจมีอยู่ในร่างกายมนุษย์ได้ และยิ่งกว่านั้นได้มีการพบอาการของโรคชนิดใหม่ อย่างหนึ่งซึ่งแสดงอาการเช่นเดียวกับการถูกวางยาพิษด้วยสารหนู จึงได้มีการ รื้อฟื้นคดีของ Danval ขึ้นพิจารณาใหม่ และศาลฎีกาได้พิพากษาให้ลบล้างคำพิพากษาเดิม (Crim. 28 de'c. 1932) ในทำนองเดียวกัน รายงานของผู้เชี่ยวชาญฉบับหลังซึ่งตรงข้ามกับฉบับแรกที่ศาลได้ถือเป็นหลักในการตัดสินลงโทษจำเลยไปก็ถือเป็นข้อเท็จจริงใหม่ (Crim. 29 oct. 1898 ; Crim. 26 mars 1947)

¹⁰ โปรดดูเงื่อนไขในการขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในหน้า 28 - 29 .

เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้ทำการสืบสวนและพิสูจน์แล้ว พร้อมทั้งได้ฟังความเห็นจากคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาสมาชิกของศาลฎีกาซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นรายปีและอธิบดีในกระทรวงยุติธรรมสามนาย ถ้ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเห็นว่าสมควรรับคำร้องขอให้หรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมส่งสำนวนการพิจารณาไปยังอธิบดีอัยการศาลฎีกา เพื่อให้อธิบดีอัยการศาลฎีกาเสนอต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญา

การเสนอเรื่องขอให้หรือฟื้นคดี ไม่ว่าจะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือคู่ความจะเป็นผู้เสนอ จะต้องเสนอผ่านทางกระทรวงยุติธรรมก่อน และอธิบดีอัยการประจำศาลฎีกาจะเป็นผู้เสนอเรื่องต่อศาลฎีกา (La Cour de cassation)

1.3 กระบวนวิธีการร้องขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

ในประเทศฝรั่งเศส เมื่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาได้รับคำขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ไว้แล้ว ในชั้นต้นศาลจะต้องสั่งรับหรือไม่รับคำขอนั้น ถ้าสั่งไม่รับก็เป็นที่สุด แต่อาจมีการยื่นคำขอใหม่ได้เมื่อมีเหตุที่จะขอใหม่ขึ้นอีก ถ้าศาลสั่งรับคำขอ ก็จะวินิจฉัยต่อไปว่าสำนวนคดีที่กระทรวงยุติธรรมส่งมานั้นจะต้องทำการสอบสวนเพิ่มเติมอีกหรือไม่ ถ้าต้องทำศาลอาจจะทำการสอบสวนเพิ่มเติมเองหรือส่งประเด็นไปก็ได้ และเมื่อเห็นว่าสำนวนนั้นเสร็จสิ้นแล้ว ศาลฎีกาก็จะวินิจฉัยส่งต่อไป ในกรณีที่ศาลฎีกาเห็นว่าคำขอนั้นฟังไม่ขึ้น ก็จะยกคำขอหรือฟื้นคดีนั้นเสีย แต่ถ้าเห็นว่าคำขอนั้นฟังขึ้น ศาลฎีกาจะสั่งให้ลบล้างคำพิพากษาเดิม

ตามปกติ เมื่อศาลฎีกาสั่งลบล้างคำพิพากษาเดิมแล้ว จะสั่งให้ย้อนส่งคดีนั้นไปพิจารณาใหม่ในศาลสายเดียวกันและลำดับชั้นเดียวกับศาล ซึ่งเป็นผู้ทำคำพิพากษาที่ถูกสั่งลบล้าง แต่ต้องไม่ใช่ศาลเดิมที่คำพิพากษาได้ถูกลบล้างไปแล้ว ศาลที่ทำการพิจารณาใหม่จะพิพากษาอย่างไรก็ได้ คือ อาจพิพากษาว่าจำเลยบริสุทธิ์หรือจะพิพากษาลงโทษจำเลยก็ได้ แต่ถ้าพิพากษาลงโทษ โทษที่จะต้องไม่หนักกว่าโทษในคำพิพากษาเดิม และนอกจากนั้น ถ้าจำเลยได้รับโทษมาบ้างแล้วจากคำพิพากษาในคราวแรกก็จะคิดหักให้ด้วย

กรณีที่ศาลฎีกาสั่งลบล้างคำพิพากษาเดิมแล้วไม่ต้องย้อนส่งไปให้พิจารณาในศาลอื่นอยู่สามกรณีคือ

ก. เมื่อคดีนั้นไม่อาจมีการพิจารณาสืบพยานได้ เช่น เมื่อจำเลยตายแล้ว หรือวิกลจริต หรือไม่มีตัวจำเลยอยู่ขณะพิจารณา หรือจำเลยบางคนไม่มา คดีขาดอายุความฟ้องร้อง หรืออายุความล่วงเลยการลงโทษ จำเลยมีเหตุที่ไม่ต้องรับโทษหรือไม่ต้องรับผิดชอบในทางอาญา

ข. ถ้าขณะที่ศาลฎีกาลบล้างคำพิพากษาศาลเดิม จำเลยยังมีชีวิตและเป็นปกติอยู่แต่มาตายหรือวิกลจริตก่อนที่ศาลที่พิพากษาคดีใหม่จะพิพากษา ศาลฎีกาจะเพิกถอนการย้อนส่งนั้นเสีย และวินิจฉัยข้อเท็จจริงเอง¹¹

ค. ถ้าหากศาลฎีกาสั่งลบล้างคำพิพากษาไปแล้ว ปรากฏว่าไม่เหลือข้อเท็จจริงใดที่จะถือเป็นความผิดอกุศโทษหรือมัชยโทษได้

1.4 ผลเมื่อมีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

ตามมาตรา 624 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส เมื่อมีการขอให้รื้อฟื้นคดีแล้ว ถ้าหากยังมีได้มีการบังคับตามคำพิพากษา ก็ให้รื้อการบังคับตามคำพิพากษานั้นไว้ก่อน แต่ถ้าได้มีการเริ่มบังคับตามคำพิพากษาไปแล้ว จะหยุดการบังคับตามคำพิพากษานั้นไว้หรือไม่ก็ได้ อยู่ในดุลพินิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณี¹²

ผลของคำพิพากษาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่

1. ผลย้อนหลังหรือมีการกลับคำพิพากษา ถ้าศาลพิพากษาว่าจำเลยไม่ได้เป็นผู้กระทำผิด คำพิพากษานั้นจะมีผลย้อนหลังไปเสมือนหนึ่งว่าจำเลยไม่เคยต้องคำพิพากษาเลย ผลทุกอย่างที่เกิดจากคำพิพากษาเดิมจะถูกลบล้างหมดสิ้นไป การบังคับตามคำพิพากษาที่รื้อไว้ไม่อาจบังคับได้ต่อไป ถ้าควบคุมตัวอยู่ก็จะต้องปล่อยตัวไป ค่าปรับและค่าธรรมเนียมจะต้องคืนให้ ค่าเสียหายที่ได้ชดใช้แก่ผู้เสียหายในคดีจะถูกยกเลิกไปแม้ว่าจะได้พิพากษาต่างหากในคดีแพ่งโดยศาลอื่นก็ตาม ถ้าหากได้จ่ายค่าเสียหายไปแล้ว ก็มีสิทธิเรียกร้องคืนในฐานะลามิควรได้จากผู้ที่ได้รับไว้

อย่างไรก็ตาม การมีผลย้อนหลังนี้อาจถูกจำกัดถ้าไปกระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลที่สาม เช่น ถ้าคู่สมรสของผู้ต้องคำพิพากษาได้ฟ้องหย่าเพราะเหตุที่ผู้ต้องคำพิพากษาถูกจำคุก และได้สมรสใหม่แล้ว¹³ การหย่าและการสมรสใหม่จะไม่มีผลกระทบกระเทือน เพราะเหตุที่ได้มีการรื้อฟื้นคดีและมีคำพิพากษาใหม่¹⁴ หรือในกรณีที่ผู้แทนโดยชอบธรรมได้ทำสัญญา

¹¹ โทเมน ภัทรภิมย์. “การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่” วารสารอัยการ. ปีที่ 14, ฉบับที่ 163. กันยายน 2534, หน้า 99.

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 98.

¹³ Code de Procédure Pénale. Editions Dalloz Paris 2004, p.851. แปลโดย อุดม รัฐอมฤต

¹⁴ Crim.15janv. 2003 แปลโดย อุดม รัฐอมฤต.

บุคคลภายนอกในระหว่างที่ผู้ต้องคำพิพากษาถูกจำกัดสิทธิตามกฎหมาย ก็ถือว่าสัญญานั้นมีผลสมบูรณ์

2. การชดเชยความเสียหายแก่ผู้ต้องคำพิพากษา เมื่อปรากฏว่ามีความผิดพลาดหรือความไม่สมบูรณ์ในกระบวนการพิจารณา ซึ่งผู้ต้องคำพิพากษาจะได้รับการชดเชยความเสียหายทั้งทางตัวเงินและทางจิตใจดังที่บัญญัติไว้ใน(มาตรา 626 ซึ่งได้มีการแก้ไขในปี 2003)¹⁵ เช่น การเยียวยาทางด้านจิตใจ ได้แก่ ให้มีการโฆษณาคำพิพากษาใหม่ โดย

ก. ปิดประกาศโฆษณาคำพิพากษาใหม่ในเมืองที่ได้มีคำพิพากษาเดิม ในเมืองที่มีคำพิพากษาใหม่ หรือในเมืองที่เกิดเหตุ หรือในเมืองที่เป็นภูมิลำเนาของผู้ขอให้มีการรื้อฟื้นคดี และในเมืองที่เป็นภูมิลำเนาครั้งสุดท้ายของผู้ถูกพิพากษาโดยผิดหลง ในกรณีที่มีผู้ยื่นถึงแก่กรรมแล้ว

ข. มีการโฆษณาในราชกิจจานุเบกษา

ค. มีการพิมพ์โฆษณาคำพิพากษาในหนังสือพิมพ์รายวันห้าฉบับ ตามที่ผู้ขอเป็นผู้เลือก โดยคำสั่งของศาล (ค่าใช้จ่ายในการโฆษณาดังกล่าวรัฐเป็นผู้ออกให้)

การชดเชยที่เป็นตัวเงิน มีการจ่ายเงินเป็นค่าเสียหายให้แก่ผู้ที่ถูกศาลพิพากษาโดยไม่เป็นธรรมซึ่งบุคคลดังกล่าวที่ได้รับความเสียหายมีสิทธิที่จะร้องขอ โดยมีการตั้งคณะกรรมการหรือผู้เชี่ยวชาญขึ้นมาเพื่อพิจารณาค่าเสียหายในกรณีดังกล่าวโดยเฉพาะ เมื่อมีการพิจารณาความเสียหายเรียบร้อยแล้ว ผู้ที่มีอำนาจในการสั่งชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ร้องขอ คือ อธิบดีศาลอุทธรณ์ที่มีเขตอำนาจอยู่ในศาลนั้น ในกรณีที่มีการรื้อฟื้นสำเร็จการชดใช้ค่าเสียหายเป็นหน้าที่ของรัฐรวมตลอดไปถึงค่าธรรมเนียมต่างๆ ในการดำเนินคดีรื้อฟื้นที่ได้กระทำมาตั้งแต่ต้นด้วย แต่ถ้าผู้ขอรื้อฟื้นคดีอาญาไม่สำเร็จ ค่าธรรมเนียมต่างๆ จะตกเป็นภาระของผู้ขอรื้อฟื้นเอง

ในกรณีที่บุคคลผู้ต้องโทษดังกล่าวถึงแก่กรรมแล้ว คู่สมรส ผู้สืบสันดาน หรือบุพการี มีสิทธิขอให้ชดใช้ค่าเสียหายทางด้านตัวเงินและทางด้านจิตใจได้ ถ้าพิสูจน์ได้ว่าตนได้รับความเสียหายจากการที่ผู้ต้องโทษได้รับโทษนั้น การยื่นคำขอจะยื่นคำขอในเวลาใดๆ ระหว่างการพิจารณาคดีใหม่ก็ได้ คำพิพากษาที่แสดงว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์และรัฐจะต้องจ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายนั้น รัฐอาจไต่เบี่ยงทางแบ่งเอาจากคู่ความ ผู้กล่าวโทษ หรือผู้เป็นพยานเท็จ ซึ่งทำให้จำเลยต้องคำพิพากษาลงโทษนั้นได้¹⁶

¹⁵ Code De Procédure Pénale. Editions Dalloz Paris 2004, pp .854 – 855. แปลโดย อุดม รัฐอมฤต .

¹⁶ โกเมน ภัทรภิมย์. “การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่” วารสารอัยการ. ปีที่ 14, ฉบับที่ 163. กันยายน 2534, หน้า 100-101.

เนื่องจากประเทศฝรั่งเศสเป็นระบบกฎหมายแบบ Civil Law ดังนั้นการกำหนดให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ซึ่งเป็นการเยียวยาความไม่สมบูรณ์ในกระบวนการยุติธรรมจึงได้มีการบัญญัติไว้ชัดเจน เช่นในเรื่องของเงื่อนไข ในประเทศฝรั่งเศสจะ รื้อฟื้นได้เฉพาะคดีที่เป็นคุณแก่จำเลยและจะต้องเป็นคดีอาญาที่ถึงที่สุดแล้วเท่านั้น ประกอบด้วยกรณีใดกรณีหนึ่งที่บัญญัติไว้ในประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 622 จึงจะทำการรื้อฟื้นคดีอาญาได้ ส่วนตัวบุคคลที่มีสิทธิและมีอำนาจทำการรื้อฟื้นก็ได้กำหนดไว้อย่างแน่นอน ในประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 623 ส่วนในเรื่องของผล คือ จะมีการกลับคำพิพากษาและสามารถที่จะเรียกค่าทดแทนได้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 626 แห่งประมวลวิธีพิจารณาความอาญา

2 การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศสหรัฐอเมริกา

ในประเทศสหรัฐอเมริกาใช้หลักคอมมอนลอว์¹⁷ การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ถือว่าเป็นการเยียวยาเมื่อกระบวนการยุติธรรมเกิดความผิดพลาด (miscarriage of justice) ดังนั้นเมื่อเกิดความไม่ยุติธรรมขึ้นในกระบวนการยุติธรรมเป็นเหตุให้คนบริสุทธิ์ (innocent) ต้องได้รับโทษทางอาญา จึงจำเป็นต้องให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

2.1 เงื่อนไขในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

เงื่อนไขในการนำคดีอาญามาขอรื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ ได้บัญญัติไว้ใน Federal Rules of Criminal Procedure Rule 33 มีได้ 2 กรณี คือ กรณีที่มีการค้นพบพยานหลักฐานใหม่ และกรณีเหตุอื่น ๆ นอกจากกรณีแรก

กรณีแรก คือ การค้นพบพยานหลักฐานใหม่ (newly discovered evidence) ได้แก่กรณีซึ่งในแต่ละรัฐส่วนมากก็ได้บัญญัติเรื่องนี้ไว้ให้เป็นเหตุในการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ หรือเป็นเหตุที่กำหนดไว้เบื้องต้นในการขอรื้อฟื้นคดีอาญา¹⁸ และจะต้องขอรื้อฟื้นภายหลังจากที่ศาลมีคำสั่งถึงที่สุดแล้วไม่เกิน 3 ปี¹⁹ เนื่องจากการให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่โดยอาศัยเหตุของการค้นพบ

¹⁷ สมภพ โทตระกิตย์ . “การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ (New trial)” วารสารกฎหมาย. ปีที่ 2, ฉบับที่ 2. พฤษภาคม 2519, หน้า 9-10.

¹⁸ http://www.totse.com/en/law/justice_for_all/crimpro3.htm

¹⁹ <http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=9th&navby=case&no=9856770&exact=1>

พยานหลักฐานใหม่เป็นการเปิดช่องว่างให้คู่ความมีเวลาเตรียมคดี และพยานหลักฐานก่อนที่จะยื่นคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้โดยง่าย ศาลจึงได้วางหลักเป็นบรรทัดฐานตลอดมาว่า การขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่โดยอาศัยเหตุของการค้นพบพยานหลักฐานใหม่ จะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. พยานหลักฐานนั้นเป็นพยานหลักฐานใหม่จริง ซึ่งได้ค้นพบหลังจากการพิจารณาคดีแล้ว²⁰
2. การที่ไม่ได้ค้นพบก่อนหน้านั้น จำเลยได้ใช้ความพยายามอย่างเต็มที่แล้ว
3. พยานหลักฐานนั้นต้องมีใช่เป็นพยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้
4. ต้องเป็นพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องในประเด็นแห่งคดี
5. ต้องเป็นพยานหลักฐานที่สามารถพิสูจน์ถึงความบริสุทธิ์ของจำเลยได้ กล่าวคือ มีผลที่อาจจะเปลี่ยนแปลงผลของคดีเดิมได้²¹

นอกจากนั้นเป็นหน้าที่ของจำเลยที่จะต้องแสดงให้เห็นว่า พยานหลักฐานที่ค้นพบใหม่นั้น จำเลยไม่ทราบในระหว่างที่มีการพิจารณาคดีและเป็นพยานหลักฐานที่เป็นสาระสำคัญ มิใช่เป็นแต่เพียงพยานเพิ่มเติมโดยพยานหลักฐานดังกล่าวมีผลทำให้จำเลยพ้นผิดได้ เช่น พยานหลักฐานที่ได้จากการตรวจ DNA ในกระดูก เส้นผม หรือส่วนต่างๆของร่างกาย ซึ่งการตรวจ DNA ดังกล่าวได้มีการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญในเรื่องของสิทธิในการต่อสู้คดีอย่างเป็นธรรม (Fair trial) ดังนั้น การตรวจ DNA เพื่อจะพิสูจน์ถึงความบริสุทธิ์ของจำเลยนั้น จึงสามารถที่จะกระทำได้ไม่ขัดรัฐธรรมนูญ และยังถือได้ว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่ สามารถจะนำมาขอหรือฟื้นคดีต่อศาลได้²² และ

ปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงระยะเวลาในการขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตาม Rule 33 แต่เดิม เมื่อค้นพบพยานหลักฐานใหม่จะต้องขอหรือฟื้นภายในระยะเวลา 2 ปี แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนจากเป็น 3 ปีเมื่อค้นพบพยานหลักฐานใหม่หรือเมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด ซึ่งการแก้ไขระยะเวลาดังกล่าวได้แก้ไขเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 1998

²⁰ ถ้าเป็นพยานหลักฐานที่มีมาตั้งแต่ต้น ไม่ได้เกิดขึ้นใหม่ แต่ไม่ได้นำมาอ้างในการพิจารณาคดี ไม่ถือว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่ ; Davis V. Jellico Cmty. Hosp ., Inc ., 912 F.2d 129 , 135 (6 th Cir . 1990) หรือในกรณีที่ความตายเกิดจากคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทำให้บาดเจ็บ ไม่ถือว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่ ; Strobl V. New York Mercantile Exch ., 590 F . Supp . 875, 878 (S.D.N.Y. 1984)

²¹ **United States Code Annotated, Title 18 Federal Rules of Criminal Procedure Rule 32 to 42.** pp. 244 – 245.

²² Christopher E. Smith. **Criminal Procedure.** Belmont : Thomson/Wadsworth, 2003, pp. 408-409.

การไม่รู้ว่ามีพยานหลักฐานดังกล่าวมิได้เกิดจากความผิดของจำเลย กล่าวอีกนัยหนึ่ง จำเลยมีภาระการพิสูจน์ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ข้างต้นนั่นเอง

ศาลอาจสั่งให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ เพราะ

1. เหตุบังเอิญ (accident)
2. ความสำคัญผิด(mistake)
3. ตกใจ (surprise)
4. กลฉ้อฉล (fraud)

5. เมื่อพบพยานหลักฐานใหม่ แต่หลักฐานที่พบนั้นจะต้องเป็นสาระสำคัญที่จะทำให้ผลของคดีเปลี่ยนแปลงไปถ้ามีการรื้อฟื้นคดีขึ้นใหม่²³ และผู้ขอจะต้องพิสูจน์ว่าตนไม่ทราบถึงพยานหลักฐานที่พบใหม่นั้นจนกระทั่งการพิจารณาคดีได้เสร็จสิ้นไปแล้ว แต่ทั้งนี้จะต้องปรากฏว่าคู่ความได้ใช้ความระมัดระวัง โดยปราศจากความประมาทในการค้นหาพยานหลักฐานดังกล่าวนี้ด้วย

---

²³ เช่น ในคดีของ Terri Sehiavo ในคดีนี้ นาย Michael Sehiavo ได้ยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ศาลมีคำสั่งให้ถอดสายอาหารแก่ นาง Terri Sehiavo ซึ่งเป็นภริยา โดยศาลรับฟังคำพูดของผู้ป่วยผ่านทางสามี โดย นาย Michael Sehiavo ได้เบิกความต่อศาลว่า เมื่อนาง Terri Sehiavo ยังมีชีวิตอยู่ได้เคยบอกแก่ตนในครั้งหนึ่งที่นาง Terri Sehiavo ได้ไปเยี่ยมชายของตนแล้วเห็นสภาพชายของตนที่จะต้องใส่หลอดอาหารอันเป็นสภาพที่นาง Terri Sehiavo รู้สึกว่าทรมานมาก จึงได้พูดออกมาว่า “ถ้าตนเองต้องมีสภาพเหมือนชายของตนให้ช่วยถอดสายอาหารออกไปเลยเพื่อให้ตนพ้นทุกข์” จากคำพูดของนาง Terri Sehiavo ในครั้งนั้นเป็นเหตุให้ นาย Michael Sehiavo สามีของนาง Terri Sehiavo นำมาร้องขอต่อศาลเพื่อให้ถอดสายอาหาร ต่อมาศาลได้ฟังพยานหลักฐานของนาย Michael Sehiavo ประกอบกับพยานหลักฐานที่นาย Michael Sehiavo หามาซึ่งเป็นญาติและเป็นบุคคลที่ไปเยี่ยมชายของ นาง Terri Sehiavo พร้อมกัน และเป็นการเบิกความในเวลาใกล้เคียงกันกับเวลาที่นาย Michael Sehiavo กล่าวอ้าง ต่อมาศาลได้มีคำพิพากษาให้ถอดสายอาหารออก

ต่อมาภายหลังจากที่นาง Terri Sehiavo เสียชีวิตแล้ว พ่อของนาง Terri Sehiavo ได้มาขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ โดยมีพยานหลักฐานใหม่คือ Diane ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทกับนาง Terri Sehiavo โดย Diane ได้กล่าวว่า “ตนไม่เชื่อว่านาง Terri Sehiavo จะพูดกับ นาย Michael Sehiavo ผู้เป็นสามีเช่นนั้น เพราะครั้งหนึ่งตนและนาง Terri Sehiavo ได้คุยกันเกี่ยวกับคดีของ Quinlan ว่าในคดีดังกล่าว พ่อ – แม่ ของ Quinlan ได้ขอให้ศาลพิพากษาให้ถอดสายให้อาหารแก่ลูกตนโดยในคดีดังกล่าว นาง Terri Sehiavo ไม่เห็นด้วย และนาง Terri Sehiavo ยังได้กล่าวกับตนอีกว่า เธอทะเลาะกับสามีเป็นประจำและขอหย่าหลายครั้ง จึงเป็นเหตุจูงใจในการที่สามีจะให้การเช่นนั้นเพื่อที่จะให้ นาง Terri Sehiavo ตาย และอีกกรณีหนึ่งถ้านาง Terri Sehiavo อยากจะตายจริงก็ควรจะได้มีการทำหนังสือไว้บ้าง (แสดงความจำนงว่าอยากตาย) จึงไม่น่าเชื่อว่า นาง Terri Sehiavo อยากตายจริง”

กรณีที่สอง เหตุอื่น ๆ นอกจากกรณีแรก²⁴

1. ความไม่ยุติธรรมหรือลำเอียงของลูกขุนหรือศาล ในกรณีนี้ศาลอาจอนุญาตโดยไม่ต้องอาศัยเหตุอื่นนอกจากเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ในกรณีที่ศาลลงโทษหนักเกินสมควร แต่ไม่เกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนดโดยไม่มีเจตนาทุจริตหรืออคติ ไม่เป็นเหตุให้รื้อฟื้นคดีขึ้นมาพิจารณาใหม่ได้ เกี่ยวกับการดำเนินการพิจารณา จะขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นมาพิจารณาใหม่ได้เฉพาะในกรณีที่ศาลใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ แต่จำเลยในคดีอาญาจะต้องอยู่ฟังการพิจารณาโดยตลอด การที่จำเลยไม่อยู่ในระหว่างเวลาที่ศาลเลือกลูกขุนหรือฟังพยาน หรือที่ลูกขุนชี้ขาดยอมเป็นเหตุให้ขอรื้อฟื้นคดีขึ้นมาใหม่ได้ ในคดีอุทธรณ์จะมีหลักอยู่ว่านักโทษหรือทนายความของนักโทษนั้นจะละสิทธิไม่เข้าฟังการพิจารณาคดีของตนไม่ได้ การที่พยานไม่มาให้การยอมไม่เป็นเหตุให้ขอรื้อฟื้นคดีขึ้นมาใหม่ได้ หากได้ใช้ความพยายามจัดการนำพยานมาให้ถามและการที่โจทก์ในคดีอาญาไม่เรียกพยานก็ไม่เป็นเหตุให้ขอรื้อฟื้นคดีได้เช่นเดียวกัน

การอนุญาตให้รื้อฟื้นคดีขึ้นมาพิจารณาใหม่ โดยอาศัยเหตุที่มีการกระทำผิดพลาด (misconduct) นั้น อาจเกิดจากผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาคดี การเลือกและการสาบานตนของลูกขุนที่พิจารณาคดี ทนายความของกลุ่มความในคดีอาญา บุคคลภายนอกหรือพยานมีหลักทั่วไปว่า ผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาคดีจะต้องให้ความเป็นธรรมแก่คู่ความทั้งสองฝ่าย ทนายความของกลุ่มความฝ่ายหนึ่งจะต้องไม่กระทำการใดๆ ซึ่งมีลักษณะเป็นการใช้อิทธิพลครอบงำ (influence) เพื่อให้ลูกขุนชี้ขาดเข้าข้างคู่ความของตน หรือขัดขวางมิให้คู่ความฝ่ายตรงข้ามได้รับการพิจารณาคดีด้วยความเป็นธรรม ในบางรัฐมีกฎหมายหรือระเบียบปฏิบัติระบุไว้ชัดเจนว่า การกระทำของกลุ่มความอย่างใดที่ถือว่าการกระทำผิดพลาด ฯลฯ

สิทธิในการให้รื้อฟื้นคดีขึ้นมาพิจารณาใหม่ โดยอาศัยเหตุที่กำหนดค่าเสียหายผิดพลาด อาจมีได้ทั้งที่กำหนดมากเกินไปหรือน้อยเกินไป มีหลักอยู่ว่าจำนวนค่าเสียหายที่กำหนดให้สำหรับการได้รับบาดเจ็บขึ้นอยู่กับ (1) การใช้ดุลพินิจที่ถูกต้อง (sound discretion) ของลูกขุน และ (2) การใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาคดีขอรับฟังพยานหลักฐานใหม่ กำหนดข้อเท็จจริงขึ้นมาใหม่หรือไม่บังคับตามคำชี้ขาดซึ่งไม่ยุติธรรมก็ได้ และในการที่พิจารณาเห็นสมควรให้รื้อฟื้นคดีขึ้นมาพิจารณาใหม่ เพราะเหตุจำนวนเงินที่กำหนดตามคำพิพากษานั้นเกินไปกว่าข้อเท็จจริง ที่ว่าเงินจำนวนนั้นมากเกินไปจะต้องชัดเจนหรือเห็นได้ชัด (plain or evident) หลายรัฐมีกฎหมายหรือระเบียบปฏิบัติกำหนดไว้ชัดเจนว่า ให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นมาพิจารณาใหม่ได้ในกรณีที่ใช้ค่าเสียหาย

²⁴ John A. Glenn. *American Jurisprudence Volume 58*. Bancroft-Whitnet Co, 1989, p.450.

ไม่เพียงพอ ถ้าสามารถกำหนดจำนวนค่าเสียหายได้แน่นอน แต่ลูกขุนกลับกำหนดผิดไปจากนั้น ย่อมเป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องสั่งให้หรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่

2. การดำเนินกระบวนการพิจารณาผิดพลาด เช่นการละเว้นให้พยานสาบาน หรือการที่ศาล ละเมิดไม่ปฏิบัติตามกฎของศาล

3. การขาดคุณสมบัติหรือการไร้ความสามารถของลูกขุน

4. การกระทำผิดพลาด ซึ่งเป็นการกระทำของผู้พิพากษา คณะลูกขุน ทนายความ คู่ความ หรือของบุคคลภายนอก หรือลูกขุนทำไม่ถูกต้องหรือการปฏิบัติต่อลูกขุนไม่ถูกต้อง

5. การใช้กฎหมายผิดพลาด ซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างกระบวนการพิจารณา โดยศาลได้ใช้ข้อกฎหมายผิดพลาด เช่น ให้คำแนะนำข้อกฎหมายที่ผิดพลาดแก่ลูกขุน หรือให้คำแนะนำในเรื่องการ รับฟังพยานว่า พยานใดรับฟังได้หรือไม่ได้ผิดพลาด ทำผิดพลาดในข้อกฎหมายระหว่างการ พิจารณา เช่น มีคำสั่งผิดพลาดในการรับหรือไม่รับคำพยาน หรือทำผิดพลาดในการสั่งหรือไม่สั่ง หรือพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่ลูกขุนจะชี้ขาด หรือมีคำสั่งประเมินค่าเสียหายผิดพลาดมากหรือน้อยเกินไปไม่เหมาะสมกับความเสียหาย เหตุบังเอิญผิดพลาดหรือฉ้อฉล ข้อผิดพลาดในทาง กฎหมายเป็นเหตุอย่างหนึ่งที่กฎหมาย และระเบียบปฏิบัติของศาลกำหนดให้เป็นเหตุหรือฟื้นคดีขึ้น พิจารณาใหม่ได้ ข้อผิดพลาดในทางกฎหมายมีความหมายรวมถึงคำชี้ขาดและคำสั่งของศาลที่ ผิดพลาด เช่น ถ้าไม่ยอมรับพยานหลักฐานที่น่าจะพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เป็นประเด็นสำคัญ การยอมรับ พยานหลักฐานที่ไม่น่าเชื่อฟังที่มีการคัดค้านในขณะนั้นแล้ว เป็นต้น ศาลจะต้องมีคำสั่งที่ถูกต้อง ว่าจะให้ลูกขุนทำอะไรบ้าง คำสั่งนั้นจะต้องไม่มีสาระหรือเนื้อความที่ขัดกันในตัว เข้าใจยาก หรือทำให้เข้าใจเป็นอย่างอื่น

6. ความผิดพลาดของคำวินิจฉัยของลูกขุน ซึ่งเนื่องจากไม่ปฏิบัติตามหลักกฎหมายที่ ศาลให้คำแนะนำไว้ หรือเนื่องจากพยานหลักฐานไม่เพียงพอ

2.2 ผู้มีสิทธิและผู้มีอำนาจขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

ในกรณีที่ไม่มีกฎหมายจำกัดอำนาจไว้ ศาลถือว่าได้รับอำนาจโดยปริยาย (by virtue of its inherent powers) ที่จะระงับการบังคับคดีและหรือฟื้นคดีขึ้นใหม่ได้เอง²⁵ เพื่อประโยชน์ของ สาธารณชนศาลย่อมใช้อำนาจในการตรวจตราข้อผิดพลาดในการให้ความยุติธรรม และยอมให้หรือ ฟื้นคดีขึ้นใหม่โดยไม่ต้องมีคำขอของผู้เสียหาย การใช้อำนาจของศาลในกรณีเช่นนี้มีเงื่อนไขอยู่ว่า

²⁵ ดู § 61 ใน American Jurisprudence, Second Edition, Volume 58 "New Trial" p. 136.

จะต้องแจ้งให้คู่ความทราบ และฟังข้อเท็จจริงและข้อโต้แย้งจากคู่ความดังกล่าว กับจะต้องประกอบด้วยเหตุผลไม่กระทำตามอำเภอใจ และถือว่าศาลจะต้องกระทำภายในกำหนดเวลาที่คู่ความอาจขอต่อศาลด้วยอำนาจที่ศาลจะอนุญาตให้หรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ ศาลเป็นผู้สั่งเองโดยไม่จำกัดเฉพาะในคดีที่ศาลหรือคณะลูกขุนเป็นฝ่ายผิดพลาด ศาลมีอำนาจสั่งได้ทั้งในคดีอาญาและคดีแพ่ง แต่มีข้อแตกต่างที่สำคัญอย่างหนึ่งคือในคดีอาญาศาลจะต้องไม่ทำให้จำเลยต้องรับโทษเพิ่มขึ้น²⁶ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าผู้มีอำนาจในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่คือผู้พิพากษา

ผู้มีอำนาจอีกบุคคลหนึ่งคือพนักงานอัยการ เพราะพนักงานอัยการถือเป็นตัวแทนของรัฐในการที่จะดำเนินคดีอาญา เช่นคดีระหว่าง USA v ZUNO ARCE ตามคำพิพากษาเมื่อวันที่ 19 เมษายน 2000 ในคดีดังกล่าวพนักงานอัยการเป็นผู้ทำการขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ โดยรายละเอียดของคดีได้กล่าวไว้ว่า พนักงานอัยการเป็นตัวแทนของรัฐเมื่อพนักงานอัยการทำการรื้อฟื้นคดี การกระทำของพนักงานอัยการเป็นการใช้อำนาจจึงไม่ถือว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ²⁷

ส่วนในกรณีของผู้มีสิทธิในการรื้อฟื้นคดีนั้น เป็นสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษาหรือคู่ความในคดีนั้นๆ หรือผู้แทน หรือบุคคลที่ได้รับมอบอำนาจของบุคคลนั้น เมื่อบุคคลที่เป็นคู่ความในคดีได้รับความเสียหาย อันเนื่องมาจากความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือความไม่สมบูรณ์ในการนำข้อเท็จจริงมาสู่ศาล เช่นความผิดพลาดในการชั่งน้ำหนักพยาน หรือความผิดพลาดในการพิจารณาของลูกขุนหรือองค์คณะของลูกขุนเป็นต้น เมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมในประเทศสหรัฐอเมริกาด้วยเหตุหนึ่งเหตุใด ย่อมต้องมีการแก้ไขเกิดขึ้นตามมา เพราะในประเทศสหรัฐอเมริการการต่อสู้คดีกันระหว่างคู่ความ จะต้องต่อสู้กันอย่างเป็นธรรม (Fair Trial) ดังนั้นศาลจึงจะต้องให้ความเป็นธรรมต่อคู่ความทั้งสองฝ่าย เมื่อคู่ความไม่สามารถต่อสู้คดีได้ด้วยตนเองจึงจำเป็นต้องมีผู้แทนในการดำเนินการแทนบุคคลดังกล่าว เช่นในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ (New Trial) เมื่อผู้ต้องคำพิพากษาเป็นผู้เยาว์ และไม่ได้รับความเป็นธรรมในการพิจารณาคดีอาญา ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้ต้องคำพิพากษานั้นสามารถดำเนินการแทนผู้เยาว์ได้²⁸

²⁶ สมภพ โทตระกิตย์. “การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ (New trial)” วารสารกฎหมาย. ปีที่ 2, ฉบับที่ 2. พฤษภาคม 2519, หน้า 8.

²⁷ <http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=9th&navby=case&no=9856770&exact=1>

²⁸ John N. Ferdico, J. **Criminal Procedure For The Criminal Justice Professional.** West Publishing Company ,1985 , p .217.

ส่วนในกรณีที่ต้องคำพิพากษาสามารถที่จะสู้คดีเองได้ ผู้ต้องคำพิพากษามารถยื่นคำร้องต่อศาลในเมื่อตนไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือจะสู้คดีเองโดยการใช้ทนายความ (Lawyer) ในการที่จะทำการรื้อฟื้นคดีก็ย่อมทำได้ โดยการที่คู่ความให้ทนายความดำเนินการแทนตนในขั้นตอนของการพิจารณาความ

2.3 กระบวนวิธีการร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ถ้าเป็นคดีที่พิจารณาเสร็จสิ้นแล้ว เป็นอำนาจของศาลเจ้าของคดีเดิมที่จะสั่งให้รื้อฟื้นคดีขึ้นมาพิจารณาใหม่ได้ แต่ถ้ามีการอุทธรณ์ที่สมบูรณ์แล้วย่อมมีผลเป็นการโอนคดีไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์และเป็นการตัดอำนาจศาลล่างที่พิจารณาคดีเสร็จไปแล้วในการรื้อฟื้นขึ้นมาพิจารณาใหม่ ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน หรือได้พิจารณาทบทวนคดีที่ศาลล่างพิจารณามาแล้ว ศาลล่างจะอนุญาตให้รื้อฟื้นคดีขึ้นมาพิจารณาใหม่ได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลอุทธรณ์ ตามคอมมอนลอว์มีหลักอยู่ว่าในคดีอาญา ศาลไม่มีอำนาจอนุญาตคำขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นมาพิจารณาใหม่ ถ้าคำพิพากษามีผลขาดในข้อกฎหมายผู้พิพากษาจะต้องเสนอแนะให้มีการอุทธรณ์ แต่ถ้ามีผลขาดในข้อเท็จจริง ทางแก้คือออก writ of coram nobis (in the Queen's Bench) ทั้งนี้เว้นแต่รัฐธรรมนูญของรัฐจะมีบทบัญญัติชัดเจนว่าให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นมาพิจารณาใหม่ได้ นอกจากนี้ยังมีหลักต่อไปอีกว่าในกรณีที่จำเลยในคดีอาญาถูกศาลพิจารณาให้ปล่อยตัวไปแล้วรัฐจะขอให้ศาลรื้อฟื้นคดีขึ้นมาพิจารณาใหม่อีกไม่ได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายให้อำนาจไว้ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ว่า บุคคลจะไม่ต้องได้รับผลร้ายจากข้อกล่าวหาเดียวกันถึงสองครั้ง “subject for the same offense to be twice put in jeopardy of life of limb”

วิธีพิจารณา คำขอให้ศาลรื้อฟื้นคดีขึ้นมาพิจารณาใหม่ต้องยื่นต่อผู้พิพากษาซึ่งพิจารณาคดีนั้นมาแล้วเพราะเป็นผู้ทราบเรื่องดีซึ่งเว้นแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น²⁹ แต่ไม่จำเป็นต้องยื่นคำขอต่อผู้พิพากษาคดีเดิมทุกกรณีไป อาจยื่นต่อผู้พิพากษาซึ่งรับหน้าที่ต่อมาก็ได้ อย่างไรก็ตามการยื่นคำขอนี้ถึงแม้จะไม่มีการอนุญาต หรือระเบียบว่าจะต้องบอกกล่าวให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบ ในการปฏิบัติก็สมควรกระทำเพื่อให้คู่ความฝ่ายตรงข้ามมีโอกาสเข้ามาคัดค้านหรือดำเนินการอย่างอื่นที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในทางคดีแก่ฝ่ายตน ส่วนผู้ซึ่งยื่นคำขอนั้นจะเป็นแต่เพียงผู้เสียหายฝ่ายเดียวก็ได้ โดยไม่ให้คำพิพากษากระทบเทือนถึงคู่ความอื่น หรือผู้เสียหายหลายรายจะ

²⁹ สมภพ โทตระกิตย์. “การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ (New trial)” วารสารกฎหมาย. ปีที่ 2, ฉบับที่ 2. พฤษภาคม 2519, หน้า 12.

ร่วมกันยื่นคำขอก็ได้ ฝ่ายผู้ซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับคดีย่อมไม่มีสิทธิขอให้หรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ เว้นแต่จะมีกฎหมายให้อำนาจ

โดยปกติจะมีกฎหมายหรือระเบียบปฏิบัติกำหนดระยะเวลายื่นคำขอให้ศาลหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ แต่มีหลักทั่วไปว่าจะต้องยื่นภายหลังที่ถูกขุ่นชี้ขาด หรือศาลหรือผู้ชี้ขาดมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้วและคำขอนี้จะต้องทำเป็นคำร้อง คือต้องทำเป็นหนังสือระบุข้อผิดพลาดที่คู่ความถือเป็นเหตุขอหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่

การพิจารณาและส่งคำขอให้ศาลหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่จะต้องดำเนินไปตามระเบียบปฏิบัติที่กำหนดไว้ในกฎหมายหรือข้อบังคับของศาลตามปกติ คือ ศาลที่พิจารณาคดีนั้น แม้ว่าผู้พิพากษาจะมีโช่บุคคลคนเดียวก็ตาม ในบางรัฐมีกฎหมายกำหนดว่าการพิจารณาคำร้องเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้ศาลพิจารณาลับ แต่คู่ความซึ่งเป็นผู้ยื่นคำขอมิสิทธิเข้าฟังการไต่สวน ศาลจะสั่งยกคำร้องโดยไม่ได้สวนคำร้องเลยไม่ได้ ถ้าศาลสั่งยกคำร้องโดยไม่ได้ไต่สวนถือว่าศาลสั่งผิด(Remmer v US) ในบางรัฐมีกฎหมาย หรือวิธีพิจารณาของศาลกำหนดระยะเวลาฟังคำร้องขอให้ศาลหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ บางรัฐกำหนดให้ศาลต้องพิจารณาคำร้องภายในกำหนดเวลาของศาลที่ได้รับคำร้องนั้น และในกรณีที่ไม่มีคำขอของคู่ความ และไม่มีกฎหมายจำกัดอำนาจไว้ ศาลมีอำนาจสั่งระงับการบังคับคดีตามคำพิพากษาคิมและอนุญาตให้หรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ และในกรณีที่ในคำร้องขอให้ศาลพิจารณาใหม่ได้ระบุเหตุที่แน่นอนไว้แล้ว ศาลอาจสั่งให้หรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่โดยอาศัยเหตุอื่นนอกจากเหตุที่ระบุไว้ก็ได้ แต่ทั้งนี้จะต้องบอกกล่าวให้คู่ความทราบและศาลจะต้องสั่งโดยมีเหตุผลสมควรเพราะศาลมีหน้าที่พิจารณาว่ามีความไม่ยุติธรรมเกิดขึ้นหรือไม่ และการอนุญาตให้หรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่จะทำให้คู่ความได้รับความเป็นธรรมหรือไม่

ในการพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตคำขอหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ เป็นเรื่องที่อยู่ในดุลพินิจของศาล แต่ถ้าเป็นเรื่องผิดพลาดในข้อกฎหมายที่เกิดขึ้นระหว่างการพิจารณาแล้วไม่เป็นเรื่องที่อยู่ในดุลพินิจของศาลนั้นเท่านั้น แต่อยู่ในอำนาจของศาลที่มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ที่จะพิจารณาทบทวนได้ด้วย และแม้จะถือว่าศาลสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตคำขอจะเป็นดุลพินิจที่ไม่ถูกต้อง คำสั่งนั้นย่อมถูกต้องไต่แย้งได้ และเมื่อศาลมีคำสั่งให้พิจารณาคดีนั้นใหม่แล้วคำสั่งนั้นย่อมมีผลเสมือนหนึ่งว่ายังไม่มีการพิจารณาคดีในเรื่องนั้นมาเลย และทำให้คำพิพากษาคิมสิ้นผลไปในตัวแต่ถ้าศาลสั่งไม่อนุญาต ให้ถือว่าคำพิพากษานั้นถึงที่สุดสำหรับคำร้องทำนองนี้แล้ว

เงื่อนไขในการอนุญาตหรือไม่อนุญาตคำขอให้ศาลหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ ในบางกรณีศาลจะวางข้อกำหนด หรือกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตคำขอไว้ด้วย บางรัฐมีข้อกำหนด และเงื่อนไขดังกล่าวไว้ในกฎหมาย โดยให้ศาลมีอำนาจสั่งการได้ตามที่

เห็นสมควร ข้อกำหนดหรือเงื่อนไขดังกล่าวได้แก่ เรื่องการชำระค่าธรรมเนียม หรือการปฏิบัติตามระเบียบของศาล เป็นต้น³⁰

วิธีพิจารณาในการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ การพิจารณาคดีขึ้นต่อไปอาจดำเนินการเหมือนกับคดีใหม่ทุกประการ มีหลักทั่วไปอยู่ว่า คู่ความจะอ้างผลของคดีที่พิจารณามาแล้วไม่ได้ แต่ในคดีอาญาจำเลยอาจยอมให้ศาลฟังพยานหลักฐานเอกสารหลักฐานที่พิจารณามาแล้วได้ นอกจากนี้ศาลจะต้องพิจารณาประเด็นที่พิพาทหรือข้อกล่าวหาต่างๆ ทุกประเด็นใหม่ เว้นแต่ศาลจะจัดให้พิจารณาเฉพาะประเด็นที่ศาลกำหนด

2.4 ผลเมื่อมีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

วัตถุประสงค์ในการขอให้ศาลรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ก็เพื่อให้ศาลแก้ไขข้อผิดพลาด โดยไม่ต้องให้คู่ความอุทธรณ์ (State v Burn) คือไม่ต้องการให้เสียค่าใช้จ่ายในการอุทธรณ์ หรือได้รับความไม่สะดวกในการขอให้พิจารณาทบทวนคดี ในบางรัฐการขอให้ศาลรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่เป็นเงื่อนไขก่อนการใช้สิทธิอุทธรณ์ และในทางปฏิบัติเป็นหน้าที่ของทนายความที่จะขอให้ศาลที่พิจารณาคดีแก้ไขข้อผิดพลาดทุกอย่างที่เกิดขึ้น เกี่ยวกับประเด็นที่ขอให้ทำให้ถูกต้อง โดยระบุไว้ในคำร้อง

อย่างไรก็ดี มีปัญหาว่าในการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่นี้ ศาลจะต้องพิจารณาเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งของประเด็น หรือพิจารณาเฉพาะประเด็นที่ได้มีการพิจารณามาแล้ว ในคดีฟ้องจำเลยว่าทำความผิดฐานฆ่าคนตาย ลูกขุนจะต้องพิจารณาว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ และถ้าเป็นผู้กระทำความผิด สมควรลงโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ปัญหาทั้งสองนี้ลูกขุนจะต้องพิจารณาชี้ขาดตามลำดับ ศาลจึงจะรับคำชี้ขาด ศาลวินิจัยในคดี Jones v people ว่าถ้าศาลอุทธรณ์กลับคำพิพากษาของศาลล่าง เพราะเหตุที่ศาลล่างตัดพยานที่จะช่วยให้จำเลยได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษ ศาลจะต้องอนุญาตให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ทั้งหมดไม่จำกัดเฉพาะประเด็นที่ศาลจะกำหนดโทษ และในคดี Downer Southern Union Gas Co. โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายในการที่บุตรตาย ภายหลังจากที่เด็กตายไปแล้ว บิดามารดาเด็กยอมให้ศาลปล่อยจำเลยเมื่อได้รับค่ารักษาพยาบาลและค่าทำศพบุตรแล้วและเพื่อขอให้ศาลมีคำพิพากษา โจทก์ได้พิสูจน์ว่า (1) จำเลยได้รับการปล่อยตัวโดยกลฉ้อฉล (2) จำเลยเป็นผู้ประมาทและ (3) จำนวนค่าเสียหายศาล

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 13 .

พิพากษาว่าจำเลยมีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาใหม่เฉพาะประเด็นที่สองและประเด็นที่สามเท่านั้น ส่วนประเด็นแรกคงให้เป็นไปตามคำชี้ขาดของลูกขุน³¹

เนื่องจาก ในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นระบบกฎหมาย Common Law การกำหนดกฎหมายในเรื่องการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาคดีใหม่ จึงขาดความชัดเจนในบางเรื่อง เช่น ในเรื่องของตัวบุคคลซึ่งมิได้มีการกำหนดผู้มีสิทธิและผู้มีอำนาจในการที่จะขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ไว้แน่นอน เพราะในประเทศดังกล่าว เมื่อมีคดีเกิดขึ้นจึงจะบัญญัติเป็นกฎหมาย ดังนั้นผู้มีสิทธิและผู้มีอำนาจจะต้องเป็นบุคคลที่ไม่ขัดรัฐธรรมนูญ ก็ถือได้ว่าเป็นบุคคลที่ทำการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ส่วนในเรื่องของเงื่อนไขในประเทศสหรัฐอเมริกาจะรื้อฟื้นได้ทั้งคดีอาญาที่ถึงที่สุดและไม่ถึงที่สุด ถ้าประชาชนไม่ได้รับความเป็นธรรมสามารถที่จะรื้อฟื้นได้ แต่การรื้อฟื้นจะรื้อฟื้นได้เฉพาะในแง่ที่เป็นคุณกับจำเลยเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีการชดเชยแก่ผู้ต้องคำพิพากษาเป็นจำเลย อันเป็นสิ่งที่รัฐจะต้องชดเชยให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษา เพื่อจะชดเชยความเสียหายอันเกิดแก่ประชาชนของตน

เมื่อศึกษาถึงการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ของทั้งสองประเทศแล้วจะพบว่า ทั้งสองประเทศมีข้อที่เหมือนกันและแตกต่างกันดังนี้

ในกรณีที่มีความเหมือนกันคือ ทั้งสองประเทศถือว่าการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เป็นการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษา ซึ่งบุคคลดังกล่าวมิใช่ผู้กระทำความผิดที่แท้จริง อันเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิของบุคคล โดยรัฐจะต้องคุ้มครองและให้การช่วยเหลือประชาชนในประเทศของตน เมื่อบุคคลดังกล่าวได้รับความเสียหายอันเกิดจากความไม่เป็นธรรม และอีกประการหนึ่งที่มีความสำคัญมากคือผลของการขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ถ้าการรื้อฟื้นสำเร็จจะทำให้เกิดผลคือ ศาลจะมีการกลับคำพิพากษาเดิม โดยจะมีคำพิพากษาใหม่ว่าผู้ต้องคำพิพากษามิใช่ผู้กระทำความผิด และการกลับคำพิพากษาดังกล่าวทำให้เกิดผลคือ เมื่อผู้ต้องคำพิพากษาได้รับโทษอยู่จะต้องระงับการบังคับโทษทันที แต่ถ้าได้มีการปรับก็จะต้องคืนจำนวนเงินที่ได้ปรับไปแล้วด้วย

ส่วนในกรณีที่มีความแตกต่างกันของทั้งสองประเทศในเรื่องของการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ได้แก่

1. ในเรื่องของเงื่อนไข การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศสหรัฐอเมริกาจะรื้อฟื้นได้ทั้งในกรณีคดีอาญาถึงที่สุดและไม่ถึงที่สุด อันเกิดจากการพิจารณาที่เกิดความผิดพลาดไม่ว่าจะกรณีใดๆ เช่น ลูกขุนมาไม่ครบ หรือการให้คำแนะนำทางด้านกฎหมายต่อลูกขุนเกิด

³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 8 - 9.

ความผิดพลาด หรือข้อเท็จจริงที่เข้ามาในคดีเกิดความผิดพลาดเป็นต้น ซึ่งความผิดพลาดดังกล่าว ในประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถที่จะรื้อฟื้นได้

ส่วนในประเทศฝรั่งเศส จะต้องเป็นกรณีที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วเท่านั้นถึงจะทำการ รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ โดยประกอบด้วยเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่งที่บัญญัติไว้ในประมวล วิธีพิจารณาความอาญามาตรา 622 (1)-(4)

2. ในเรื่องของตัวบุคคลที่จะทำการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ในประเทศ สหรัฐอเมริกา บุคคลที่จะมารื้อฟื้นจะต้องเป็นบุคคลที่มีสิทธิในการดำเนินคดีอาญา เพราะตาม กฎหมายอันเกี่ยวกับการรื้อฟื้นคดีอาญาผู้มีสิทธิและผู้มีอำนาจที่จะทำการรื้อฟื้นได้ สิทธิและอำนาจ ของบุคคลดังกล่าวจะต้องไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

ส่วนในประเทศฝรั่งเศส ผู้มีสิทธิและผู้มีอำนาจจะกำหนดไว้อย่างแน่นอน เพราะใน ประเทศฝรั่งเศสใช้ระบบประมวลกฎหมาย ดังนั้นจึงต้องมีการกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษร

3. ในเรื่องของค่าทดแทน เมื่อคู่ความรื้อฟื้นคดีอาญาสำเร็จก็จะมีการเปลี่ยนแปลงคำ พิพากษา ในประเทศสหรัฐอเมริกาการเรียกร้องค่าเสียหายจะเรียกร้องมาในคำร้อง ศาลและ คณะลูกขุนจะเป็นผู้ใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาและพิพากษาถึงความเสียหายนั้น

ส่วนในประเทศฝรั่งเศส จะมีการตั้งคณะกรรมการพิจารณาความเสียหายไว้เป็นพิเศษ เมื่อมีการเรียกร้องมาในคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ และในประเทศดังกล่าวการรื้อ ฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เป็นหน้าที่ของรัฐในการดำเนินการรื้อฟื้น ดังนั้นรัฐจึงมีสิทธิที่จะไล่ เบียดเอาคนที่เป็นพยานเท็จหรือเป็นผู้ทำพยานหลักฐานเท็จ อันเป็นเหตุให้ผู้ต้องคำพิพากษาต้อง ได้รับความโทษ

บทที่ 4

วิเคราะห์สภาพปัญหาการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ตามกฎหมายไทยและแนวทางแก้ไข

ในปัจจุบัน กฎหมายบัญญัติให้มีการยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลอันสำคัญคือ

“หากปรากฏหลักฐานขึ้นใหม่ว่าบุคคลนั้นมิได้เป็นผู้กระทำความผิด และกำหนดให้มีสิทธิที่จะรับค่าทดแทน และได้รับบรรดาสิทธิที่เสียไปเพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืน หากปรากฏตามคำพิพากษาของศาลที่พิจารณาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ว่า บุคคลผู้นั้นมิได้กระทำความผิด”

กรณีดังกล่าว เป็นนโยบายของรัฐที่จะให้มีการแก้ไขข้อเท็จจริงที่เกิดจากความไม่สมบูรณ์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อันทำให้ศาลมีคำพิพากษาตัดสินลงโทษจำเลยผู้บริสุทธิ์ การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่มีผลทำให้ศาลสามารถกลับคำพิพากษาเดิม และผู้ต้องคำพิพากษาจะได้รับค่าทดแทนอันเป็นการชดเชยความเสียหายที่ได้รับโทษตามคำพิพากษา โดยค่าทดแทนถือเป็นวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญที่สุดของพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ.2526

อย่างไรก็ตาม การร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ไม่ใช่เรื่องที่กระทำได้ง่าย จะต้องเป็นเรื่องที่มีความมั่นใจอย่างแท้จริง หรือรู้กันทั่วไปว่าตามคดีนั้นได้มีการตัดสินผิดพลาดอย่างแท้จริง มิฉะนั้นแล้วย่อมไม่อาจจะขอให้รื้อฟื้นได้

1. การรื้อฟื้นคดีอาญาในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

พ.ศ. 2526

การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทย ถือว่าเป็นการเยียวยาความไม่สมบูรณ์ในกระบวนการยุติธรรมรูปแบบหนึ่ง ซึ่งถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่มีความพิเศษในเรื่องหนึ่ง กล่าวคือ โดยหลักเมื่อคดีอาญาถึงที่สุด ห้ามคู่ความนำคดีนั้นมาฟ้องร้องหรือดำเนินคดีกันอีกต่อไป แต่หลักกฎหมายดังกล่าว ไม่สามารถที่จะนำมาใช้กับบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการดำเนินคดีอาญาโดยไม่เป็นธรรม เพราะเหตุอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงเกิดความไม่สมบูรณ์ และผู้ต้องคำพิพากษาถูกลงโทษด้วยข้อเท็จจริงดังกล่าว ซึ่งในความเป็นจริงข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่สามารถที่จะ

¹ จิตติ เจริญถ้ำ. “การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่” วารสารอัยการ. ปีที่ 14, ฉบับที่ 161. กรกฎาคม 2534, หน้า 37 - 38.

นำมาลงโทษจำเลยได้ ดังนั้นเมื่อเกิดความไม่ยุติธรรมขึ้นจึงได้มีกฎหมายว่าด้วยการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เพื่อแก้ไขความไม่สมบูรณ์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

1.1 เงื่อนไขในการรื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่

เหตุที่จะมาขอให้ศาลรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ในคดีอาญาซึ่งศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด² และให้ลงโทษบุคคลนั้นแล้ว³ มิใช่ว่าบุคคลนั้นจะร้องขอให้ศาลรื้อฟื้นคดีดังกล่าวขึ้นพิจารณาใหม่ได้เสมอไป การที่จะร้องขอได้จะต้องเข้าหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ด้วย บุคคลที่ได้รับโทษทางอาญานั้นรวมถึงนิติบุคคลด้วย หรือหลักเกณฑ์ดังกล่าวได้แก่กรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

1. เมื่อปรากฏว่าพยานบุคคลซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงคำเบิกความของพยานนั้นเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง⁴

² คำพิพากษาของศาลย่อมถึงที่สุด หรือมีสภาพเด็ดขาดตามกฎหมายในทางรูปแบบในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) เมื่อคำพิพากษานั้นเป็นคำพิพากษาของศาลสูงสุด หรือเป็นคำพิพากษาของศาลฎีกา
- (2) ถ้าคำพิพากษานั้นมิใช่คำพิพากษาของศาลฎีกา คำพิพากษานั้นย่อมถึงที่สุด

ก. เมื่อล่วงพ้นระยะเวลาที่อาจอุทธรณ์ หรือฎีกาได้โดยไม่มีกรอุทธรณ์หรือฎีกาคัดค้านคำพิพากษานั้น หรือ

ข. เมื่อมีการสละสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกา กล่าวคือ เมื่อได้อุทธรณ์หรือฎีกาไว้แล้วแต่ต่อมาได้มีการถอนอุทธรณ์หรือฎีกานั้นเสีย แต่การที่จำเลยได้ยื่นคำร้องและให้ถ้อยคำว่าไม่ขออุทธรณ์ คำพิพากษาศาลชั้นต้น มิถือว่าเป็นการสละสิทธิอุทธรณ์ จำเลยยื่นอุทธรณ์ในภายหลังได้

ค. เมื่อมีการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกา แต่อุทธรณ์หรือฎีกานั้นไม่เป็นอุทธรณ์หรือฎีกาที่ชอบด้วยกฎหมาย

ในกรณีที่มีการยกอุทธรณ์หรือฎีกา คำพิพากษาของศาลย่อมถึงที่สุดตั้งแต่วันที่ศาลสั่งยกอุทธรณ์หรือฎีกา

³ โทษที่ศาลลงแก่ผู้เสียหายที่จะนำมาขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ จะต้องเป็นโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 รวมตลอดไปถึงวิธีการสำหรับเด็กด้วย โทษนอกเหนือจากนี้ไม่สามารถจะมาขอรื้อฟื้นได้

⁴ พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 5 (1)

หลักเกณฑ์ประการแรก กฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนสามารถเข้าใจได้ง่าย ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าพยานบุคคลซึ่งได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดภายในภายหลังแสดงว่า คำเบิกความของพยานนั้นเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริงนั้น จะต้องเป็นพยานบุคคลซึ่งศาลเชื่อถือและได้อาศัยเป็นหลักในการพิพากษาลงโทษจำเลยในคดีอันถึงที่สุดที่จะนำมาร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ จึงจะเข้าหลักเกณฑ์ประการแรกนี้⁵

ดังนั้นถ้าเป็นพยานเบิกความเท็จในข้อปลีกย่อย หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริงในรายละเอียดที่จะชี้ให้เห็นว่าผู้ขอรื้อฟื้นนั้นไม่ได้กระทำความผิด ย่อมไม่อาจจะพิพากษาลบคำพิพากษาเดิมได้ เช่น ได้ความว่าเพียงแต่ให้การสองคราวขัดกัน ต้องเป็นเท็จคราวหนึ่งย่อมจะยังไม่พอที่จะฟังว่าคราวที่ฟ้องนี้เป็นเท็จ ดังนั้นจะนำเหตุการณ์เช่นนี้มาร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ไม่ได้

จึงเห็นได้ชัดว่ากรณีที่จะขอรื้อฟื้นในปัญหานี้ได้ จะต้องได้มีการดำเนินคดีกับพยานในเรื่องการเบิกความเท็จก่อน จะขอรื้อฟื้นโดยไม่มีคำพิพากษาศาลก่อนว่าพยานได้เบิกความเท็จย่อมใช้ไม่ได้ และข้อสำคัญคำพิพากษาที่วินิจฉัยว่าพยานเบิกความเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริงนั้นจะต้องถึงที่สุดแล้วมิใช่อยู่ในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา หากยังอยู่ในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกาแล้วมาร้องขอให้รื้อฟื้นก่อนเพื่อรอคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา เมื่อถึงที่สุดแล้วจึงดำเนินคดีรื้อฟื้นต่อไปภายหลังย่อมไม่ชอบ เพราะเป็นการผิดขั้นตอนของคำร้องขอรื้อฟื้น ด้วยขาดองค์ประกอบของกฎหมายในมาตรา 5 (1) ที่จะต้องมีคำพิพากษาแสดงว่าพยานเบิกความเท็จและคดีถึงที่สุดก่อนจึงจะร้องรื้อฟื้นได้⁶

ในข้อนี้นับว่ามีขั้นตอนการทำงานอย่างมาก และต้องใช้เวลางานนานพอสมควร กล่าวคือ ผู้ที่จะมาร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ต้องฟ้องพยานฐานเบิกความเท็จเป็นคดีอาญาก่อน หรือฟ้องเพื่อแสดงให้เห็นว่าพยานที่ให้การไปในคดีก่อนนั้น ไม่ถูกต้องตรงกับความจริง ในการฟ้องและพิสูจน์คดีฐานเบิกความเท็จนี้ ต้องใช้ความสามารถในการดำเนินคดีและใช้เวลาในการต่อสู้คดีอย่างยาวนาน โดยอาจจะมีการต่อสู้คดีกันถึงอีก 3 ศาล หรือ 6 ศาลแล้วแต่กรณี เช่นนี้กว่าจะมีการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาก็ต้องต่อสู้คดีกันเป็นเวลานานมาก และเมื่อผ่านขั้นตอน

⁵ ชिरะ อุเจริญ. “การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่” วารสารอัยการ. ปีที่ 8, ฉบับที่ 96. ธันวาคม 2528, หน้า 22-23.

⁶ จิตติ เจริญถ้ำ. “การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่” วารสารอัยการ. ปีที่ 14, ฉบับที่ 161. กรกฎาคม 2534, หน้า 39 – 40.

ของการพิสูจน์ พยานหลักฐานเดิมแล้วก็จะต้องมาผ่านขั้นตอนของการรื้อฟื้นคดีอาญาอีก⁷ ดังนั้นเมื่อจะร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาอาจจะเปลี่ยนใจไปก่อนแล้วก็ได้⁸

2. เมื่อปรากฏว่าพยานหลักฐานอื่นนอกจากพยานบุคคลตาม (1) ซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิจารณาพิพากษาคดีจนถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่าเป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง⁹

หลักเกณฑ์ประการที่สอง มีหลักเกณฑ์คล้ายกับประการแรกเพียงแต่เป็นพยานหลักฐานอื่นมิใช่พยานบุคคลซึ่งก็ได้แก่พยานเอกสารหรือพยานวัตถุนั่นเอง¹⁰ ขั้นตอนที่จะขอรื้อฟื้นได้ในเรื่องนี้จะต้องมีการดำเนินคดีเกี่ยวกับการปลอมหรือเป็นเท็จจนถึงที่สุดเสียก่อนเช่นเดียวกัน คำว่า

⁷ จากคำกล่าวของนายสวัสดิ์ คำประกอบ ในรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2525 ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า “...เมื่อพิจารณาศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ แล้วในที่สุดเมื่อศาลฎีกาได้ตัดสินถึง 3 ศาลแล้วก็ยังเป็นอันสิ้นสุดเพียงแค่นั้น เราถือว่าคำพิพากษาของศาลฎีกานั้นเป็นที่สุดแล้วเป็นของที่ถูกต้อง แต่เมื่อมีกฎหมายฉบับนี้ออกมาหรือฟื้นได้ใหม่นั้น มันไม่แค่ 3 ศาลเท่านั้นครับ มันจะกลายเป็นอีก 4 ศาล รวมความคืออาญาทุกคดีที่ไปสู่ศาลนั้นจะต้องมีการพิจารณากันถึง 7 ศาล กระผมขอขำทำนุประชันด้วยความเคารพว่าทำไมจึง 7 ศาลครับ เมื่อศาลฎีกาได้ตัดสินคดีใดเสร็จเด็ดขาดไปแล้ว จำเลยผู้ที่ต้องโทษโดยคำพิพากษาของศาลฎีกานั้น มีสิทธิที่จะยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นเพื่อรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามกฎหมายที่ได้วางไว้อีก 1 ศาล และเมื่อศาลชั้นต้นได้สวนคำร้องของการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เสร็จเด็ดขาดไปแล้ว ศาลชั้นต้นจะวินิจฉัยชี้ขาดไม่ได้ ศาลชั้นต้นจะต้องยื่นรวบรวมหลักฐานพยานในการยื่นคำร้องนั้นไปยังศาลอุทธรณ์ให้ชี้ขาดศาลอุทธรณ์ตรวจสำนวนเสร็จเด็ดขาดแล้วก็ชี้ขาดลงมาเป็น 2 ศาล เมื่อศาลอุทธรณ์ชี้ขาดมาว่าให้ยกขึ้นมาพิจารณาใหม่ได้ ก็ให้ศาลชั้นต้นเริ่มกระบวนการพิจารณาสืบเสาะพยานหลักฐานกันใหม่อีกครั้งหนึ่งก็จะเสร็จสิ้นก็เดือนกุมภาพันธ์เป็นศาลที่ 3 เมื่อศาลชั้นต้นวินิจฉัยพิจารณาเสร็จเด็ดขาดเป็นศาลที่ 3 แล้วตัดสินไม่ได้ครับต้องส่งไปให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณีเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดพิพากษาเป็นศาลที่ 4 รวมความว่าการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่นั้นจะต้องพิจารณาคดีกันใหม่อีก 4 ศาล เดิมนะ 3 ศาล เป็น 7 ศาล”

⁸ คำพิพากษาที่แสดงว่าคำเบิกความของพยานเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริงนั้นน่าจะจำกัดเฉพาะที่จะชี้ให้เห็นว่าผู้นั้นมิได้กระทำความผิด เช่น ความจริงพยานเห็นเหตุการณ์แต่เบิกความว่าไม่เห็น (ฎีกาที่ 582, 583/2503 2503 ฎ. 627) หรือมีความเห็นอย่างหนึ่งแต่เบิกความว่ามีความเห็นอีกอย่างหนึ่ง (ฎีกาที่ 410/2474 15ธศ. 465) หรือคนอื่นมาเบิกความแทนพยานที่รู้เห็นซึ่งไม่ได้มาเบิกความว่าได้รู้เห็นตามที่พยานได้รู้เห็นมา (ฎีกาที่ 262, 263 / 246, 2 ธศ. 454 , ที่ 561/2508 2508 ฎ. 777) เหล่านี้เป็นความผิดฐานเบิกความเท็จ ซึ่งเป็นประเด็นโดยตรงที่จะชี้ให้เห็นว่าผู้ที่ขอรื้อฟื้นคดีอาญานั้นไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด จึงจะทำการรื้อฟื้นได้

⁹ พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 5 (2)

¹⁰ ชีระ อุ่เจริญ. “การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่” วารสารอัยการ. ปีที่ 8, ฉบับที่ 96.

“ปลอมหรือเป็นเท็จ” ซึ่งมีใช้ปลอมแต่อย่างเดียว แม้เอกสารนั้นจะไม่ปลอมแต่เป็นการทำพยานเท็จด้วยผู้มีอำนาจทำเอกสารนั้นแก่เอกสารเอง จนเป็นเอกสารเท็จแต่ไม่ปลอม หากมีคำพิพากษาถึงที่สุดชี้ลงไปเช่นนี้ แม้จะยกฟ้องในเรื่องปลอม เมื่อชี้ลงไปในลักษณะของเอกสารเท็จย่อมนำมาเป็นเหตุให้ขอรื้อฟื้นคดีอาญาได้

อย่างไรก็ตาม คำพิพากษาที่ถึงที่สุดซึ่งแสดงว่าพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จจะต้องเป็นประเด็นโดยตรงที่จะชี้ให้เห็นว่าการปลอม หรือเป็นเท็จเป็นเรื่องที่ผู้รื้อฟื้นคดีไม่มีความผิดในทางอาญา ถ้าไม่ใช่ประเด็นโดยตรงที่จะชี้ให้เห็นว่าไม่ผิดแล้ว จะนำมาขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ไม่ได้

ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลที่มาจากมาตรา 13 ว่า ศาลในคดีรื้อฟื้นนี้จะต้องชี้ลงไปว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดใดคดีเดิมมิได้กระทำความผิด จึงจะพิพากษายกคำพิพากษาเดิมและพิพากษาใหม่ว่าบุคคลนั้นมิได้กระทำความผิดได้ ดังนั้น พยานปลอมหรือเป็นเท็จหรือไม่ตรงต่อความจริงจะต้องเป็นประเด็นโดยตรงที่จะชี้ให้เห็นว่าผู้รื้อฟื้นคดีนั้นมิได้กระทำความผิด จึงจะนำมาขอรื้อฟื้นคดีได้¹¹

3. เมื่อปรากฏว่ามีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดีซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุดนั้น จะแสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้น มิได้กระทำความผิด¹²

หลักเกณฑ์ประการนี้นับว่าเป็นปัญหาอย่างมากว่า “พยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดี” หมายถึงอะไร ในเรื่องนี้เห็นว่าเป็นการยากที่จะวางหลักเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัวจะต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงเป็นเรื่องๆไป ผู้ที่ยื่นคำร้องโดยอ้างเหตุนี้มักจะถูกศาลสั่งยกคำร้องเสมอ โดยวินิจฉัยว่าข้อเท็จจริงที่ผู้ร้องกล่าวอ้างในคำร้องมิใช่พยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดี เช่น ในคดีเดิมอันถึงที่สุดนั้นศาลได้พิพากษาลงโทษนาย ก จำเลยว่ากระทำความผิดตามฟ้องฐานฆ่า นาย ข โดยเจตนา ต่อมาตำรวจจับนาย ค ได้เมื่อนาย ค ถูกฟ้อง ศาลได้พิพากษาคดีถึงที่สุดว่านาย ค กระทำความผิดตามฟ้องฐานฆ่า นาย ข โดยเจตนา ปรากฏว่านาย ก และนาย ค ไม่ได้ร่วมกันฆ่า นาย ข กรณีเช่นนี้นาย ก หรือบุคคลอื่นที่มีสิทธิยื่นคำร้องแทนนาย ก ได้ตามกฎหมายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลรื้อฟื้นคดีเดิมอันถึงที่สุดขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่ได้โดยอ้างเหตุในประการ

¹¹ จิตติ เจริญถ้ำ. “การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่” วารสารอัยการ. ปีที่ 14, ฉบับที่ 161. กรกฎาคม 2534, หน้า 40.

¹² พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 5 (3)

ดังกล่าวได้¹³

หลักการขอหรือฟื้นในข้อนี้ย่อมเป็นข้อเท็จจริงซึ่งตรงกับคดีนี้ เพียงแต่เป็นกรณีศาลชั้นต้น และศาลอุทธรณ์พิพากษาขึ้นตามกันมา โดยยกคำร้องเสียเท่านั้น ทำให้คดีถึงที่สุดไม่อาจจะฎีกาต่อมาได้ ศาลฎีกาจึงไม่ได้ชี้ประเด็นลงไปว่าข้อเท็จจริงตามที่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์วินิจฉัยนั้นจะเป็นหลักฐานใหม่อันชัดแจ้ง และสำคัญแก่คดีที่จะฟังว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ กรณีอย่างไรเรียกว่าพยานหลักฐานใหม่นั้นคงจะต้องเทียบกับ คำว่า “พยานหลักฐานใหม่” ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 147 ซึ่งบัญญัติว่า “เมื่อมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีแล้ว ห้ามมิให้มีการสอบสวนเกี่ยวกับบุคคลนั้นในเรื่องเดียวกันนั้นอีก เว้นแต่จะได้พยานหลักฐานใหม่อันสำคัญแก่คดีซึ่งจะทำให้ศาลลงโทษผู้ต้องหาได้”

ในปัญหาเรื่องพยานหลักฐานใหม่นี้ ศาสตราจารย์คณิง ภาไชย ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“การใดจะเป็นหลักฐานเดิมหรือหลักฐานใหม่ น่าจะพิจารณาอำนาจของพนักงานสอบสวนตามมาตรา 131 ซึ่งบัญญัติว่า “ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถทำได้ .....” กล่าวคือ ถ้าในขณะที่ทำการสอบสวนพนักงานสอบสวนได้พยายามรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถทำได้แล้ว แต่คงได้หลักฐานเพียงเท่าที่ปรากฏ ดังนี้หากภายหลังคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี มีพยานหลักฐานอีกอย่างหนึ่งเกิดขึ้น พยานหลักฐานที่ปรากฏขึ้น น่าจะถือว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่”

และอีกตอนหนึ่งว่า

“ แต่ถ้าพยานหลักฐานทั้งหมดปรากฏแก่พนักงานสอบสวน ในขณะที่ทำการสอบสวนแต่เดิมแล้ว หรือพนักงานสอบสวนอยู่ในวิสัยที่จะรวบรวมพยานหลักฐานอันสำคัญขึ้นได้ขณะนั้น แต่พนักงานสอบสวนคงสอบสวนมาแต่เพียงบางส่วน หรือไม่รวบรวมจนถึงที่สุด หากต่อมาพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจที่จะนำพยานหลักฐานที่เหลือ หรือที่ควรรวบรวมไว้แต่เดิมมาถือเป็นพยานหลักฐานใหม่ ”

โดยได้ยกอุทธรณ์ว่า

“ ในคดีฆ่าคนตาย เจ้าพนักงานเก็บมิดที่ใช้ฆ่าผู้ตายในที่เกิดเหตุ มีพยานบุคคลหลายคนยืนยันว่า จำได้ว่ามิดของกลางเป็นของผู้ต้องหา แต่พนักงานอัยการไม่ฟ้อง เพราะไม่เชื่อว่าเป็นมิดของผู้ต้องหา ดังนี้ แม้พนักงานสอบสวนจะส่งมิดของกลางไปพิสูจน์ลายนิ้วมือว่าเป็นลายนิ้วมือ

¹³ ชีระ อุเจริญ. “ การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ” วารสารอัยการ. ปีที่ 8, ฉบับที่ 96.

ของผู้ต้องหาก็ตาม ก็ไม่ถือว่าผลการพิสูจน์ลายนิ้วมือเป็นหลักฐานใหม่ เพราะพนักงานสอบสวนอยู่ในฐานะที่จะทำการพิสูจน์ลายนิ้วมือได้ก่อนแล้ว ในขณะที่ทำการสอบสวนแต่ต้น ”

อย่างไรก็ตาม หากยังจับตัวผู้ต้องหาไม่ได้ แต่อัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องเพราะหลักฐานไม่พอ ต่อมาเมื่อจับผู้ต้องหาได้ ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพและนำชี้ที่เกิดเหตุเป็นที่น่าเชื่อว่าเป็นความจริง คำรับสารภาพและชี้ที่เกิดเหตุนั้นย่อมเป็นพยานหลักฐานใหม่อันสำคัญ แก่คดีที่ศาลลงโทษได้ และพนักงานอัยการยอมฟ้องได้

ในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่นี้ จะต้องได้ความว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่ในทำนองเดียวกันดังกล่าวนั้น ข้อสำคัญนอกจากจะต้องได้ความว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่แล้ว กฎหมายยังบัญญัติหลักเน้นชัดเพิ่มเติมอีกว่าพยานหลักฐานใหม่ต้อง “ชัดแจ้งและสำคัญแก่คดี” ซึ่งข้อนี้มีความสำคัญอย่างมาก เพราะพยานหลักฐานใหม่จะมีลักษณะไม่คลุมเครือ ต้องมีความ “ชัดแจ้ง” ที่เห็นได้ว่าเป็นพยานใหม่จริงๆ ไม่ใช่เป็นพยานที่รู้ว่ามีอยู่แล้ว แต่ไม่นำเข้าสืบเอง ต่อมาจะอ้างว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่นั้นไม่ได้ เพราะเห็นพยานที่มีอยู่แล้ว ย่อมไม่ “ชัดแจ้ง” เพียงพอที่จะทำให้คดีเชื่อถือได้

นอกจาก “ชัดแจ้ง” แล้วยังต้องมีความ “สำคัญแก่คดี” ซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุดนั้น จะแสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นมิได้กระทำความผิด ” ซึ่งถือว่าเป็นเหตุจูงใจที่ขยายความสำคัญของพยานหลักฐานใหม่ออกไป ดังนั้นถ้าเป็นพยานหลักฐานใหม่แต่ไม่ชัดแจ้ง หรือไม่ใช่ข้อสำคัญของคดีย่อมไม่อาจจะยกเป็นข้ออ้างขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้

กรณีจึงเห็นได้ว่าผู้ขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่นั้นมีเงื่อนไขมาก ต้องอาศัยขั้นตอนและข้อพิจารณาที่เคร่งครัดและจำกัดมาก

1.2 ผู้มีสิทธิและผู้มีอำนาจขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

เนื่องจากตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2526 ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้ที่จะมาขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ไว้ในมาตรา 247 และได้บัญญัติเกี่ยวกับรายละเอียดในการที่บุคคลดังกล่าวจะมาขอรื้อฟื้นไว้ในพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 6 อันจะได้ศึกษาในรายละเอียดต่อไป

1.2.1 ผู้มีสิทธิขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

บุคคลผู้มีสิทธิจะยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นได้นั้น ตามพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดตัวบุคคลไว้ตามมาตรา 6 บัญญัติว่า บุคคลดังต่อไปนี้มีสิทธิยื่นคำร้อง

- (1) บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด
- (2) ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล กรณีที่บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นเป็นผู้เยาว์ หรือคนไร้ความสามารถ
- (3) ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่นของนิติบุคคลในกรณีที่นิติบุคคลนั้นต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด
- (4) ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยา ของบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดซึ่งถึงแก่ความตายก่อนที่จะมีการยื่นคำร้อง

นอกจากนี้ตามมาตรา 19 ยังบัญญัติว่า เมื่อบุคคลผู้ต้องรับโทษทางอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด ได้ยื่นคำร้องแล้วถึงแก่ความตาย ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาของผู้ยื่นคำร้องนั้นจะดำเนินคดีต่างผู้ตายต่อไปได้ ในกรณีที่ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาของบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดเป็นผู้ยื่นคำร้องตามมาตรา 6 (4) เมื่อผู้ยื่นคำร้องนั้นถึงแก่ความตาย ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาของบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดซึ่งยังมีชีวิตอยู่จะดำเนินคดีต่างผู้ตายต่อไปก็ได้ บทมาตรานี้ทำให้เห็นได้ว่าเป็นบทบัญญัติในเรื่องการรับมรดกความ ซึ่งจำต้องเอาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 42 , 43 , 44 มาใช้ภายในกำหนดระยะเวลาหนึ่งปี ในการรับมรดกความ

- (5) หน่วยงานซึ่งได้รับแต่งตั้งจากผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญา ขอให้พิจารณาใหม่ตามมาตรา 6 (1) (2) (3) (4)

1.2.2 ผู้มีอำนาจขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทย

บุคคลผู้มีสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นได้นั้น ตามพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดตัวบุคคลไว้ตามมาตรา 6 บัญญัติว่า บุคคลดังต่อไปนี้มีสิทธิยื่นคำร้อง... (5) พนักงานอัยการ ในกรณีที่

พนักงานอัยการมิได้เป็นโจทก์ในคดีเดิม¹⁴

นอกจากนี้ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ให้สิทธิพนักงานอัยการยื่นคำร้องขอหรือฟ้องคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามมาตรา 7 “ภายใต้บังคับมาตรา 6 (5) พนักงานอัยการในกรณีที่พนักงานอัยการมิได้เป็นโจทก์ในคดีเดิม พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องเมื่อเห็นสมควร หรือเมื่อบุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 6 (1) (2) (3) หรือ (4) ร้องขอก็ได้ และเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐานให้พนักงานอัยการ มีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”

บทบัญญัติตามมาตราดังกล่าวนี้ เป็นอำนาจของพนักงานอัยการในการยื่นคำร้องขอหรือฟ้องคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในกรณีต่อไปนี้

ก) กรณีที่พนักงานอัยการมิได้เป็นโจทก์ในคดีเดิม พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องเมื่อเห็นสมควรก็ได้ ซึ่งตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ให้อำนาจในการยื่นคำร้องขอหรือฟ้องไว้

ข) กรณีเมื่อบุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 6 (1) ผู้ต้องรับโทษ (2) ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาลในกรณีที่บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เป็นผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถ (3) ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่นของนิติบุคคลในกรณีนิติบุคคลนั้นต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด (4) ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามเษกหรือภริยาของบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดถึงแก่ความตายก่อนที่จะมีการยื่นคำร้อง ร้องขอให้พนักงานอัยการเป็นผู้ยื่นคำร้องขอหรือฟ้อง

พนักงานอัยการมีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐาน ซึ่งหมายความว่ารวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ไม่ต้องให้พนักงานสอบสวนดำเนินการ แต่พนักงานอัยการทำการสอบสวนเองได้ ซึ่งเมื่อพนักงานอัยการรวบรวมพยานหลักฐานแล้ว ก็เป็นอำนาจของพนักงานอัยการที่จะสั่งดำเนินคดีหรือฟ้องหรือไม่ก็ได้แล้วแต่ดุลพินิจของพนักงานอัยการ¹⁵

¹⁴ จากคำกล่าวของนายอัครวิทย์ สุมาวงศ์ ในรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2525 ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า “... อัยการจะยื่นคำร้องได้ตามมาตรา 6 พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องขอหรือฟ้องคดีได้เฉพาะในกรณีที่พนักงานอัยการมิได้เป็นโจทก์แต่คดีเดิม มาตรา 6 (5) ซึ่งหมายความว่าอัยการนั้นจะยื่นคำร้องขอให้ฟ้องคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ เฉพาะกรณีที่ราษฎรเท่านั้นเป็นโจทก์จึงจะยื่นคำร้องได้”

¹⁵ สุพร อิศรเสนา. การขอพิจารณาคดีใหม่ พรบ.รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ การทำหนังสือทูลเกล้าถวายฎีกา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2540 , หน้า 108-109.

1.3 กระบวนการร้องขอหรือฟ้องคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

เมื่อผู้ร้องได้ยื่นคำร้องและศาลทำการไต่สวนแล้วส่งรับคำร้องนั้นไว้พิจารณา ก่อนสืบพยานผู้ร้องศาลต้องแจ้งวันนัดสืบพยานผู้ร้องไปให้พนักงานอัยการและโจทก์ในคดีเดิมทราบ ถ้าในชั้นแรกพนักงานอัยการและโจทก์ในคดีเดิมยังมิได้รับสำเนาคำร้องก็ให้ส่งสำเนาคำร้องไปให้ด้วย พนักงานอัยการและโจทก์ในคดีมีสิทธิคัดค้านได้ และเมื่อศาลสืบพยานผู้ร้องเสร็จแล้วพนักงานอัยการหรือโจทก์ในคดีเดิมมีสิทธินำพยานของตนเข้าสืบได้ และหากศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม จะเรียกพยานที่ผู้ร้องหรือพนักงานที่ผู้ร้องหรือพนักงานอัยการหรือโจทก์ในคดีเดิมนำสืบแล้วมาสืบเพิ่มเติมหรือจะเรียกพยานอื่นมาสืบก็ได้ ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

เมื่อการพิจารณาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่เสร็จแล้ว ถ้าคำพิพากษานั้นเป็นคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องดำเนินการพิจารณาพิพากษา ถ้าเห็นว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษในคดีเดิมเป็นผู้กระทำความผิดให้พิพากษายกคำร้อง แต่ถ้าเห็นว่ามิได้กระทำความผิด ก็ให้พิพากษายกคำพิพากษาคดีเดิมและพิพากษาใหม่ว่า บุคคลนั้นมิได้กระทำความผิด

การคำพิพากษาในคดีรื้อฟื้น

(1) ศาลที่ทำคำพิพากษาในคดีรื้อฟื้นนั้นมิใช่เป็นศาลชั้นต้นซึ่งทำการพิจารณาคดีเสมอไป ทั้งนี้เพราะมาตรา 13 ได้แยกกระบวนการที่จะทำคำพิพากษาไว้เป็นสองกรณี โดยให้ดูคำพิพากษาในคดีเดิมเป็นสำคัญ กล่าวคือถ้าคำพิพากษาในคดีเดิมเป็นคำพิพากษาของศาลชั้นต้นก็ให้ศาลชั้นต้นทำการพิจารณาคดีนั้นทำการพิพากษาต่อไป แต่ถ้าคำพิพากษาถึงที่สุดคดีเดิมเป็นคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ศาลชั้นต้นที่พิจารณาคดีรื้อฟื้นนั้นจะทำคำพิพากษาไม่ได้ จะต้องทำความเห็นส่งสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา¹⁶ เป็นผู้ทำคำพิพากษาแล้วแต่กรณี

การทำความเห็นตามมาตรา 13 นี้ ไม่น่าจะอยู่ในบังคับแห่งมาตรา 9 วรรคท้าย ที่ให้ผู้พิพากษาหรือตุลาการศาลทหารคนเดียวทำได้ เพราะมาตรา 9 เป็นบทบัญญัติในชั้นไต่สวน แต่มาตรา 13 นี้เป็นเรื่องในชั้นพิจารณาพิพากษาคดีซึ่งแยกออกมาจากกันอย่างชัดเจน ทั้งการทำความเห็นเช่นนี้ก็มิได้อยู่ในอำนาจของผู้พิพากษาคนเดียวตามมาตรา 21 และ 22 แห่งพระธรรมนูญ

¹⁶ อนึ่งคำว่าศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาในคดีรื้อฟื้นนี้ หมายถึง ศาลทหารกลางและศาลทหารสูงสุดด้วย ดังนั้นถ้าศาลที่พิจารณาคดีรื้อฟื้นนั้นเป็นศาลทหารหรือศาลยุติธรรมที่ทำการพิจารณาคดีรื้อฟื้นในฐานะศาลทหารตามมาตรา 8 วรรคท้าย การทำความเห็นและส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาตามมาตรา 13 (2) นี้ จึงน่าจะต้องหมายถึงการส่งไปยังศาลทหารกลาง หรือศาลทหารสูงสุดแล้วแต่กรณี

ศาลยุติธรรมด้วย ดังนั้นจึงน่าจะต้องทำโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการศาลทหารที่ครบองค์คณะของศาลนั้น

(2) สาระสำคัญของคำพิพากษาในคดีรื้อฟื้นนั้นย่อมต้องเป็นไปตามมาตรา 13 และ 14 ว่าบุคคลดังกล่าวมิใช่ผู้กระทำความผิด¹⁷ กล่าวคือถ้าศาลเห็นว่าบุคคลผู้ต้องโทษในคดีเดิมเป็นผู้กระทำผิดจริง ก็ต้องพิพากษายกคำร้องขอให้รื้อฟื้นเสีย แม้จะปรากฏเหตุยกเว้นโทษหรือลดหย่อนอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยก็ตาม แต่ถ้าเห็นว่าผู้ต้องโทษในคดีเดิมมิได้กระทำความผิดก็ต้องพิพากษายกคำพิพากษาเดิมและพิพากษาใหม่ว่าบุคคลนั้นมิได้กระทำความผิด

ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่าผู้ต้องโทษในคดีเดิมไม่มีความผิดนี้เอง ศาลจะต้องดูต่อไปว่าผู้ร้องขอให้รื้อฟื้นได้ขอค่าทดแทนการที่ถูกลงโทษไปในคดีก่อน หรือขอรับสิทธิอย่างอื่นที่เสียไปคืนด้วยหรือไม่ ถ้าไม่มีการขอมาศาลก็จะไม่กำหนดค่าทดแทน หรือมีคำสั่งเกี่ยวกับการขอรับสิทธิคืนให้ แต่ถ้ามีการขอมาศาลจะต้องกำหนดหรือมีคำสั่งในเรื่องดังกล่าวให้ด้วย โดยถือหลักว่าจะกำหนดให้ได้ไม่เกินคำขอ และไม่เกินขอบเขตที่กำหนดไว้ในมาตรา 14 ด้วย

(3) ค่าทดแทนตามมาตรา 14 นี้ ศาลจะกำหนดให้พนักงานอัยการหรือโจทก์ในคดีเดิมหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายให้ผู้ต้องโทษไม่ได้ ในทางปฏิบัติศาลคงเพียงแต่กำหนดจำนวนค่าทดแทนให้ไว้ลอยๆเท่านั้น ส่วนผู้ที่จ่ายค่าทดแทนนั้นย่อมเป็นไปตามที่มาตรา 17 กำหนดไว้แล้วว่า ให้กระทรวงการคลังจ่ายค่าทดแทนตามจำนวนที่ระบุไว้ในคำพิพากษานั้น ถ้าผู้มีสิทธิได้รับค่าทดแทนถึงแก่ความตายก่อนที่จะได้รับค่าทดแทน ก็ให้กระทรวงการคลังจ่ายค่าทดแทนให้แก่ทายาท¹⁸

เมื่อศาลได้พิพากษาอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 13 แล้วพนักงานอัยการผู้ร้องหรือโจทก์ในคดีเดิม ซึ่งเป็นคู่ความมีสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาได้ โดย

(1) ถ้าคำพิพากษานั้นเป็นคำพิพากษาของศาลชั้นต้นก็มีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด

(2) ถ้าคำพิพากษานั้นเป็นของศาลอุทธรณ์ ก็มีสิทธิฎีกาต่อศาลฎีกา (มาตรา 15) การร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาชั้นพิจารณาใหม่นั้น ผู้ต้องรับโทษอาญาคนหนึ่งในคดีหนึ่งให้ยื่นได้เพียงครั้งเดียว (มาตรา 18) ซึ่งหมายความว่าคำร้องในเรื่องนี้ให้ผู้ต้องรับโทษโดยคำพิพากษาคนหนึ่งในคดีมีสิทธิยื่นคำร้องได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้นถ้าหากยื่นแล้วศาลสั่งยกคำร้อง เพราะคำร้องไม่บรรยาย

¹⁷ ฎีกาที่ 6883 / 2542 คำพิพากษาศาลฎีกาประจำปี 2542 เล่ม 10. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาโครงการฝ่ายวิชาการกระทรวงยุติธรรม, 2542, หน้า 178-179.

¹⁸ จริญ ภัคดิธนากุล. “การรื้อฟื้นคดีอาญาชั้นพิจารณาใหม่,” ดุลพาท. ปีที่ 30, ฉบับที่ 2, มีนาคม – เมษายน 2526, หน้า 53-54.

ให้เข้าองค์ประกอบในเหตุใดเหตุหนึ่งตามที่ระบุไว้ในมาตรา 5 ผู้ต้องรับโทษจะยื่นใหม่อีกแม้จะยกเหตุตามมาตรา 5 ข้อใดข้อหนึ่ง ก็น่าจะไม่ได้ เพราะถือว่าศาลได้วินิจฉัยคำร้องนั้นแล้ว ทำนองเดียวกับฟ้องที่ไม่ครบองค์ประกอบความผิด และศาลพิพากษายกฟ้องไปแล้วโจทก์จะนำมาฟ้องใหม่ไม่ได้ถือว่าเป็นฟ้องซ้ำ¹⁹

1.4 ผลของการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

จากการร้องขอให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ และในที่สุดปรากฏว่าศาลได้เปลี่ยนแปลงคำพิพากษาใหม่โดยพิพากษาในคดีหลังที่ขอรื้อฟื้นนั้นว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดตามฟ้อง การกำหนดค่าทดแทนให้ศาลกำหนดได้ไม่เกินจำนวนตามคำร้องขอที่ระบุไว้ในคำร้องตามมาตรา 8

ตามมาตรา 8 วรรคสอง...และถ้าผู้ร้องประสงค์จะขอค่าทดแทนเพื่อการที่บุคคลใดต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด หรือขอรับสิทธิที่บุคคลนั้นเสียไป อันเป็นผลโดยตรงจากคำพิพากษานั้นคืน ให้ระบุงการขอค่าทดแทนหรือขอรับสิทธิคืนไว้ในคำร้องนั้นด้วย ค่าขอค่าทดแทนหรือขอรับสิทธิคืนนั้นมีให้เรียกค่าธรรมเนียมศาล

นอกจากนี้ตามมาตรา 13 วรรคสอง ในกรณีที่มิใช่คำขอค่าทดแทนหรือขอรับสิทธิคืนตามมาตรา 8 วรรคสอง เมื่อศาลตาม (1) หรือ (2) พิพากษาว่าบุคคลนั้นมีได้กระทำความผิด ให้ศาลกำหนดค่าทดแทนหรือมีคำสั่งเกี่ยวกับการขอสิทธิคืนด้วย

ส่วนมาตรา 14 เป็นหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าทดแทนโดยให้ศาลเป็นผู้กำหนด ดังนี้

1. กรณีถ้าต้องรับโทษริบทรัพย์สิน ให้ได้รับทรัพย์สินที่ถูกริบนั้นคืน เว้นแต่

ก. ทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่กฎหมายบัญญัติว่าให้ริบ ไม่ว่าจะเป็นอย่างผู้กระทำความผิดและมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ก็ตาม

ข. กรณีถ้าไม่สามารถคืนทรัพย์สินที่ถูกริบนั้นได้ ให้ได้รับชดใช้ราคาของทรัพย์สินนั้น โดยถือราคาขณะที่ศาลพิพากษาคดีรื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่

ค. ถ้าทรัพย์สินที่ถูกริบเป็นเงินให้ได้รับเงินจำนวนนั้นคืน โดยศาลจะคิดดอกเบี้ยได้ในอัตราร้อยละสิบห้าต่อปีของจำนวนเงินนั้น นับแต่วันริบจนถึงวันที่ศาลเห็นสมควรกำหนดก็ได้

¹⁹ อ่ำไพ วิจิตรเวชการ. “ การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ” บทบัญญัติ. ปีที่ 41, ฉบับที่ 3-4. 2527, หน้า 369-370.

2. ถ้าต้องรับโทษปรับและได้ชำระค่าปรับต่อศาลแล้ว ให้ได้รับเงินค่าปรับคืน โดยศาลจะคิดดอกเบี้ยให้อัตราร้อยละสิบห้าต่อปีของจำนวนเงินค่าปรับ นับตั้งแต่วันชำระค่าปรับ จนถึงวันที่ศาลเห็นสมควรกำหนดก็ได้

3. ถ้าต้องโทษกักขังหรือกักขังแทนค่าปรับหรือจำคุก ให้ได้รับค่าทดแทนเป็นเงินโดยคำนวณจากวันที่ถูกกักขัง หรือถูกจำคุกในอัตราที่กำหนดไว้สำหรับการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา

4. ถ้าต้องรับโทษประหารชีวิตและถูกประหารชีวิตแล้ว ให้กำหนดค่าทดแทนเป็นจำนวนเงินไม่เกินสองแสนบาท

5. ถ้าถูกใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแทนการลงโทษอาญา ให้ศาลกำหนดค่าทดแทนให้ตามที่เห็นสมควร

6. การสั่งให้ได้รับสิทธิคืนตามคำขอที่ระบุไว้ในคำร้องตามมาตรา 8 ถ้าไม่สามารถคืนสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด เช่นว่านั้นได้ ให้ศาลกำหนดค่าทดแทนเพื่อสิทธินั้นให้ตามที่เห็นสมควร²⁰

ในการจ่ายเงินค่าทดแทนนั้น กระทรวงการคลังเป็นผู้จ่ายเงินค่าทดแทนให้กับผู้ร้องขอ หรือพิน ถ้าผู้มีสิทธิรับค่าทดแทนถึงแก่ความตายก่อนที่จะได้รับเงินค่าทดแทนก็จ่ายให้กับทายาท การที่ทายาทมีสิทธิได้รับค่าทดแทนจึงอาจถือได้ว่าเป็นมรดก ซึ่งทายาทที่จะขอรับอาจต้องร้องขอตั้งผู้จัดการมรดก กฎหมายมุ่งในเรื่องการจ่ายเงินค่าทดแทนให้ทายาท ดังนั้นทายาทต้องเป็นทายาทโดยธรรมหรือโดยพินัยกรรม

เมื่อได้ศึกษาถึงการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทยแล้ว จะพบว่าพระราชบัญญัติดังกล่าวบัญญัติขึ้นเพื่อใช้ในการเยียวยาความเสียหายอันเกิดขึ้นเมื่อผู้ต้องคำพิพากษาได้รับโทษโดยตนไม่ควรจะได้รับ ดังนั้นการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่จึงเป็นทางออกของกระบวนการยุติธรรมที่ไม่สมบูรณ์ กล่าวคือข้อเท็จจริงที่นำมาใช้ลงโทษจำเลยนั้นเกิดความไม่สมบูรณ์ อันเนื่องมาจากขั้นตอนในการแสวงหาพยานหลักฐาน หรือการนำเสนอข้อเท็จจริงเกิดความบกพร่อง เช่น พยานบุคคลเบิกความเท็จ การจัดทำเอกสารที่เป็นเท็จหรือปลอมเพื่อปรักปรำจำเลย เป็นต้น และเมื่อข้อเท็จจริงดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมแล้วเป็นเหตุให้จำเลยถูกลงโทษ ดังนั้นทางแก้คือการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เมื่อรื้อฟื้นคดีอาญาสำเร็จผลคือ ผู้ต้องโทษจะกลับคืนสู่ฐานะเดิม กล่าวคือ เมื่อจำเลยได้รับโทษปรับศาลก็จะให้คืนค่าปรับนั้นพร้อมทั้งดอกเบี้ย หรือในกรณีจำคุกศาลก็จะปล่อยตัวออกมาจากที่คุมขัง และผู้ต้องโทษ

²⁰ สุพร อิศรเสนา. การขอพิจารณาคดีใหม่ พรบ.รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ การทำหนังสือทูลเกล้าถวายฎีกา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2540, หน้า 138-139.

สามารถขอค่าทดแทนในความเสียหายดังกล่าวได้ สิ่งสำคัญของพระราชบัญญัตินี้คือการกลับคำพิพากษา โดยจะมีการออกคำพิพากษามาใหม่ว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด ผลของการกลับคำพิพากษาถือได้ว่าเป็นการเยียวยาแก่ผู้เสียหายที่มีได้กระทำความผิดอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ของไทยได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่จะขอรื้อฟื้นไว้ค่อนข้างจะจำกัดมาก เป็นเหตุให้การรื้อฟื้นนั้นเป็นไปได้โดยยาก อันยังผลให้ผู้ต้องคำพิพากษาไม่ได้รับความเป็นธรรมอยู่นั่นเอง เช่นในเรื่องของเงื่อนไขในการที่จะทำการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ จะต้องมีการพิสูจน์ถึงพยานหลักฐานในคดีเดิมว่าเป็นเท็จหรือปลอมเสียก่อน และการพิสูจน์ดังกล่าวจะต้องมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าพยานหลักฐานเดิมนั้นเป็นเท็จหรือปลอมเสียก่อน หรือเมื่อมีพยานหลักฐานใหม่ว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด และพยานหลักฐานดังกล่าว จะต้องสำคัญแก่คดีพอจะพิสูจน์ถึงความบริสุทธิ์ของผู้ต้องคำพิพากษาได้ด้วยจึงจะมาขอรื้อฟื้นได้ หรือในเรื่องของผู้มีสิทธิและผู้มีอำนาจในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ซึ่งถ้าผู้ต้องคำพิพากษายังมีชีวิตอยู่ผู้ต้องคำพิพากษาจะต้องเป็นผู้ที่ใช้สิทธิในการรื้อฟื้นเอง หรือในกรณีพนักงานอัยการจะรื้อฟื้นได้จะต้องมีใบคดีที่อัยการเป็นโจทก์ฟ้องในคดีเดิม ส่วนในเรื่องค่าทดแทน จะต้องทำการขอในคำร้องรื้อฟื้นถ้ามิได้ขอมมาตั้งแต่ต้นจะทำการขอในภายหลังไม่ได้ เป็นต้น

2. วิเคราะห์สภาพปัญหาตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 และแนวทางแก้ไข

2.1 วิเคราะห์สภาพปัญหาเกี่ยวกับเงื่อนไขในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

เนื่องจากว่าคดีที่จะมาขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้นั้น จะต้องเป็นคดีอาญาที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว และผู้ต้องคำพิพากษาจะต้องได้รับโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 18 กล่าวคือ ถ้าศาลมีคำพิพากษาว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด แต่ยกฟ้องด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งถึงแม้ว่าคดีจะถึงที่สุดแล้วก็ตามก็ไม่สามารถจะนำคดีดังกล่าวมาร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ เช่น ในกรณีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาว่า จำเลยกระทำความผิด แต่มีเหตุยกเว้นโทษ (เป็นคนวิกลจริต หรือการสอบสวนมิชอบ หรือคดีขาดอายุความ) ศาลจึงพิพากษายกฟ้อง ต่อมาคดีดังกล่าวถึงที่สุด จำเลยไม่สามารถจะนำคดีดังกล่าวมาขอรื้อฟื้นว่าตนมิใช่ผู้กระทำความผิดได้ เพราะในคดีดังกล่าวศาลไม่ได้พิพากษาลงโทษจำเลยตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 18 ถึงแม้ว่าในคดีดังกล่าวจะถึงที่สุดก็ตามก็ไม่สามารถนำมาขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ แต่อย่างไรก็ตาม

ถึงแม้ว่าศาลจะพิพากษายกฟ้องจำเลย แต่ก็ยังมีคำพิพากษาว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งจำเลยมิใช่ผู้กระทำความผิดที่แท้จริง คำพิพากษาดังกล่าวจึงเป็นการกระทบต่อชื่อเสียงของจำเลย และเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของจำเลยด้วย

จากการศึกษาพบว่า ในประเทศฝรั่งเศสคดีที่จะขอให้รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่จะต้องเป็นคดีที่มีคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด แม้คดีที่ศาลยกฟ้องจะขอให้รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ไม่ได้ แต่ศาลฎีกาฝรั่งเศสเคยวินิจฉัยว่า คดีที่ศาลยกฟ้องเพราะจำเลยมีเหตุตามกฎหมายที่จะไม่ต้องรับโทษนั้น (absolution) ก็อาจขอให้ขอให้รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ได้ เพราะจำเลยชอบที่จะขอให้ลบล้างผลแห่งคำพิพากษาที่วินิจฉัยว่าเขาได้กระทำความผิด ทั้งในแง่กฎหมายและทางด้านจิตใจ หรือคดีที่ศาลพิพากษาให้ปล่อยจำเลยผู้เยาว์เพราะยังไม่มีควมรับผิดชอบนั้น ก็อาจรื้อฟื้นขอให้พิจารณาใหม่ได้ เพราะคำพิพากษาในลักษณะเช่นนั้นเป็นการแสดงว่าผู้เยาว์ได้กระทำความผิด เนื่องจากในฝรั่งเศสถือว่า เมื่อศาลมีคำพิพากษาที่ผิดพลาดรัฐก็ควรที่จะเป็นผู้นำคำพิพากษาดังกล่าวมาแก้ไขความไม่ถูกต้อง อันยังให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้ต้องคำพิพากษาในเมื่อบุคคลดังกล่าวมิใช่ผู้กระทำความผิดที่แท้จริง

ผู้เขียนเห็นด้วยกับแนวความคิดของศาลฝรั่งเศสที่ว่า เมื่อผู้ต้องคำพิพากษาได้รับความเสียหายจากคำพิพากษาของศาลในเมื่อตนมิใช่ผู้ที่กระทำความผิดอย่างแท้จริง ก็สามารถขอความเป็นธรรม โดยการขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ถึงแม้ว่าผู้ต้องคำพิพากษาจะไม่ได้รับโทษทางอาญาก็ตาม แต่เมื่อศาลมีคำพิพากษาว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดโดยที่บุคคลดังกล่าวมิใช่ผู้กระทำความผิดที่แท้จริง บุคคลดังกล่าวจึงชอบที่จะขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เพราะการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เป็นมาตรการเยียวยาความเสียหาย ดังนั้นเมื่อจำเลยเกิดความเสียหายจึงชอบที่จะขอให้ศาลกลับคำพิพากษาได้ สำหรับประเทศไทย ควรจะมีการปรับปรุงในเรื่องเงื่อนไขในการขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่²¹ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่าผู้ต้องคำพิพากษามีความผิด แต่ไม่ต้องรับโทษนั้น จึงไม่สามารถที่จะทำการขอรื้อฟื้นได้ ทั้งๆที่การมีคำพิพากษาว่าผู้ต้องคำพิพากษาเป็นผู้กระทำความผิดนั้น ทำให้บุคคลดังกล่าวได้รับความเสียหายแก่ชื่อเสียง เมื่อคดีถึงที่สุดและผู้ต้องคำพิพากษาได้รับความเสียหายจากคำพิพากษาของศาลก็ไม่สามารถที่จะมาขอรื้อฟื้นได้ เพราะกฎหมายไม่เปิดช่องให้กระทำได้ ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า ในกรณีดังกล่าว ควรจะมีการแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักของความเป็นจริง เมื่อศาลมีคำ

²¹ จากรายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2540 ได้ในรายละเอียดเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 246 ในเรื่องรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ไว้ว่า ศาลจะต้องมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกไปแล้ว แล้วปรากฏว่าเขาไม่ใช่ผู้กระทำความผิด อย่างนี้ก็ต้องรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่...

พิพากษายกฟ้องจำเลย เท่ากับว่าศาลมีความประสงค์ที่จะไม่ให้ผู้ต้องคำพิพากษาต้องรับโทษ ดังนั้น เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าจำเลยไม่ต้องได้รับโทษ ผู้ต้องคำพิพากษาก็ควรจะขอรื้อฟื้นได้ เพราะตามหลักการแห่งรัฐธรรมนูญมาตรา 32²² ที่เป็นไปตามหลักการที่ว่า “ไม่มีความผิดไม่ต้องรับโทษ” ดังนั้น เมื่อผู้ต้องคำพิพากษาไม่ต้องรับโทษก็ไม่ควรที่จะมีคำพิพากษาว่าเขาเป็นผู้กระทำความผิด และตามรัฐธรรมนูญมาตรา 4²³ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมจะต้องได้รับการคุ้มครอง ถ้ามีการละเมิดเกิดขึ้น รัฐต้องทำให้การละเมิดนั้นหมดไป²⁴ ดังนั้นรัฐธรรมนูญจึงควรจะแก้ไขให้รวมไปถึงในกรณีที่จำเลยได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากคำพิพากษาของศาล ถึงแม้ว่าจะไม่ได้รับโทษทางอาญาตามมาตรา 18 ก็ตาม เพื่อคืนความเป็นธรรมให้แก่ประชาชน และเป็นการเยียวยาในความเสียหายที่เกิดขึ้น อันจะถือได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญเพื่อประชาชนอย่างแท้จริงสมดังหลักการและเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย

2.2 วิเคราะห์สภาพปัญหาเกี่ยวกับผู้มีสิทธิขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

ในประเทศไทย เมื่อพิจารณาถึงเงื่อนไขในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่แล้ว จะพบว่าข้อกำหนดเงื่อนไขในการขอรื้อฟื้นคดีอาญานั้นมีข้อจำกัดอยู่มาก อันทำให้การรื้อฟื้นคดีอาญาเป็นไปได้ยาก และเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งในพระราชบัญญัติฉบับนี้ ดังนั้น ผู้เขียนจึงขอเสนอสภาพปัญหาอันสำคัญอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับพระราชบัญญัตินี้ คือ ผู้มีสิทธิที่จะนำคดีอาญามาขอรื้อฟื้นจะต้องเป็นบุคคลที่บัญญัติไว้ในมาตรา 6 (1)- (4) ผู้เขียนขอเสนอสภาพปัญหาดังนี้

²² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 32 บัญญัติว่า บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

²³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 4 บัญญัติว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง

²⁴ มนต์รี รูปสุวรรณ. เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2542, หน้า 62 .

1.กรณีตามมาตรา 6 (2) ในเรื่องการรื้อฟื้นคดีโดยบุคคลที่บกพร่องในเรื่องความสามารถ เนื่องจากว่าตามมาตรา 6 (2)²⁵ ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้เยาว์ และคนไร้ความสามารถไว้เท่านั้น กล่าวคือ ผู้ต้องขังที่จะมีผู้แทนตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ตามมาตรา 6 (2) คือผู้แทนของผู้เยาว์ อายุไม่เกิน 20 ปีบริบูรณ์ กับผู้แทนของคนไร้ความสามารถเท่านั้นเฉพาะบุคคลดังกล่าวเท่านั้นที่กฎหมายฉบับนี้คุ้มครอง ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถแม้ในขณะนั้นจะมีผู้พิทักษ์อยู่ก็ตาม แต่ผู้พิทักษ์ก็ไม่สามารถที่จะมาขอรื้อฟื้นคดีแทนผู้เสมือนไร้ความสามารถได้ เพราะกฎหมายไม่เปิดช่องให้กระทำได้ ดังนั้นถึงแม้ว่าเขาจะเฝ้าใจในการรื้อฟื้นคดีอาญาก็ตาม คือเมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้นั้นกระทำความผิด และบุคคลนั้นต้องการจะรื้อฟื้นคดีของตนขึ้นพิจารณาใหม่ ในกรณีของคนเสมือนไร้ความสามารถถ้ายังมีชีวิตอยู่ คนเสมือนไร้ความสามารถจะต้องทำการยื่นคำร้องเอง หรือร้องขอให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องให้เท่านั้น บุคคลอื่นนอกเหนือจากนี้จะมาขอยื่นคำร้องแทนคนเสมือนไร้ความสามารถไม่ได้ ถึงแม้ว่าบุคคลดังกล่าวจะถือว่าบกพร่องในเรื่องความสามารถก็ตาม แต่รัฐให้ความคุ้มครองเฉพาะผู้เยาว์และคนไร้ความสามารถเท่านั้น อันยังให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่บุคคลดังกล่าวอย่างแท้จริง ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าควรจะต้องทำการแก้ไข

ในประเทศฝรั่งเศส ได้มีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่บกพร่องในเรื่องความสามารถไว้ เช่น ได้มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 623-2 ²⁶ อันถือได้ว่าการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่บกพร่องในเรื่องความสามารถไว้อย่างเต็มที่ กล่าวคือ คุ้มครองทั้งคนไร้ความสามารถ และคนที่เสมือนไร้ความสามารถ ทำให้เห็นว่า ความบกพร่องในเรื่องความสามารถเป็นสิ่งสำคัญ และมีความจำเป็นจะต้องคุ้มครองบุคคลดังกล่าวอย่างเต็มที่ เพราะการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เป็นกฎหมายที่ใช้ในการเยียวยาความเสียหาย ดังนั้น เมื่อบุคคลที่มีความบกพร่องในเรื่องความสามารถจะทำการรื้อฟื้น จึงจำต้องให้มีผู้แทนของบุคคลดังกล่าวทำการรื้อฟื้นแทน อันเป็นการให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนของตนในการดำเนินคดี

²⁵ พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526...มาตรา 6 บัญญัติว่า “บุคคลดังต่อไปนี้ไม่มีสิทธิยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่...(2) ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลในกรณีที่บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นเป็นผู้เยาว์ หรือคนไร้ความสามารถ”

²⁶ วิธีพิจารณาความอาญาประเทศฝรั่งเศส...มาตรา 623-2 ผู้ที่ถูกศาลพิพากษา หรือผู้แทนตามกฎหมายในกรณีที่ผู้ที่ถูกศาลพิพากษาบกพร่องในความสามารถ

ผู้เขียนเห็นว่า แนวทางของประเทศฝรั่งเศสเป็นแนวทางที่มีความเหมาะสม เพราะในประเทศดังกล่าวถือเรื่องความบกพร่องในเรื่องความสามารถของบุคคลเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ อันยังให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้ต้องคำพิพากษาอย่างเสมอภาคทุกคน โดยผู้ที่บกพร่องในเรื่องความสามารถก็จะใช้สิทธิต่อสู้คดีของตน โดยผ่านทางผู้แทนได้อย่างเต็มที่สมตามเจตนารมณ์ของกฎหมายรื้อฟื้น ดังนั้น หลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาชั้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 6 (2) จึงไม่เหมาะสมและขาดความเป็นธรรม ควรจะมีการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและมีความเหมาะสมยิ่งขึ้น โดยควรให้มีการบัญญัติกฎหมายให้ครอบคลุมไปถึงการคุ้มครองสิทธิของคนเสมือนไร้ความสามารถที่จะมีผู้แทนเป็นผู้ยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีได้ด้วย

2. กรณีตามมาตรา 6 (4)²⁷ ซึ่งตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้บัญญัติให้บุคคลตามมาตรา 6 (4) สามารถทำการรื้อฟื้นได้ในกรณีที่ผู้ต้องขังถึงแก่ความตายแล้วเท่านั้น แต่เนื่องจากปัจจุบันในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้มีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว โดยดำเนินการควบคู่ไปกับโครงการวางแผนครอบครัว จากผลดังกล่าวทำให้สังคมไทยค่อยๆ เปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรม และเปลี่ยนจากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยว ผู้ใหญ่มีเวลาเลี้ยงดูหลานน้อยลง แต่สถานภาพของสตรีหรือมารดาดีกว่าแต่ก่อน เพราะมีโอกาสในสังคมมากขึ้น และภายในครอบครัวก็ต้องมีการปรับตัวในเรื่องชีวิตคู่มากขึ้นด้วย นอกจากนี้พบว่าการสมรสใหม่เพิ่มสูงขึ้น ลูกหลานเลือกคู่ครองได้เอง แทนที่พ่อแม่หรือผู้ใหญ่จะจัดการให้เหมือนในอดีต ความเปลี่ยนแปลงอื่นๆ เช่น การเกิดครัวเรือนไร้คู่มากขึ้นคือมีทั้งคนโสด ม่าย หย่า แยกกันอยู่ และครัวเรือนโดดเดี่ยวคือพวกที่อยู่คนเดียว²⁸

จากสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวในปัจจุบันเนื่องด้วยมีการหย่าร้างกันสูง หรืออยู่กันเป็นโสดมากขึ้นจึงทำให้มาตรา 6 (4) ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคม และไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง กล่าวคือ การรื้อฟื้นคดีอาญาชั้นพิจารณาใหม่นั้น บุคคลที่จะทำการรื้อฟื้นในกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาถึงแก่ความตายไปแล้วได้นั้น จะต้องเป็นผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาของบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาเท่านั้น อันเป็นเหตุให้คดีของผู้ต้องขังไม่ได้รับความเป็นธรรม เพราะในบางคดีไม่มีบุคคลที่มีสิทธิในการรื้อฟื้นเนื่องจากถูกจำกัดไว้โดยกฎหมายฉบับนี้ ในกรณีที่ผู้ต้องขังตายก่อนยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดี ปรากฏว่าในคดีนั้นผู้ต้องขัง

²⁷ พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาชั้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526... มาตรา 6 บัญญัติว่า “บุคคลดังต่อไปนี้มีสิทธิยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีชั้นพิจารณาใหม่...(4) ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาของบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดย คำพิพากษาถึงที่สุดซึ่งถึงแก่ความตายก่อนที่จะมีการยื่นคำร้อง

²⁸ นางถักษณ์ เอ็มประดิษฐ์. รูปแบบครอบครัวไทยของสังคมสมัยใหม่: แนวโน้มในอนาคต. กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539 , หน้า 182 .

เป็นโสด หรือแต่งงานแล้วแต่หย่าร้างกันและไม่มีผู้สืบสันดาน บิดามารดาก็เสียชีวิตแล้ว หรือไม่ทราบว่ามีกฎหมายฉบับนี้อยู่ จึงไม่ได้มาขอหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ ปรากฏว่าการต้องคำพิพากษาของบุคคลดังกล่าว เป็นเหตุให้บุคคลบางคนต้องเสียชีวิตไปด้วย เช่นในกรณีที่จะต้องใช้นามสกุลเดียวกัน เป็นต้น แต่บุคคลดังกล่าวไม่สามารถที่จะมาขอหรือฟื้นคดีได้ และโดยสภาพของผู้ต้องคำพิพากษา เมื่อบุคคลดังกล่าวถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น อยู่ในเรือนจำ โดยสภาพแล้วจะเป็นไปได้ยากในการแสวงหาพยานหลักฐานใหม่ เพื่อใช้ในการรื้อฟื้นคดีประกอบกับพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 6 (4) ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญมาตรา 247²⁹ ซึ่งได้มีการบัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิไว้โดยชัดแจ้ง อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญจะได้รับรองสิทธิไว้ แต่ก็จะต้องมาถูกจำกัดสิทธิตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่พ.ศ. 2526 อยู่นั่นเอง อันเป็นเหตุให้การรื้อฟื้นตามพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นไปได้ยาก และผู้ต้องคำพิพากษามีได้รับการคุ้มครองอย่างแท้จริง จึงควรจะต้องทำการแก้ไข

ในประเทศฝรั่งเศส บุคคลที่มีสิทธิในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้มีการกำหนดไว้ในประมวลวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 623-3 $\square$ ³⁰ ว่า ถึงแม้ว่าผู้ต้องคำพิพากษาจะยังมิได้ถึงแก่ความตายก็ตาม คู่สมรส บุตร บิดา มารดา ผู้รับมอบอำนาจโดยทั่วไปก็สามารถทำการขอให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ อันจะเห็นได้ว่ากฎหมายฝรั่งเศสนั้นเปิดกว้างเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการในเรื่องของการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษา โดยให้สิทธิแก่บุคคลที่อยู่ใกล้ชิดผู้ต้องคำพิพากษา สามารถที่จะขอหรือฟื้นคดีอาญาได้ถึงแม้ว่าผู้ต้องคำพิพากษาจะยังไม่ถึงแก่ความตายก็ตาม และยังรวมตลอดไปถึงผู้รับมอบอำนาจโดยทั่วไปด้วย ผู้เขียนมีความเห็นว่า แนวทางของกฎหมายฝรั่งเศสคุ้มครองบุคคลทั้งขณะมีชีวิตและไม่มีชีวิต รวมตลอดไปถึงผู้ที่ใกล้ชิดกับบุคคลดังกล่าวด้วย และบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดก็ยังได้รับการคุ้มครองถึงแม้ว่าผู้ต้องคำพิพากษาจะยังไม่ถึงแก่ความตายก็ตามซึ่งแนวทางดังกล่าวมีความเหมาะสม

²⁹ รัฐธรรมนูญมาตรา 247 บัญญัติว่า “บุคคลใดต้องโทษอาญาโดยคำพิพากษาอันถึงที่สุด บุคคลนั้น ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการ อาจร้องขอให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ และหากปรากฏตามคำพิพากษาของศาลที่รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ว่า บุคคลนั้นมิได้เป็นผู้กระทำความผิด บุคคลนั้นหรือทายาทย่อมมีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามสมควร ตลอดจนบรรดาสิทธิที่เสียไปเพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืน ทั้งนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ”

³⁰ ประมวลวิธีพิจารณาความอาญาประเทศฝรั่งเศสมาตรา 623-3 $\square$ บัญญัติว่า... “คู่สมรส บุตร บิดา มารดา ผู้รับมอบอำนาจโดยทั่วไป หรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจเฉพาะของผู้ที่ถูกศาลพิพากษาในกรณีที่ผู้ถูกศาลพิพากษาถึงแก่กรรมแล้วหรือเป็นบุคคลสาบสูญ”

อันถือได้ว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิ และเป็นการเยียวยาความเสียหายที่เหมาะสมและเป็นธรรม ดังนั้น ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ.2526 ควรได้มีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับแนวคิดของประเทศฝรั่งเศสและให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 247 โดยให้มีการกำหนดในเรื่องของการรับรองสิทธิของบุคคลที่จะมาขอรื้อฟื้น กล่าวคือ ในเรื่องของบุคคลที่จะมาขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่นั้น ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้ตัวผู้ต้องขัง พนักงานอัยการ ผู้แทนโดยชอบธรรม และผู้อนุบาล โดยบุคคลดังกล่าวสามารถจะขอรื้อฟื้นได้ในกรณีที่ผู้ต้องขังยังมีชีวิตอยู่ แต่ในกรณีที่ผู้ต้องขังตายก่อนยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ บุคคลซึ่งจะมาขอรื้อฟื้นคดีแทนผู้ต้องขัง ได้แก่ บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยา พนักงานอัยการในกรณีที่บุคคลตามมาตรา 6 (4) ร้องขอหรือเมื่อพนักงานอัยการเห็นเอง บุคคลดังกล่าวสามารถจะมาขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ การที่บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาจะรื้อฟื้นได้จะต้องเป็นในกรณีที่ผู้ต้องขังถึงแก่ความตายแล้วเท่านั้น บุคคลดังกล่าวถึงจะเข้ามามิบบทบาท แต่เนื่องจากสังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไป สิทธิของผู้ที่จะมาขอรื้อฟื้นคดีอาญาควรที่จะสอดคล้องกับความเป็นจริงที่จะนำมาปรับใช้ และจะต้องสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ด้วยเหตุดังกล่าวพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ควรจะได้มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องดังกล่าวให้ทันสมัยขึ้นและปรับใช้ได้จริง ในกรณีของผู้ต้องคำพิพากษายังไม่ถึงแก่ความตาย เมื่อคำพิพากษาลงโทษมีผลกระทบต่อบุคคลที่ใกล้ชิด บุคคลดังกล่าวย่อมสามารถขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ถึงแม้ว่าผู้ต้องคำพิพากษาจะยังไม่ถึงแก่ความตายก็ตาม เพราะ หลักในเรื่องการรื้อฟื้นคดีอาญา คือการเยียวยาและแก้ไขกระบวนการยุติธรรมที่เกิดความไม่สมบูรณ์ ดังนั้นเมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งถูกลงโทษโดยการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลนั้น จึงควรที่จะให้บุคคลตามมาตรา 6 (4) เข้ามาใช้สิทธิแทนผู้ต้องคำพิพากษานั้น ถึงแม้ว่าผู้ต้องคำพิพากษาจะยังไม่ถึงแก่ความตายก็ตาม เมื่อผู้ต้องขังต้องถูกจำกัดเสรีภาพอยู่ เพราะฉะนั้น การจะให้บุคคลดังกล่าวใช้สิทธิในการเยียวยาตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติฉบับนี้จึงเป็นไปได้ยาก ดังนั้น ควรจะให้บุคคลที่อยู่ภายนอก และมีความเกี่ยวพัน โดยตรงตามกฎหมายเข้ามามีส่วนในการใช้สิทธิหรือแทนผู้ต้องคำพิพากษาได้

2.3 วิเคราะห์สภาพปัญหาเกี่ยวกับผู้มีอำนาจขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

ตามมาตรา 6 (5) ได้บัญญัติไว้ว่า บุคคลดังต่อไปนี้ไม่มีสิทธิยื่นคำร้อง ... (5) พนักงานอัยการในกรณีที่พนักงานอัยการมิได้เป็นโจทก์ในคดีเดิม และ

มาตรา 7 ภายใต้บังคับตามมาตรา 6 (5) พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องเมื่อเห็นสมควรหรือเมื่อบุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 6 (1) - (4) ร้องขอก็ได้ และเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐานให้พนักงานอัยการ มีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

จากบทบัญญัติตามมาตรา 6 (5) ประกอบกับมาตรา 7 จะเห็นได้ว่าพนักงานอัยการมีอำนาจในการร้องฟ้องคดีได้เองโดยมาตรา 6 (5) ได้ให้อำนาจไว้ เมื่อพนักงานอัยการเห็นสมควรที่จะร้องฟ้องในคดีนั้น หรือในกรณีที่บุคคลตามมาตรา 6 (1) - (4) ร้องขอให้พนักงานอัยการทำการร้องฟ้องแทนบุคคลดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม อำนาจของพนักงานอัยการจะต้องขึ้นอยู่กับข้อจำกัดตามพระราชบัญญัติการร้องฟ้องคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามมาตรา 6 (5) ได้กำหนดจำกัดอำนาจของพนักงานอัยการไว้ว่า พนักงานอัยการที่จะนำคดีมาขอร้องฟ้องได้นั้นจะต้องไม่ใช่พนักงานอัยการโจทก์เดิม ซึ่งจากรายงานการประชุมพบว่า เพื่อกฎหมายฉบับนี้ อัยการจะยื่นได้ในกรณีใดคำร้องอยู่ที่มาตรา 6 พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องขอหรือฟ้องคดีได้เฉพาะในกรณีที่พนักงานอัยการมิได้เป็นโจทก์ในคดีเดิม มาตรา 6 (5) ซึ่งหมายความว่าอัยการนั้นจะยื่นคำร้องขอให้หรือฟ้องคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้เฉพาะกรณีที่ราษฎรเท่านั้นเป็นโจทก์จึงจะยื่นคำร้องได้ โดยมาตรา 7 ให้สิทธิพนักงานอัยการเมื่อเห็นสมควรหรือเมื่อบุคคลตามมาตรา 6 (1) - (4) ร้องขอ พนักงานอัยการก็จะยื่นคำร้องขอหรือฟ้องคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ โดยมาตรา 18 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดไว้ว่า การยื่นคำร้องขอให้หรือฟ้องคดีอาญานั้นให้กระทำได้เพียงครั้งเดียว แต่มีข้อยกเว้นซึ่งคณะกรรมการสิทธิการฝ่ายข้างมากได้แก่แล้วว่า ในกรณีที่พนักงานอัยการนั้นไม่ได้เป็นโจทก์ในคดีเดิม คือในกรณีราษฎรเป็นโจทก์เท่านั้น ถ้าพนักงานอัยการมาร้องขอให้หรือฟ้องคดีเอง โดยที่ผู้ต้องโทษหรือญาติพี่น้องเขาไม่ได้ร้องขอแล้วละก็แล้วเกิดถูกยกคำร้องไปก็ให้บุคคลเหล่านั้นสามารถยื่นคำร้องได้อีกครั้งหนึ่ง เพราะว่าเพื่อกันข้อที่อาจจะเกิดขึ้นได้ว่า เมื่อพนักงานอัยการยังไม่มีพยานหลักฐานครบถ้วนก็ไปยื่นคำร้องในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ และศาลก็ตัดสินลงโทษจำเลยไปแล้ว ศาลคงยกคำร้องนั้น ซึ่งแน่นอนจะเป็นผลเสียหายแก่ผู้ต้องรับโทษอาญาที่จะถูกตัดสิทธิที่จะไปหาพยานหลักฐานด้วยตัวเองมายื่น จึงมีข้อยกเว้นไว้เพียงข้อเดียวในกรณีเช่นนี้ ซึ่งคณะกรรมการสิทธิการฝ่ายข้างมากก็เห็นว่าจะเป็นการที่จะให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ที่ต้องรับโทษ แต่ในกรณีอย่างอื่น ๆ ถ้าหากว่าผู้ต้องรับโทษยื่นคำร้องเองแล้วไม่มีทางที่จะมาขอหรือฟ้องได้อีกครั้งหนึ่ง³¹

³¹ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 17/2525 (สมัยสามัญ) วันพฤหัสบดีที่ 15 กรกฎาคม พุทธศักราช 2525 ณ ตึกรัฐสภา

จากการศึกษาระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย เป็นหลักการดำเนินคดีอาญา โดยรัฐ โดยหลักแล้วการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ควรเป็นเรื่องของรัฐ เพราะรัฐมีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกและอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน แต่ตามกฎหมายว่าด้วยการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในปัจจุบัน สิทธิร้องขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เป็นเรื่องของบุคคลผู้ต้องคำพิพากษานั้น พนักงานอัยการมีสิทธิร้องขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เฉพาะกรณีที่พนักงานอัยการมิได้เป็นโจทก์ในคดีเดิมเท่านั้น แต่โดยที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้พนักงานอัยการมีหน้าที่ต้องรื้อฟื้นคดีอาญา แต่จนบัดนี้ก็ยังไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติดังกล่าวให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด³² ทั้งๆที่การดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการเป็นการกระทำในนามของรัฐไม่ได้กระทำในนามส่วนตัว

ในกรณีที่ผู้ต้องขังเป็นผู้ขอรื้อฟื้นเอง เนื่องด้วยตามความเป็นจริงแล้ว เมื่อผู้ต้องขังถูกพิพากษาให้จำคุกจะเกิดภาวะอารมณ์ที่กดดัน หดหู่ ท้อแท้ และ ขาดความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งโดยสภาพของผู้ต้องขัง³³ ประกอบกับเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมก็จะมองผู้ต้องขังเป็นคนไม่ดี เพราะบุคคลดังกล่าวกระทำความผิดยากแก่การที่จะให้อภัย ดังนั้นเมื่อสภาพของผู้ต้องขัง

³² คณิต ฌ นกร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2546, หน้า 486 .

³³ กล่าวคือ นักโทษเด็ดขาดคือนักโทษที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว โดยปกติหมายถึงนักโทษที่ทราบผลการพิจารณาโทษของศาลฎีกาแล้ว หรือหากศาลชั้นต้นพิพากษาแล้ว แต่ไม่มีคู่ความฝ่ายใดอุทธรณ์ฎีกาหรือฎีกาภายใน 30 วัน ถือว่าคดีนั้นสิ้นสุด ศาลจะออกใบแดงแจ้งโทษให้จำเลย แสดงว่าผู้นั้นเป็นนักโทษเด็ดขาดแล้ว ไม่ว่าจะเป็นักโทษประเภทใด ก้าวแรกที่เหยียบย่างเข้ามาในเรือนจำ เขาก็จะได้สัมผัสกับกฎวินัยอันเสมือน “กฎเหล็ก” ของทางเรือนจำทันทีบนท้องฟ้าเหนือกำแพงของเรือนจำทำนองที่มีอิสรเสรีบินไปไหนๆได้ตามชอบใจ ส่วนสภาพชีวิตของผู้ต้องขังนั้นถ้าจะเปรียบก็คงเหมือนนกในกรงเหล็กเสียมากกว่า ผู้ต้องขังใหม่ทุกคนจะได้รับการตรวจค้นร่างกายอย่างละเอียด กฎของทางเรือนจำมีว่าห้ามนำสิ่งของมีค่า เงินทอง หรือเครื่องใช้อื่นใดที่ไม่จำเป็นเข้าไปในเรือนจำ รวมทั้งการห้ามศัสตราอาวุธของมีคมทุกชนิด สุรา ยาเสพติดของที่ห้ามนำเข้านี้จะคืนให้แก่ญาติ หรือไม่เช่นนั้นทางเรือนจำจะเก็บรักษาไว้และคืนให้เมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษแล้วของที่อนุญาตให้ผู้ต้องขังนำติดตัวเข้าไปได้ คือ ของใช้ส่วนตัวพวกสบู่ แปรงสีฟัน ยาสีฟัน และเสื้อผ้าไม่มากชุดนัก หลังจากการตรวจค้น ตรวจร่างกายแล้ว จะมีการสอบประวัติเพื่อทำทะเบียนประวัติ พิมพ์ลายนิ้วมือและถ่ายรูป แล้วให้ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ให้เจ้าพนักงานตรวจจดหมายทุกครั้งก่อนที่จะนำเข้าหรือนำออกจากเรือนจำ ให้คิดอยู่เสมอว่าสถานที่แห่งนี้เป็นที่อยู่ของคนที่ถูกรังแก ให้คิดอยู่เสมอว่าเมื่อชดใช้กรรมหมดแล้วจะไม่กลับมาชดใช้กรรมอีกทุกวันหลังจากเลิกงานแล้วให้อาบน้ำก่อนรับประทานอาหารมื้อเย็นและให้เก็บสิ่งของต่างๆ ของตนไว้ให้เรียบร้อยเมื่อตื่นนอนเป็นต้น อรสม สุทธิสาคร. ลูก:ชีวิตในพันธนาการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สารคดี, 2540, หน้า 47-49 .

เป็นเช่นที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว บุคคลดังกล่าวจะใช้สิทธิตามที่กฎหมายได้ให้สิทธิในการขอหรือ ฟิ้นด้วยตัวของผู้อย่างคำพิพากษาเองย่อมเป็นไปได้ยาก

ในประเทศฝรั่งเศส การดำเนินคดีอาญาใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ พนักงาน อัยการจะเป็นผู้ฟ้องคดีอาญาเองทั้งหมด ราษฎรจะมาฟ้องคดีอาญาเองไม่ได้ และการฟ้องคดีอาญา โดยพนักงานอัยการของฝรั่งเศสนั้นก็ถือว่าเป็นการดำเนินคดีโดยองค์กรอัยการ พนักงานอัยการ สามารถจะปฏิบัติหน้าที่แทนกันได้ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้บังคับบัญชาและมี อำนาจสูงสุด ดังนั้น ถึงแม้ว่าจะถือว่าอัยการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันก็ตาม³⁴ แต่ก็ยังไม่ถือว่าเมื่อ พนักงานอัยการเป็นบุคคลที่ฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้ต้องคำพิพากษาแล้ว องค์กรอัยการจะไม่สามารถ ทำการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาได้เลย เพราะได้ให้อำนาจรัฐมนตรี ว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้มีอำนาจในการยื่นคำร้องขอหรือฟิ้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ถึงแม้ว่าในประเทศฝรั่งเศสจะมีการฟ้องร้องดำเนินคดีโดย พนักงานอัยการก็ตาม แต่ก็ห้ามองค์กรอัยการในการขอหรือฟิ้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาคดีใหม่ เพราะในประเทศฝรั่งเศสเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ดังนั้นการรื้อฟื้นคดีอาญาก็ควรจะเป็น หน้าที่ของรัฐในการที่จะทำการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ เมื่อพนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องร้อง ดำเนินคดีอาญาต่อศาล แต่ผู้ที่มีอำนาจในการขอหรือฟิ้นคดีได้นั้นคือรัฐมนตรีว่าการกระทรวง ยุติธรรม ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของพนักงานอัยการ การที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้มี อำนาจในการรื้อฟื้นนั้น เพราะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้ตรวจสอบและกลั่นกรอง หลักฐานก่อนจะทำการรื้อฟื้นคดีอาญาอีกชั้นหนึ่ง และยังสามารถได้ว่าเป็นการถ่วงดุลอำนาจของ พนักงานอัยการที่ฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาต่อศาลแล้ว การที่จะตรวจสอบคำพิพากษาของศาลนั้นจะ ให้พนักงานอัยการโดยทั่วไปทำการตรวจสอบนั้นย่อมไม่เหมาะสม

ผู้เขียนเห็นว่า ระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศสคล้ายคลึงกับการดำเนินคดี อาญาของไทย กล่าวคือ เป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเช่นเดียวกัน แต่การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้น พิจารณาใหม่ในประเทศฝรั่งเศสสามารถจะรื้อฟื้นคดีอาญาโดยองค์กรอัยการได้ โดยให้อำนาจ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้ดำเนินการรื้อฟื้นแทนผู้ต้องคำพิพากษา ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ามี ความเหมาะสม เพราะในประเทศดังกล่าวการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญากระทำโดยพนักงานอัยการ ดังนั้น เมื่อจะรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ก็ควรจะให้อำนาจต่อองค์กรอัยการในการรื้อฟื้น โดยในประเทศดังกล่าว การมอบอำนาจให้แก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมถือได้ว่าเป็นการ

³⁴ โกลแมน กัททริกรมย์. อัยการฝรั่งเศส. กรุงเทพมหานคร : กองทุนสวัสดิการศูนย์บริการเอกสารและ วิชาการกรมอัยการ, หน้า 64-65.

ถ่วงดุลอำนาจภายในองค์กรอัยการ ดังนั้น เมื่อประเทศไทยใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ เช่นเดียวกับประเทศฝรั่งเศส การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ควรจะเป็นหน้าที่ของรัฐในการที่จะทำการรื้อฟื้น โดยบุคคลผู้มีสิทธิจะรื้อฟื้นได้นั้นจะต้องมาขึ้นคำร้องต่ออัยการสูงสุดก่อน เพราะอัยการสูงสุด มีอำนาจในการสั่งให้พนักงานอัยการกระทำการตรวจสอบพยานหลักฐานดังกล่าวได้ โดยที่ตนเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งอัยการสูงสุดเป็นองค์กรในกระบวนการยุติธรรมและเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ จึงเป็นบุคคลที่เหมาะสมในการที่จะทำคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญา และยังเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐในการแสวงหาความจริงทั้งเป็นคุณและเป็นโทษแก่จำเลย รวมตลอดไปถึงมีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ด้วย ซึ่งได้บัญญัติให้อำนาจไว้ในมาตรา 7³⁵ ให้มีหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนที่สามารถทำการตรวจสอบสำนวนก่อนที่จะทำการรื้อฟื้นอีกชั้นหนึ่งก่อนได้ อันจะทำให้คำร้องขอรื้อฟื้นนั้นมีความสมบูรณ์และไม่ถูกยกคำร้องอย่างที่แล้วๆมา แต่เมื่ออำนาจของพนักงานอัยการถูกจำกัดโดยมาตรา 6 (5) จึงเป็นเหตุให้กฎหมายฉบับนี้ขาดความเป็นธรรมต่อประชาชน ดังนั้นตามมาตรา 6 (5) ควรที่จะมีการแก้ไขเพื่อให้กฎหมายฉบับนี้บังคับใช้ได้อย่างแท้จริง เมื่อพนักงานอัยการไม่ได้กระทำการฟ้องร้องโดยส่วนตัว องค์กรอัยการก็ชอบที่จะนำคดีอาญาที่ถึงที่สุดแล้วมาขอรื้อฟื้นดำเนินคดีใหม่ได้ เพื่อสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษาอันจะถือได้ว่าเป็นการเยียวยาโดยองค์กรของรัฐอย่างแท้จริง และสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญที่ได้บัญญัติรับรองสิทธิในการรื้อฟื้นคดีไว้

2.4 วิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการวิธีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

เนื่องจากการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่จะต้องเป็นคดีที่ถึงที่สุดแล้ว และจะต้องประกอบไปด้วยเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่งตามมาตรา 5 (1) - (3) แห่งพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 จึงจะขอให้ศาลทำการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ซึ่งตามมาตรา 5 (1) - (2) จะต้องมีการพิสูจน์ถึงพยานหลักฐานเดิมว่าเท็จหรือปลอมเป็นอีกคดีหนึ่งเสียก่อน และการพิสูจน์ดังกล่าวจะต้องมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่า พยานหลักฐานที่นำมาลงโทษจำเลยนั้นเท็จหรือปลอม จึงจะนำมาขอรื้อฟื้นได้ ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวจะใช้เวลาในการพิจารณามาก กล่าวคือจะต้องมีการเริ่มพิจารณาถึงพยานหลักฐานขึ้นเดิมกันใหม่ตั้งแต่ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ จนถึงศาลฎีกา ซึ่งในขั้นตอนดังกล่าวอาจจะใช้เวลาเป็นหลายเดือนหรืออาจจะหลายปี ซึ่งการบัญญัติกฎหมายดังกล่าว ไม่สอดคล้องกับหลักการของพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

³⁵ พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 7

พ.ศ. 2526 เพราะการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เป็นกฎหมายพิเศษเพื่อใช้ในการเยียวยาให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษา เมื่อบุคคลดังกล่าวมิใช่ผู้ที่กระทำความผิดอย่างแท้จริง บุคคลนั้นจึงไม่ควรเป็นผู้ต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิด ดังนั้นการเยียวยาจึงต้องใช้เวลาให้น้อยที่สุดและเหมาะสมที่สุด อันเป็นสิ่งที่รัฐจะต้องเข้ามามีส่วนร่วม ในการเยียวยาดังกล่าวให้แก่ประชาชนของตนคืนสู่ฐานะเดิมให้เร็วที่สุด

จากการศึกษาพบว่า ในประเทศฝรั่งเศสการจะพิสูจน์ถึงพยานหลักฐานเดิมนั้นเพียงแต่ได้มีคำพิพากษาลงโทษฐานเบิกความเท็จแก่พยาน ซึ่งได้ให้การเป็นผลร้ายแก่จำเลยก็สามารถจะนำมาเป็นเงื่อนไขในการขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ การที่จะพิสูจน์พยานหลักฐานเดิมนั้นขอเพียงมีคำพิพากษาลงโทษผู้ที่ให้การเท็จก็ถือว่าเพียงพอแล้ว ตามที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 622-3 ³⁶ โดยไม่จำเป็นต้องพิสูจน์จนมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นพยานหลักฐานเท็จ ซึ่งการบัญญัติเงื่อนไขไว้เช่นนั้น อันเนื่องมาจากการดำเนินคดีอาญาฟ้องร้องกันในศาลเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ดังนั้นก่อนที่จะมีการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิด จะต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องโดยพนักงานอัยการมาก่อนอีกชั้นตอนหนึ่งถึงจะมีการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดได้ อันจะถือได้ว่าเป็นการบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายในเรื่องรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เพื่อใช้ในการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาอย่างแท้จริง

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นด้วยกับแนวความคิดของระบบกฎหมายฝรั่งเศสที่ว่า การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เป็นเรื่องของการเยียวยาความเสียหาย เงื่อนไขที่จะมารื้อฟื้นควรจะทำให้ความเป็นธรรมและรวดเร็วแก่ประชาชน ดังนั้น ในประเทศฝรั่งเศสจึงได้มีการบัญญัติกฎหมายไว้เพียงว่า พยานคนใดคนหนึ่งที่ได้ให้การในคดีเป็นผลร้ายแก่จำเลย ได้ถูกศาลพิพากษาลงโทษฐานเบิกความเท็จก็สามารถที่จะนำมาเป็นเงื่อนไขในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ซึ่งจะมีความรวดเร็วในการดำเนินคดีอาญา สำหรับประเทศไทย ควรจะมีการปรับปรุงในเรื่องของเงื่อนไขในการรื้อฟื้นคดีตามมาตรา 5 (1) - (2) เพราะเงื่อนไขที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 5 (1) - (2) ไม่สอดคล้องกับหลักการในการร่างกฎหมายฉบับนี้เลย การพิสูจน์พยานหลักฐานเดิมว่าเท็จหรือปลอมนั้น ต้องมีการพิสูจน์จนมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าพยานหลักฐานดังกล่าวเท็จหรือปลอม ซึ่ง

³⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 622-3 □ การร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เพื่อประโยชน์ของบุคคลที่ถูกพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดอุกฤษโทษหรือมรัชโทษ อาจกระทำได้ไม่ว่าจะเป็นคำพิพากษาของศาลใด เมื่อ ... 3. กรณีที่มีคำพิพากษาลงโทษฐานเบิกความเท็จแก่พยาน ซึ่งได้ให้การเป็นผลร้ายแก่จำเลย หลังจากที่มีคำพิพากษาให้ลงโทษจำเลยแล้ว พยานคนใดคนหนึ่งที่ได้ให้การในคดีเป็นผลร้ายแก่จำเลย ได้ถูกศาลพิพากษาลงโทษฐานเบิกความเท็จ

ต้องใช้เวลาในการผ่านขั้นตอนของศาลแต่ละศาล และยิ่งจะต้องมีคำพิพากษาถึงที่สุดรับรองพยานหลักฐานนั้นด้วยแล้วยังจะต้องใช้เวลามากขึ้นไปอีก ดังนั้น การยื่นฟ้องว่าพยานหลักฐานเดิมเท็จหรือปลอมนั้น ควรจะไปยื่นต่อศาลฎีกาโดยตรงเพียงศาลเดียว ให้ศาลฎีกาเป็นผู้ตัดสินชี้ขาด คำพิพากษาของศาลฎีกาให้เป็นที่สุด เพื่อเป็นการลดขั้นตอนในการดำเนินคดี จะทำให้ใช้เวลาอันน้อยลงอันเป็นการเยียวยาแก่ผู้เสียหายได้ทันทั่วทั้ง โดยที่ผู้เสียหายจะได้รับผลกระทบน้อยที่สุด และยังให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ต้องคำพิพากษา เพราะศาลฎีกาเป็นศาลสูงจึงเหมาะสมในการพิจารณาประเด็นดังกล่าวมากที่สุด

2.5 วิเคราะห์สภาพปัญหาเกี่ยวกับผลเมื่อมีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

ถ้าพิจารณาโทษอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 18 แล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นการตัดหรือจำกัดเสรีภาพของผู้กระทำความผิดโดยคำพิพากษาของศาล กล่าวคือ โทษประหารชีวิตตาม (1) เป็นการตัดเสรีภาพในการมีชีวิตของผู้กระทำความผิดจากสังคมโดยสิ้นเชิง (2) และ (3) เป็นการจำกัดเสรีภาพของผู้กระทำความผิดในกำหนดเวลาที่กฎหมายและศาลกำหนด โดยโทษจำคุกเป็นตัวหลัก ส่วนโทษกักขังเป็นตัวเสริม หรือผ่อนหนักเป็นเบาตาม (4) และ (5) เป็นโทษอุปกรรม คือ ตัดเสรีภาพในทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดด้วยการให้นำเงินมาชำระค่าปรับต่อศาลหรือให้ทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน

ในเรื่องค่าทดแทนนั้นตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 14³⁷ อันถือได้ว่าเมื่อกระบวนการยุติธรรมเกิดความไม่สมบูรณ์เป็นเหตุให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเกิดความเสียหาย

³⁷ พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาคดีใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 14 บัญญัติว่า “การกำหนดค่าทดแทนให้กำหนดได้ไม่เกินจำนวนตามคำขอที่ระบุในคำร้องตามมาตรา 8 และตามหลักเกณฑ์ดังนี้

(1) ถ้าต้องริบทรัพย์สิน ให้ได้รับทรัพย์สินที่ถูกริบนั้นคืน เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่กฎหมายบัญญัติว่าให้ริบ ไม่ว่าเป็นของผู้กระทำความผิดและมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ ถ้าไม่สามารถคืนทรัพย์สินที่ถูกริบนั้นได้ ให้ได้รับชดเชยราคาของทรัพย์สินที่ถูกริบนั้น โดยถือราคาในขณะที่ศาลพิพากษาคดีรื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ และถ้าทรัพย์สินที่ถูกริบเป็นเงิน ให้ได้รับเงินจำนวนนั้นคืนโดยศาลจะคิดดอกเบี้ยให้อัตราร้อยละสิบห้าต่อปีของจำนวนเงินนั้น นับแต่วันริบจนถึงวันที่ศาลเห็นสมควรกำหนดก็ได้

(2) ถ้าต้องรับโทษปรับและได้ชำระค่าปรับต่อศาลแล้ว ให้ได้รับเงินค่าปรับคืนโดยศาลจะคิดดอกเบี้ยให้อัตราร้อยละสิบห้าต่อปีของจำนวนเงินค่าปรับนับตั้งแต่วันชำระค่าปรับจนถึงวันที่ศาลเห็นสมควรกำหนดก็ได้

ถึงแม้ว่าความไม่สมบูรณ์ในกระบวนการยุติธรรมดังกล่าว ไม่ได้เกิดขึ้นจากรัฐโดยตรงก็ตาม แต่รัฐก็ต้องรับผิดชอบถึงความเสียหายดังกล่าว เพราะรัฐไม่สามารถรักษาความสงบให้แก่บุคคลในประเทศของตนได้ จากหลักการดังกล่าวจึงได้มีการกำหนดในเรื่องค่าทดแทนซึ่งเป็นการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษา

ในทางอาชญาวิทยาถือว่าโทษจำคุกเป็นโทษที่ทรมาณที่สุด เพราะโทษประหารชีวิตเจ็บปวดเพียงแปลบเดียวแล้วก็หายตายไปเลย³⁸ เช่น ริบทรัพย์ก็ให้คืนทรัพย์นั้น หรือในกรณีที่ประหารชีวิตก็ให้กำหนดค่าทดแทนไม่เกิน 200,000 บาท เป็นต้น แต่ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ได้ครอบคลุมถึงบุคคลซึ่งต้องรับโทษทางอาญาประเภทอื่น หรือในกรณีรับโทษจำคุกแล้วตามพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดค่าทดแทน คือ คิดตามวันที่บุคคลดังกล่าวจะต้องติดคุกโดยใช้อัตราหักชั่งแทนค่าปรับ ซึ่งในปัจจุบันคิดเป็นวันละ 200 บาท³⁹ อันเป็นการเยียวยาในเรื่องค่าทดแทนไว้ในบางกรณีเท่านั้น ซึ่งจะเป็นการเยียวยาอันเนื่องมาจากผลโดยตรงจากการที่ผู้ต้องคำพิพากษาได้รับโทษเท่านั้น แต่อย่างไรก็ดีในกรณีที่ผู้ต้องขังเกิดเสียชีวิตหรือพิการ ไม่ว่าจะในกรณีใดๆก็ตามในระหว่างจำคุก หรือในกรณีที่ตายโดยเหตุอื่นที่มีได้ตายโดยการประหารชีวิต หรือการเสียชีวิตแก่ชื่อเสียงจะทดแทนอย่างไร ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ได้ครอบคลุมไปถึง เพราะกฎหมายไม่เปิดช่องให้กระทำได้ ซึ่งค่าทดแทนรัฐจะชดใช้ให้เฉพาะตามมาตรา 14 (1) - (5) เท่านั้น

อย่างไรก็ดี การที่รัฐจะกำหนดค่าทดแทนให้แก่นั้นผู้ต้องขังจะต้องขอมาตามคำร้องด้วย กล่าวคือ คู่ความจะต้องขอมาในคำร้องขอหรือยื่นว่าตนมีความประสงค์จะขอค่าทดแทนเมื่อตนมิได้เป็นผู้กระทำความผิด ถ้าผู้ต้องขังมิได้ขอมากับคำร้องศาลจะพิพากษาให้ค่าทดแทนไม่ได้ เพราะค่า

(3) ถ้าต้องรับโทษกักขังหรือกักขังแทนค่าปรับหรือจำคุก ให้ได้รับค่าทดแทนเป็นเงินโดยคำนวณจากวันที่ถูกกักขังหรือถูกจำคุกในอัตราที่กำหนดไว้สำหรับการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา

(4) ถ้าต้องรับโทษประหารชีวิตและถูกประหารชีวิตแล้ว ให้กำหนดค่าทดแทนเป็นจำนวนเงินไม่เกินสองแสนบาท

(5) ถ้าถูกใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแทนการลงโทษอาญา ให้ศาลกำหนดค่าทดแทนให้ตามที่เห็นสมควร

การสั่งให้ได้รับสิทธิคืนตามคำขอที่ระบุไว้ในคำร้องตามมาตรา 8 ถ้าไม่สามารถคืนสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดเช่นว่านั้นได้ ให้ศาลกำหนดค่าทดแทนเพื่อสิทธินั้นให้ตามที่เห็นสมควร”

³⁸ สมพร พรหมพิตร. การเปรียบเทียบคดีอาญา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2539, หน้า 1 - 2.

³⁹ ไกรฤกษ์ เกษมสันต์. “ การทำงานบริการสังคมหลักเลี้ยงการกักขังแทนค่าปรับทางเลือกใหม่ของคนยากจน ” รหัส 54 . 2544, หน้า 15.

ทดแทนที่ศาลจะต้องจ่ายให้แก่ผู้ต้องขังนั้นเป็นเงินของรัฐ ดังนั้นเมื่อคู่ความไม่ขอมารัฐจะกำหนด และจ่ายให้แก่ผู้ต้องขังไม่ได้

ในประเทศฝรั่งเศส การทดแทนความเสียหายให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาได้ระบุไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 626 การชดเชยความเสียหายเป็นการชดเชยโดยรัฐ เมื่อมีการขอหรือฟื้นคดีอาญาจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการ เพื่อที่จะพิจารณาความเสียหายอันเกิดแต่ความไม่สมบูรณ์ของกระบวนการยุติธรรมนั้น จะเสียหายจากความเสียหายเป็นกรณีไป แต่ละบุคคลจะมีความเสียหายแตกต่างกัน ทำให้ค่าทดแทนถึงแม้ว่าจะเป็นการกรณีเดียวกันแต่อาจจะเกิดความแตกต่างกันในส่วนของค่าทดแทนได้ โดยจะมีการตั้งคณะกรรมการในการพิจารณาความเสียหายให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษา เมื่อรัฐได้จ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาแล้วรัฐก็สามารถที่จะดำเนินการไต่เบี่ยงเอาจากคู่ความผู้กล่าวโทษผู้ต้องคำพิพากษาเป็นคดีแพ่งได้ หรือเป็นพยานเท็จที่ทำให้จำเลยต้องคำพิพากษาลงโทษนั้น โดยที่ผู้ต้องคำพิพากษาไม่จำเป็นต้องดำเนินการในการฟ้องร้องต่อผู้กระทำความผิดด้วยตัวเอง และการขอค่าชดเชยในการหรือฟื้นคดีอาญานั้นก็ไม่จำเป็นต้องขอมาร่วมกับคำร้องก็ได้ ดังนั้นค่าทดแทนสามารถขอเวลาใดก็ได้ก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษา และการชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายดังกล่าวในประเทศฝรั่งเศสยังมีทั้งการชดเชยทางด้านตัวเงินและทางด้านจิตใจ เช่น การให้โฆษณาในหนังสือพิมพ์⁴⁰ และการโฆษณาในหนังสือพิมพ์ดังกล่าวรัฐจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย ซึ่งถึงแม้ว่าจะไม่สามารถจะชดเชยให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาได้ทั้งหมด แต่รัฐก็พยายามที่จะชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายให้ได้มากที่สุด

ผู้เขียนเห็นว่า การชดเชยความเสียหายในประเทศฝรั่งเศสเป็นการชดเชยความเสียหายที่ไม่มีการกำหนดไว้โดยแน่นอน อันเนื่องมาจากในประเทศดังกล่าวการพิจารณาค่าทดแทนจะพิจารณาเป็นรายกรณีไป ซึ่งจะพิจารณาตามความเสียหายของแต่ละบุคคลเป็นหลัก และการขอค่าทดแทนก็ไม่จำเป็นต้องขอมาร่วมกับคำขอหรือฟื้นคดีก็ได้ ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยกับแนวความคิดในเรื่องค่าทดแทนตามระบบของฝรั่งเศส จึงควรนำมาปรับใช้ในเรื่องค่าทดแทนตามพระราชบัญญัติการหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 โดยจะต้องมีการแก้ไขมาตรา 14 โดยควรจะให้มีการตั้งคณะกรรมการพิจารณาในเรื่องค่าทดแทนเป็นรายกรณีไป เพราะแต่ละบุคคลจะได้รับ ความเสียหายไม่เท่าเทียมกัน จึงต้องถือว่าค่าทดแทนในกรณีดังกล่าวเป็นเรื่องที่มีความเฉพาะและเป็นพิเศษ อันจะยังผลให้ในบางกรณีที่ไม่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้รับการชดเชย

⁴⁰ โกลแมน กัททริกรมย์. “การหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่” วารสารอัยการ. ปีที่ 14, ฉบับที่ 163. กันยายน 2534, หน้า 100-101.

ไปด้วย เช่น ในกรณีเสียชื่อเสียง หรือในกรณีที่เกิดทุพพลภาพขึ้นในระหว่างถูกคุมขัง เป็นต้น ดังนั้นเมื่อมีการตั้งคณะกรรมการพิจารณาในเรื่องค่าทดแทนแก่ผู้ต้องคำพิพากษาไว้เป็นพิเศษ โดยควรจะมีเป็นอัตราในการชดเชยขั้นต่ำไว้ว่า ในการชดเชยในแต่ละเรื่องนั้นควรจะไม่ต่ำกว่าเท่าใด และเมื่อคณะกรรมการจะกำหนดค่าทดแทนก็ไม่ควรจะต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนด อันเป็นการควบคุมดุลยพินิจในการพิจารณาการกำหนดความเสียหายอีกทางหนึ่ง และการชดเชยความเสียหายนั้น เมื่อการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เป็นการเยียวยาความเสียหายอันเป็นการเยียวยาที่มีความสำคัญและมีขั้นตอนพิเศษ เพราะการจะขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ในกรณีที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วเท่านั้น ดังนั้นการรื้อฟื้นจึงเป็นการแก้ไขความไม่สมบูรณ์ของกระบวนการยุติธรรม การขอค่าทดแทนถือว่าเป็นการชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษา และการขอค่าชดเชยความเสียหายก็ควรขอเวลาใดก็ได้ก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษา รวมตลอดไปถึงแม้กระทั่งผู้มีสิทธิหรือผู้มีอำนาจในการรื้อฟื้นคดีอาญา ถึงแม้จะไม่ได้ขอค่าทดแทนมาในคำร้องขอรื้อฟื้นคดีก็ตาม รัฐก็ควรที่จะกำหนดค่าทดแทนให้แก่ผู้เสียหายดังกล่าวด้วย อันจะถือได้ว่าเป็นการเยียวยาให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาอย่างแท้จริง

การชดเชยควรจะให้มีการชดเชยทั้งทางด้านตัวเงินและทางด้านจิตใจ โดยรัฐจะเป็นผู้ไต่เบี่ยงและดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ที่ทำให้ผู้ต้องคำพิพากษาเกิดความเสียหายเอง โดยผู้ต้องคำพิพากษาไม่จำเป็นต้องไปฟ้องร้องดำเนินคดีเอง ซึ่งรัฐจะต้องเข้ามาควบคุมดูแลอันจะยังให้ผู้ต้องคำพิพากษาเสียหายน้อยที่สุด และเกิดความเป็นธรรมมากที่สุด

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

ปัจจุบันทั่วโลกได้มีการแก้ไขปัญหา โดยให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เพื่อคืนความเป็นธรรมให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษา และถือว่าการเยียวยาความเสียหายอันเกิดกับผู้ต้องคำพิพากษาด้วย การรื้อฟื้นคดีอาญาในประเทศไทยนั้น จะต้องเป็นการรื้อฟื้นคดีอาญาที่เป็นคุณแก่ผู้ต้องขังเท่านั้น แต่ในต่างประเทศมีการรื้อฟื้นคดีอาญาทั้งเป็นคุณแก่ผู้ต้องคำพิพากษาและเป็นโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษา อย่างไรก็ตามก่อนปี พ.ศ.2526 ประเทศไทยเรายังไม่มีกฎหมายรื้อฟื้นคดีอาญาเกิดขึ้น ดังนั้นการที่จะเยียวยาต่อผู้ต้องขังโดยที่บุคคลนั้นมิได้กระทำความผิด คือ การขออภัยโทษ อย่างไรก็ตามการเยียวยาดังกล่าวหาอาจคืนความเป็นธรรมอย่างแท้จริงแก่ผู้ต้องขังไม่เพราะไม่ว่าจะได้รับการอภัยโทษไปแล้วก็ตาม ก็ยังถือว่าผู้ต้องขังกระทำความผิดอยู่นั่นเอง ทั้งที่บุคคลดังกล่าวมิได้เป็นผู้กระทำความผิดแต่ต้องถูกคุมขัง ซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลดังกล่าว ผู้ต้องขังบางรายถึงกับต้องเสียชีวิตในระหว่างคุมขังโดยไม่รู้สาเหตุ หรือในบางรายต้องเสียชีวิตโดยไม่สามารถจะเรียกร้องกลับคืนมาได้

จนกระทั่งในปีพ.ศ.2526 ได้มีพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ขึ้น ซึ่งตามเนื้อหาของกฎหมายฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เป็นการคืนความเป็นธรรม และกำหนดวิธีการเยียวยาต่อผู้ต้องขังที่มีได้กระทำความผิดที่แท้จริง การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ โดยอาศัยแนวความคิดจากต่างประเทศที่ว่า เมื่อกระบวนการยุติธรรมขาดความสมบูรณ์ในขั้นตอนการพิสูจน์พยานหลักฐานที่ใช้ลงโทษผู้กระทำความผิด จนเมื่อคดีอาญานั้นถึงที่สุดเป็นเหตุให้ผู้ต้องคำพิพากษาต้องได้รับโทษจากการพิสูจน์พยานหลักฐานที่ไม่สมบูรณ์ดังกล่าว ดังนั้นรัฐจึงตระหนักถึงความไม่สมบูรณ์ดังกล่าว อันทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้ต้องคำพิพากษา รัฐจึงได้ออกมาตรการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาที่ตรงต่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวมากที่สุด คือ การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ อันจะมีผลทำให้เมื่อมีการรื้อฟื้นสำเร็จจะทำให้มีการกลับคำพิพากษา และได้รับค่าทดแทนในความเสียหายดังกล่าวด้วย เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ประเทศไทยได้มีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิดังกล่าวทั้งยังได้รับรองสิทธินี้ไว้ในรัฐธรรมนูญอีกด้วย

พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 เป็นการให้รายละเอียดในขั้นตอนการทำการรื้อฟื้นคดีอันเป็นกฎหมายที่มีความพิเศษ กล่าวคือ โดยหลักของการดำเนิน

คดีอาญา เมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดคดีดังกล่าวจะนำมาว่ากล่าวกันอีกไม่ได้ แต่ก็เป็นที่ยอมรับกันของนานาอารยประเทศว่า เมื่อมีความไม่สมบูรณ์ในกระบวนการยุติธรรม อันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงที่นำมาพิจารณาขาดความสมบูรณ์ เป็นพยานหลักฐานปลอมหรือพยานหลักฐานเท็จ เช่น การปลอมเอกสาร การ "ปั้น" พยานบุคคล การทำพยานวัตถุปลอม เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เมื่อนำมาสู่กระบวนการยุติธรรมแล้ว ไม่สามารถจะแยกออกได้ว่าสิ่งเหล่านั้นเป็นพยานหลักฐานเท็จ หรือเป็นพยานหลักฐานที่ถูกต้องแท้จริง จึงต้องมีมาตรการในการแก้ไขนั้นก็คือการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ถึงแม้ว่าเมื่อมีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่แล้วจะกระทบต่อหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษาก็ตาม แต่เพื่อประโยชน์ส่วนรวมจึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

จากการศึกษาในเรื่องการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในต่างประเทศจะพบว่า การรื้อฟื้นคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศสมีความใกล้เคียงกับการรื้อฟื้นคดีอาญาในประเทศไทย เพราะเป็นประเทศที่ใช้วิธีการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเช่นเดียวกัน ดังนั้น หากประเทศไทยจะมีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ.2526 ก็ควรจะปรับปรุงให้คล้ายคลึงกับกฎหมายในเรื่องดังกล่าวของประเทศฝรั่งเศส เพราะในประเทศฝรั่งเศสมีการใช้กฎหมายรื้อฟื้นก่อนประเทศไทย และมีการตรวจกฎหมายไว้ชัดเจนแน่นอน ส่วนในประเทศไทย สหรัฐอเมริกาไม่ควรจะนำมาปรับใช้กับพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 เพราะเนื่องจากเงื่อนไขในการรื้อฟื้นคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกามีการบัญญัติไว้ค่อนข้างกว้างจนเกินไป อันเนื่องมาจากการต่อสู้คดีในประเทศดังกล่าวมีการต่อสู้คดีอาญาอย่างเป็นธรรม (Fair trial) ซึ่งจะมีการตรวจสอบในทุกขั้นตอน ซึ่งโดยหลักแล้วการที่จะนำคดีอาญามา รื้อฟื้นได้นั้นจะต้องไม่อาจจะแก้ไขด้วยวิธีการอื่นได้ แต่การรื้อฟื้นคดีอาญาในประเทศไทยในบางรัฐถือว่า การรื้อฟื้นเป็นขั้นตอนก่อนที่จะมีการอุทธรณ์ ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่า หลักการของประเทศดังกล่าว ไม่ควรจะนำมาปรับใช้กับพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทย

เมื่อศึกษาจากสภาพปัญหาแล้วพบว่า ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ.2526 นั้น ยังมีปัญหาการบังคับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน หรือประโยชน์ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง ด้วยปัญหาการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว ตั้งแต่วันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2526 จนถึงปัจจุบันยังไม่เคยมีการทำการแก้ไขเลย อันทำให้พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 บางประเด็นไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน โดยพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ได้มีการกำหนดเงื่อนไขในการรื้อฟื้นคดีอาญาไว้ค่อนข้างจำกัด โดยมิได้สอดคล้องกับหลักความเป็นจริงว่าสามารถจะบังคับใช้ได้จริง

หรือไม่ เป็นเหตุให้พระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่บรรลุเจตนารมณ์ในการที่จะคืนความเป็นธรรมให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษา

2. ข้อเสนอแนะ

พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ควรจะมีการปรับปรุง ให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพสังคมไทยในปัจจุบันโดยการแก้หลักกฎหมาย อย่างไรก็ตามการแก้หลักกฎหมายตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 นั้น เมื่อแก้ไขแล้วจะต้องคำนึงด้วยว่าการรื้อฟื้นคดีอาญาไปแล้วนั้นจะต้องเป็นธรรมแก่ผู้ต้องคำพิพากษา และไม่เปิดช่องให้ผู้ที่กระทำความผิดจริงรอดพ้นจากความผิดที่ตนกระทำได้โดยง่าย เช่น การเปิดช่องให้แก่ผู้ที่กระทำความผิดทำพยานหลักฐานเท็จ หรือสร้างพยานหลักฐานใหม่เพื่อให้ตนพ้นผิด และจะต้องมีการถ่วงดุลพยานหลักฐานอย่างละเอียดรอบคอบ ในการพิจารณาพยานหลักฐานที่ทำการรื้อฟื้น อันจะเป็นการตัดปัญหาในเรื่องของการทำพยานหลักฐานเท็จของผู้ไม่บริสุทธิ์เพื่อจะ ทำให้ตนหลุดพ้นจากความผิด ไม่ต้องรับโทษอีกต่อไป

เมื่อศึกษาแล้วพบว่ามีปัญหาอยู่หลายประการ ซึ่งทำให้การรื้อฟื้นคดีอาญาเป็นไปได้ โดยยาก เพราะหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้มีข้อจำกัดมากจนเกินไป ทำให้ไม่สามารถจะรื้อฟื้นคดีได้ เมื่อกฎหมายฉบับนี้ขาดความเหมาะสมในการบังคับใช้ก็ควรจะทำแก้ไขเพิ่มเติม ในบางประเด็น เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในกระบวนการพิจารณาอันเป็นการคืนความเป็นธรรมให้แก่ผู้บริสุทธิ์ ดังนี้

1. ในเรื่องของเงื่อนไขในการรื้อฟื้นคดี ควรจะมีการแก้ไขในส่วนของคดีที่จะนำมาขอ รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ให้ครอบคลุมไปถึงคดีที่ศาลมีคำพิพากษาว่า จำเลยเป็นผู้กระทำความผิด แต่มีเหตุยกเว้นโทษจึงพิพากษายกฟ้อง เมื่อคดีอาญาดังกล่าวถึงที่สุดแล้วผู้ต้องคำพิพากษาสามารถขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ถ้าพิสูจน์ได้ว่าตนเป็นผู้บริสุทธิ์ เพราะการที่ศาลมีคำพิพากษาว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้กระทำความผิดโดยที่เขาไม่ใช่ผู้กระทำความผิดที่แท้จริง ถือได้ว่าคำพิพากษาของศาลละเมิดต่อสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษา ดังนั้น เมื่อผู้ต้องคำพิพากษามีข้อเท็จจริงขึ้นใหม่ และข้อเท็จจริงดังกล่าวจะต้องพิสูจน์ถึงความบริสุทธิ์ของจำเลยได้ ภายหลังจากที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วจำเลยขอที่จะขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เพื่อลบล้างคำพิพากษาเดิมที่พิพากษาว่าตนเป็นผู้กระทำผิดได้

2. ในกรณีผู้มีสิทธิ ควรจะหมายรวมถึงผู้แทนตามกฎหมายของคนเสมือนไร้ความ

สามารถ หรือผู้มีส่วนได้เสียที่ได้รับความเสียหาย เนื่องจากคำพิพากษาที่ลงโทษผู้ต้องคำพิพากษา แต่บุคคลดังกล่าว เมื่อมาใช้สิทธิแทนผู้ต้องคำพิพากษาจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าคนเป็นผู้ใกล้ชิดกับผู้ต้องคำพิพากษา และมีส่วนได้เสียถึงจะมีสิทธิในการขอรื้อฟื้น และการใช้สิทธิของบุคคลดังกล่าว ก็ควรจะใช้สิทธิแทนผู้ต้องคำพิพากษาได้ ถึงแม้ว่าผู้ต้องคำพิพากษาจะยังไม่ถึงแก่ความตายก็ตาม เพราะเมื่อผู้ต้องคำพิพากษาได้รับโทษแต่ผู้ต้องคำพิพากษามีใช้ผู้ที่ได้รับความเสียหายแต่เพียงผู้เดียว ในบางกรณีผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้ต้องคำพิพากษาก็อาจจะได้รับความเสียหายตามไปด้วย ดังนั้น กฎหมายในเรื่องรื้อฟื้นเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ในการเยียวยาความเสียหาย การเยียวยาจึงไม่ควรจะเยียวยาเฉพาะผู้ต้องคำพิพากษาเท่านั้น ควรจะรวมตลอดไปถึงผู้ที่อยู่ใกล้ชิดด้วย

3. ในกรณีของผู้มีอำนาจในการรื้อฟื้นคดีอาญา ควรจะมีการแก้ไขให้สอดคล้องกับหลักความเป็นจริง กล่าวคือ เมื่อพนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องร้องดำเนินคดี การขอรื้อฟื้นคดีอาญา ขึ้นพิจารณาใหม่จะกระทำโดยองค์กรอัยการไม่ได้เลย ดังนั้น ควรจะต้องแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าว ให้อัยการสูงสุด เป็นผู้ที่มีอำนาจทำการขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ถึงแม้ว่าในคดีเดิม พนักงานอัยการจะเป็นผู้ฟ้องร้องดำเนินคดีแก่จำเลยก็ตาม เพราะการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เป็นกฎหมายพิเศษ ดังนั้นจึงต้องอาศัยผู้มีความรู้เฉพาะด้านในการทำการขอรื้อฟื้น เพื่อให้ศาลยกคำร้องขอรื้อฟื้น

4. ในเรื่องของกระบวนการวิธีการขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ควรจะมีการแก้ไข ในส่วนของขั้นตอนในการพิสูจน์พยานเดิมว่า พยานหลักฐานดังกล่าวเป็นหลักฐานเท็จหรือปลอม ซึ่งในการพิสูจน์หลักฐานดังกล่าว ควรจะพิสูจน์เพียงศาลเดียวไม่ควรจะพิจารณาถึง 3 ศาล และควรจะให้ศาลฎีกาเป็นศาลที่พิจารณาเพียงศาลเดียวและคำพิพากษาให้เป็นที่สุด เพราะการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เป็นการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องคำพิพากษา โดยการนำคำพิพากษาเดิมมาทบทวนใหม่ ดังนั้นเมื่อคำพิพากษาเดิมเป็นคำพิพากษาถึงที่สุด การที่จะทบทวนคำพิพากษาก็ควรจะให้ศาลสูงเป็นผู้ทบทวน

5. ในเรื่องของการทดแทน เนื่องจากตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 บัญญัติไว้ไม่ครอบคลุมหรือค่อนข้างจะจำกัด อันจะเป็นการชดเชยในกรณีที่ได้รับ ความเสียหายจากคำพิพากษาโดยตรงเท่านั้น จึงควรที่จะแก้ไขโดยให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการ พิจารณาความเสียหายไว้โดยเฉพาะ เนื่องจากว่าความเสียหายในแต่ละเรื่องของแต่ละบุคคลไม่เท่าเทียมกัน ดังนั้น การชดเชยความเสียหายก็ไม่สมควรจะกำหนดไว้แน่นอน การเยียวยาควรที่จะเยียวยาให้สอดคล้องกับความเป็นจริง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. **มาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.**

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2547.

โกเมน ภัทรภิรมย์. **อัยการฝรั่งเศส.** กรุงเทพมหานคร : ศรีสมบัติการพิมพ์, 2536.

คณิต ณ นคร. **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2546.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร. **ศาลกับพยานบุคคล.** กรุงเทพมหานคร : นำอักษรการพิมพ์, 2521.

นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์. **รูปแบบครอบครัวไทยของสังคมสมัยใหม่: แนวโน้มในอนาคต.**

กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.

มนตรี รูปสุวรรณ. **เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2542.

สมพร พรหมพิลาธร. **การเปรียบเทียบคดีอาญา.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2539.

_____ . **คดีวิสามัญฆาตกรรม.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2545.

สุพร อิศรเสนา. **การขอพิจารณาคดีใหม่ พรบ.รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ การทำหนังสือทูลเกล้าถวายฎีกา.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2540.

อรสม สุทธิสาคร. **คุก: ชีวิตในพันธนาการ.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สารคดี, 2540.

วารสาร

กมล พัชรวนิช. “ระบบอัยการของสหรัฐอเมริกา.” **วารสารอัยการ.** ปีที่ 14, กันยายน 2521.

ไกรฤกษ์ เกษมสันต์ . “การทำงานบริการสังคมหลักเล็งการกักขังแทนค่าปรับทางเลือกใหม่ของ
คนยากจน” **รพี 54.** 2544 .

โกเมน ภัทรภิรมย์. “การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่.” **วารสารอัยการ.** ปีที่ 14, กันยายน
2534.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. “บทบาทของอัยการในการควบคุมอำนาจตำรวจในสหรัฐอเมริกา.”

วารสารอัยการ. กันยายน 2521.

จรัญ ภักดีชนากุล. “ตุลาการกับกระบวนการยุติธรรม.” **คุณพาท.** ปีที่ 44, มกราคม-มีนาคม 2540.

_____. “การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่.” **คุณพาท.** ปีที่ 30, มีนาคม – เมษายน 2526.

จิตติ เจริญน้ำ. “การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่.” **วารสารอัยการ.** ปีที่ 14, กรกฎาคม 2534.

ชาญชัย แสวงศักดิ์. “การไม่ยอมฟ้องคดีอาจมิใช่ดุลพินิจ.” **วารสารกฎหมายปกครอง.** ธันวาคม 2526.

ชิระ อุเจริญ. “การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่.” **วารสารอัยการ.** ปีที่ 8, ธันวาคม 2528.

วีระพงษ์ บุญโญภาส. “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา.”

วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์. ปีที่ 5, 2523.

สมภพ โทตระกิตย์. “การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ (New trial).” **วารสารกฎหมาย.** ปีที่ 2, พฤษภาคม 2519.

อำไพ วิจิตรเวชการ. “การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่” **บทบัญญัติ.** ปีที่ 41, 2527.

เอกสารอื่นๆ

คำพิพากษาศาลฎีกาประจำปี 2542 เล่ม 10. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาโครงการฝ่ายวิชาการ กระทรวงยุติธรรม, 2542.

รวมงานวิจัยของ ประธาน วัฒนวานิชย์. “สิทธิของผู้ต้องขังในประเทศไทย.” **สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และมูลนิธิโครงการตำรา สมาคมสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์.** มกราคม 2529.

รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2540.

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 17/2525 (สมัยสามัญ) วันพฤหัสบดีที่ 15 กรกฎาคม พุทธศักราช 2525 ณ ตึกรัฐสภา

วิทยานิพนธ์

- นพพร โพธิ์รังสิยากร. “การใช้ดุลพินิจของศาลในการลงโทษ.” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร์
มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- พรศักดิ์ พลสมบัตินันท์. “อำนาจดำเนินคดีอาญาโดยรัฐและผู้เสียหาย.” วิทยานิพนธ์ปริญญา
นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2545.
- วรจิต แสงสุข. “มาตรการกั้นกรงมุลคดีอาญาก่อนการพิจารณาของศาล.” วิทยานิพนธ์ปริญญา
นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- สัทยา อรุณชารี. “อำนาจของอัยการเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญา.” วิทยานิพนธ์ปริญญา นิ
ติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
- สันทัต สุจริต. “การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่.” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร์
มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- เสวก ภาศักดิ์. “สิทธิได้รับค่าตอบแทนจากรัฐของผู้เสียหายในคดีอาญาตามมาตรา 245 ของ
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540. ” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร์
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2543.

กฎหมาย

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540.
พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526.

ภาษาอังกฤษ

Books

- Andrew Sanders Rich and Young. **Criminal Justice** . Butterworth: London,1994.
- Burns, Edward McNall. **Western Civilizations** . Sixth Edition. New York : W. W. Norton
& Company, Inc.,1963.
- Christopher Hibbert. **The Root of Evil A Social History of Crime and Punishment**.
Minerva Press,1968.
- Code de Procédure Pénale** . Editions Dalloz Paris,2004 .

Frank W. Miller. **Prosecution : The Decision to Charge a Suspect with a Crime.**

U.S.A.: Brown & CO. (Canada) Ltd., 1974.

J.C. Smith. **Criminal Evidence.** London : Sweet & Maxwell, 1995.

John A. Glenn. **American Jurisprudence Volume 58.** Bancroft-Whitnet Co., 1989.

Joseph . F . Sheley. **Understanding Crime : Concept , Issues , Decisions.** Belmont ,
California : Wadsworth Publishing Company Inc., 1979 .

Stephen Schafer. **Restitution to Victim of Crime.** London : Stevens & Sons 1960.

Sutherland and Cressey. **Principles of Criminology.** Philadelphia: Lippincott, 1960.

**Corpus Juris Secundum : a contemporary statement of American law as derived from
reported cases and legislation (v.1-v.56) .** St. Paul (MN) : West , 1985.

**United States Code Annotated , Title 18 Federal Rules of Criminal Procedure Rule 32
to 42.** St.Paul,Minn.:West Publishing Co.,1976.

Web site

http://canada.justice.gc.ca/en/news/nr/2000/doc_25319.html

<http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=9th&navby=case&no=9856770&exact=1>

<http://www.law.ku.edu/research/frcriVil.htm>

<http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/RechercheSimpleArticleCode>

http://www.totse.com/en/law/justice_for_all/crimpro3.htm

United States Code Annotated, Title 18 Federal Rules of Criminal Procedure

Rule 33. New Trial

(a) **Defendant's Motion.** Upon the defendant's Motion, the court may vacate any judgment and grant a new trial if the interest of justice so requires. If the case was tried without a jury, the court may take additional testimony any and enter a new judgment.

(b) Time to File.

(1) **Newly Discovered Evidence.** Any motion for a new trial grounded on newly discovered evidence must be filed within 3 years after the verdict or finding of guilty. If an appeal is pending, the court may not grant a motion for a new trial until the appellate court remands the case.

(2) **Other Grounds.** Any motion for a new trial grounded on any reason other than newly discovered evidence must be filed within 7 days after the verdict or finding of guilty, or within such further time as the court sets during the 7 - days period.¹

§ 61 Generally, a trial court has the power, where is more than one issue of fact in a case and such issues are distinct and separate in their nature, to order a new trial of one issue and to refuse it as to others. An issue, once correctly determined, need not be tried again even though justice demands that another distinct issue, because erroneously determined must again be passed on by a jury. Thus, a court may properly separate damage issues from liability issues for purposes of limiting new trials where retrial of the entire case is not warranted. In many jurisdictions this procedure is authorized by statute, rules of practice, or rulers of court, but even in the absence of a statute so providing, when manifest justice demands it and it is clear that the course can be pursued without confusion, inconvenience, or prejudice to the right of any party, a new trial may, according to the majority view, be limited to a particular severable question.²

---

¹ <http://www.law.ku.edu/research/frcriVII.htm>

² John A. Glenn. **American Jurisprudence Volume 58**. Bancroft-Whitnet Co, 1989, p.136.

CODE DE PROCEDURE PENALE

(Partie Législative)

Article 622

La révision d'une décision pénale définitive peut être demandée au bénéfice de toute personne reconnue coupable d'un crime ou d'un délit lorsque :

1° Après une condamnation pour homicide, sont représentées des pièces propres à faire naître de suffisants indices sur l'existence de la prétendue victime de l'homicide ;

2° Après une condamnation pour crime ou délit, un nouvel arrêt ou jugement a condamné pour le même fait un autre accusé ou prévenu et que, les deux condamnations ne pouvant se concilier, leur contradiction est la preuve de l'innocence de l'un ou de l'autre condamné ;

3° Un des témoins entendus a été, postérieurement à la condamnation, poursuivi et condamné pour faux témoignage contre l'accusé ou le prévenu ; le témoin ainsi condamné ne peut pas être entendu dans les nouveaux débats ;

4° Après une condamnation, vient à se produire ou à se révéler un fait nouveau ou un élément inconnu de la juridiction au jour du procès, de nature à faire naître un doute sur la culpabilité du condamné.

Article 623

La révision peut être demandée :

1° Par le ministre de la justice ;

2° Par le condamné ou, en cas d'incapacité, par son représentant légal ;

3° Après la mort ou l'absence déclarée du condamné, par son conjoint, ses enfants, ses parents, ses légataires universels ou à titre universel ou par ceux qui en ont reçu de lui la mission expresse.

La demande en révision est adressée à une commission composée de cinq magistrats de la Cour de cassation, désignés par l'assemblée générale de cette juridiction et dont l'un, choisi parmi les membres de la chambre criminelle, en assure la présidence. Cinq magistrats suppléants sont désignés selon les mêmes formes. Les fonctions du ministère public sont exercées par le parquet

général de la Cour de cassation.

Après avoir procédé, directement ou par commission rogatoire, à toutes recherches, auditions, confrontations et vérifications utiles et recueilli les observations écrites ou orales du requérant ou de son avocat et celles du ministère public, cette commission saisit la chambre criminelle, qui statue comme cour de révision, des demandes qui lui paraissent pouvoir être admises. La commission statue par une décision motivée qui n'est susceptible d'aucun recours ; cette décision, sur demande du requérant ou de son avocat, est rendue en séance publique.

La commission prend en compte, dans le cas où la requête est fondée sur le dernier alinéa (4°) de l'article 622, l'ensemble des faits nouveaux ou éléments inconnus sur lesquels ont pu s'appuyer une ou des requêtes précédemment rejetées.

Article 624

La commission saisie d'une demande de révision peut, à tout moment, ordonner la suspension de l'exécution de la condamnation.

Il en est de même pour la cour de révision lorsqu'elle est saisie.

Article 625

Si la cour de révision estime que l'affaire n'est pas en état, elle procède comme il est dit à l'avant-dernier alinéa de l'article 623.

Lorsque l'affaire est en état, la cour l'examine au fond et statue, par arrêt motivé non susceptible de voie de recours, à l'issue d'une audience publique au cours de laquelle sont recueillies les observations orales ou écrites du requérant ou de son avocat, celles du ministère public ainsi que, si elle intervient à l'instance, après en avoir été dûment avisée, celles de la partie civile constituée au procès dont la révision est demandée ou de son avocat. Elle rejette la demande si elle l'estime mal fondée. Si, au contraire, elle l'estime fondée, elle annule la condamnation prononcée. Elle apprécie s'il est possible de procéder à de nouveaux débats contradictoires. Dans l'affirmative, elle

renvoie les accusés ou prévenus devant une juridiction de même ordre et de même degré, mais autre que celle dont émane la décision annulée.

S'il y a impossibilité de procéder à de nouveaux débats, notamment en cas d'amnistie, de décès, de démence, de contumace ou de défaut d'un ou plusieurs condamnés, d'irresponsabilité pénale ou d'excusabilité, en cas de prescription de l'action ou de la peine, la cour de révision, après l'avoir expressément constatée, statue au fond en présence des parties civiles, s'il y en a au procès, et des curateurs nommés par elle à la mémoire de chacun des morts ; en ce cas, elle annule seulement celles des condamnations qui lui paraissent non justifiées et décharge, s'il y a lieu, la mémoire des morts.

Si l'impossibilité de procéder à de nouveaux débats ne se révèle qu'après l'arrêt de la cour de révision annulant l'arrêt ou le jugement de condamnation et prononçant le renvoi, la cour, sur la réquisition du ministère public, rapporte la désignation par elle faite de la juridiction de renvoi et statue comme il est dit à l'alinéa précédent.

Si l'annulation du jugement ou de l'arrêt à l'égard d'un condamné vivant ne laisse rien subsister à sa charge qui puisse être qualifié crime ou délit, aucun renvoi n'est prononcé.

L'annulation de la condamnation entraîne la suppression de la fiche du casier judiciaire.

Article 626

Sans préjudice des dispositions des deuxième et troisième alinéas de l'article L. 781-1 du code de l'organisation judiciaire, un condamné reconnu innocent en application du présent titre a droit à réparation intégrale du préjudice matériel et moral que lui a causé la condamnation. Toutefois, aucune réparation n'est due lorsque la personne a été condamnée pour des faits dont elle s'est librement et volontairement accusée ou laissé accuser à tort en vue de faire échapper l'auteur des faits aux poursuites.

Peut également demander une réparation, dans les mêmes conditions, toute personne justifiant du préjudice que lui a causé la condamnation.

A la demande de l'intéressé, le préjudice est évalué par expertise contradictoire réalisée dans les conditions des articles 156 et suivants.

La réparation est allouée par le premier président de la cour d'appel dans le ressort de laquelle réside l'intéressé et suivant la procédure prévue par les articles 149-2 à 149-4. Si la personne en fait la demande, la réparation peut également être allouée par la décision d'où résulte son innocence. Devant la cour d'assises, la réparation est allouée par la cour statuant, comme en matière civile, sans l'assistance des jurés.

Cette réparation est à la charge de l'Etat, sauf son recours contre la partie civile, le dénonciateur ou le faux témoin par la faute desquels la condamnation a été prononcée. Elle est payée comme frais de justice criminelle, correctionnelle et de police.

Si le demandeur le requiert, l'arrêt ou le jugement de révision d'où résulte l'innocence du condamné est affiché dans la ville où a été prononcée la condamnation, dans la commune du lieu où le crime ou le délit a été commis, dans celle du domicile des demandeurs en révision, dans celles du lieu de naissance et du dernier domicile de la victime de l'erreur judiciaire, si elle est décédée ; dans les mêmes conditions, il est ordonné qu'il soit inséré au Journal officiel et publié par extraits dans cinq journaux au choix de la juridiction qui a prononcé la décision.

Les frais de la publicité ci-dessus prévue sont à la charge du Trésor.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวพิชญา เหลืองรัตนเจริญ เกิดเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 ที่กรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนฤทธิณรงค์รอน มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนสวนอนันต์ นิติศาสตร์บัณฑิต จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีการศึกษา 2540 เข้าศึกษาระดับนิติศาสตรมหาบัณฑิตที่มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ปีการศึกษา 2545
การทำงาน	ประกอบอาชีพทนายความ